

ASOMEDYA

MART / NİSAN 2013

ANKARA SANAYİ ODASI YAYIN ORGANI

Nurettin ÖZDEBİR:

"2023 hedeflerine
ulaşabilmek için ekonominin yanı sıra şirketlerimizi de büyütmeli,
onları küresel ölçekte oyuncular haline getirmeliyiz."

GÖRÜŞ : Türkiye'yi TCMB Üzerinden Tartışmak?

DOSYA : Küresel Finansal Piyasalarda Değişim ve Yükselen Güçler: BRIC Ülkeleri

DOĞADAN ALDIĞIMIZ GÜÇLE...

Armin Elektrik; kuruluşundan beri sürdürdüğü başarılarını, önümüzdeki yıllarda da artırarak devam ettirecektir. Armin'in bu başarısı, sadece toplumsal sorumluluğun gereği olarak değil; doğada bulunan tabii kaynaklara ve doğaya karşı gösterdiği duyarlı bir yaklaşımla sürdürdüğü çalışmalarından kaynaklanmaktadır.

**ÇELİK MOTOR
FİLO KİRALAMA
AVANTAJ
HABERLERİ**

**ARAÇLARINI
KİRALAYAN
PATRONLAR**

YAKIT ALIRKEN

AVANTAJIN

KRALINI KAPAR

**KÂRLARINA
KÂR KATARLAR**

ÇELİK MOTOR

FİLO KİRALAMA

44 44 263 www.celikmotorfilo.com

AÇILDI

Midas Hotel

Haymana Termal SPA

Havuz başı kutlamalar,
balayı paketleri,
kına geceleri...

Rezervasyon ve bilgi için
0312 **658 00 00**

Çaldağ Mah. Erguvan Cad.
No:10 Haymana / Ankara

info@midashaymana.com
www.midashaymana.com

ROTA
ÇOCUKLAR

Geleceğimizin Rota'sı

Çukurambar

Dikmen

Oran

Ümitköy

www.rotacocuklar.com

ASOMEDYA

ANKARA SANAYİ ODASI
YAYIN ORGANI
MART / NİSAN 2013

ASO Adına İmtiyaz Sahibi
Yönetim Kurulu Başkanı
NURETTİN ÖZDEBİR

Yazı İşleri Müdürü
OKAN SAYKUN

Yayın Yönetmeni
NACİ CANPOLAT

ASOMEDYA Yönetim Yeri
Atatürk Bulvarı No:193
Kavaklıdere / ANKARA
Tel: 03 12 417 12 00
Faks: 03 12 417 52 05
Email: aso@aso.org.tr
www.aso.org.tr

Yapım

CAST GRAPHIC

Tokdemir Ajans
Prodüksiyon - Organizasyon - Yayıncılık
Ltd. Şti.

Turan Güneş Bulvarı 4. Cad. 7 12. Sk. 1/3
Yıldız - Çankaya/ANKARA
Tel: 03 12 440 87 07 (Pbx)
Faks: 03 12 440 12 92
www.tokdemirajans.com

Baskı ve Cilt

Dumat Ofset Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
Bahçekapı Mah. 2477. Sk. No: 6 Şaşmaz / Ankara
Tel: 03 12 278 82 00
Faks: 03 12 278 82 30
www.dumat.com.tr - dumat@dumat.com.tr

Reklam Rezervasyon

03 12 440 87 07

Yayın Türü

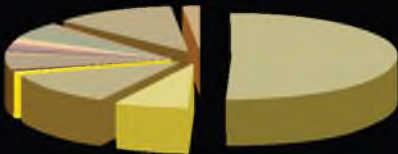
Yerel Süreli

ANKARA SANAYİ ODASI
ÜCRETSİZ YAYIN ORGANIDIR.

Reklamların sorumluluğu reklam veren firmaya ait olup, Cast@Graphic Ajans hiçbir şekilde sorumlu tutulamaz. Dergide yayınlanan yazılar, yazarların düşüncelerini kapsamaktadır.

Basım Tarihi

3 Haziran 2013

Okuyucu Dağılımı

ASO Üyeleri	% 50	Üniversiteler	% 5	Basın	% 6
Valilikler	% 2	Demekler	% 2	Bankalar	% 1
Oda ve Borsalar	% 12	Büyükelçilikler	% 1	Devlet Protokolü	% 11
Siyasi Partiler	% 1	Belediyeler	% 2	Bakanlıklar	% 7

sunuş

Bu sayımızın Görüş bölümünde Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Selahattin Togay'ın "Türkiye'yi TCMB Üzerinden Tartışmak" başlıklı yazısı yer alıyor. Prof. Togay; Türkiye dış kaynak kullanımı artan bir ekonomi olduğuna göre gelecekteki borçların rahat biçimde ödenebilmesi için yurt içi kaynak tahsisinin döviz üreten alanlar lehine değiştirilebilmesi ve döviz üreten sektörlerde kaynak kullanım etkinliğinin artması gerektiğini belirtiyor ve bu nedenle Türkiye'nin asıl sorununun dış tasarrufa bağımlılığın artması değil, dış tasarrufları kullanarak yarattığımız katma değer arttırılamaması olduğunu söylüyor.

Bu sayımızın Dosya bölümünde Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğretim üyesi Müslüme Narin ve araştırma görevlisi Dilek Kutluay'ın "Küresel Finansal Piyasalarda Değişim ve Yükselen Güçler: BRIC Ülkeleri" başlıklı yazısını sunuyoruz. Narin ve Kutluay küresel finansal ve parasal ilişkileri değiştirmede BRIC ülkelerinin mevcut rolü ve potansiyelini araştırıyorlar. Yazıda; küresel finansal ve parasal sistemdeki değişimler ve mevcut uluslararası finansal kuruluşların reformuna yönelik girişimler ve bu süreçte ortaya çıkan güçlerin rolü üzerinde duruluyor, BRIC ülkelerinin finansal güç piyasalarındaki artan etkisi inceleniyor ve küresel finans piyasalarında yükselen güçlerin iş birliği için BRIC koalisyonunun gelecekteki potansiyeli değerlendiriliyor.

Bu sayımızın söyleşi konuğu Ankara Devlet Opera ve Balesi Müdürü Aykut Çınar oldu. Sayın Çınar "Türkiye Cumhuriyeti'nin başkentine yakışan bir opera-bale evimiz, mimari özellikleriyle ülkemizi yansıtan, teknolojik özellikleriyle de dünyadaki rakiplerimizle rekabet edebilme şansını yakalayabileceğimiz bir yapı ne yazık ki yok. Bunun sadece devletin imkânlarıyla gerçekleşmesi mümkün değil. Türkiye'nin önde gelen sanayicilerinin bunun önemini kavramaları, her fırsatta dile getirmeleri ve yardımcı olmaları gerekir." diyor.

Naci Canpolat
naci.canpolat@aso.org.tr

İçindekiler

Ocak Meclis

Ocak Meclis Toplantısı Kalkınma Bakanı
Cevdet YILMAZ'ın Katılımıyla Yapıldı

6

Şubat Meclis

"Şirketlerimizin Rekabet Gücünü ve Kârlılıklarını Olumsuz
Etkileyen Mevzuat Hâlâ Yerindedir"

28

Dosya

Küresel Finansal Piyasalarda Değişim ve Yükselen Güçler:
BRIC Ülkeleri

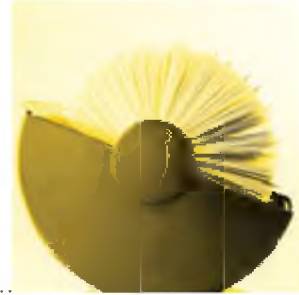
Doç. Dr. Müslüme NARİN
Araştırma Görevlisi Dilek KUTLUAY

34

Görüş

Türkiye'yi TCMB Üzerinden Tartışmak?

Prof. Dr. Selahattin TOGAY

56

Söyleşi

Aykut ÇINAR
Ankara Devlet Opera ve Balesi Müdürü

86

Nurettin ÖZDEBİR

THE CHAIRMAN OF THE BOARD OF DIRECTORS OF ACI

editorial

High concentration high price

The prices in free market economy are determined by the supply and demand. The more intense the competition, the prices reflects the opportunity cost at that extend. How much the market moves away from the competition and the monopolist obtains a structure, the prices result in the monopolist profits by increasing.

Turkish Statistical Institute announced the concentration statistics in the industry and service sectors a few weeks ago. The concentration statistics are the statistics which show the biggest 4 or 8 companies record how much of the total turnover in that sector. If the total turnover of the biggest 4 companies which are active in a sector, exceed 70% of the total turnover of the sector, the concentration is very high in that sector and if this is between 50% and 70%, the concentration is high.

Turkish Statistical Institute classified the enterprises in the industry and service sector under 515 sub-sectors and detected very high concentration in 127, respectively, high in 73, medium in 73 and low in 229 of them.

There is very high concentration in 64 of 224 classes namely 29% in the manufacturing industry. The sectors have very high and high concentration constitute 46%, nearly half of the total.

These high rates show us the followings. The prices are high because there is not enough competition and a few of big companies dominate the sector. If we purchase intermediate goods or service from that sector as industrialists, we pay much higher prices than in a competitive market. While increasing our manufacturing costs, the high concentration in service and industry sectors decreases our competitive capacity.

The high concentration influences negatively not only the prices but technological developments and innovation. The company that doesn't face with the competition and sell its goods from the high prices is not concerned about either technological development or innovation. The company having the monopoly capacity in the market will not have any reason to improve the more quality and to undersell more quality goods.

The high concentration rates increase the current account deficits. If the import instead of purchasing intermediate goods from a sector having a high concentration inside comes cheaper, what else can be done?

These high concentration rates prevent the healthy development of our industry and slow down the capital accumulation speed especially by decreasing the profit rates of the small companies.

According to us, the Competition Authority should examine closer the sectors having high concentration rates and also prevent the misuse of the dominant position in the market. The economy management should encourage the new companies that will be active in the sectors having high concentration rates. Even the concern for increasing the number of the rivals' number will result in price reduction in the sectors having high concentration rates.

Nurettin ÖZDEBİR
ASO YÖNETİM KURULU BAŞKANI

başyazı

Yüksek yoğunlaşma yüksek fiyat demektir

Serbest piyasa ekonomisinde fiyatlar arz ve talep tarafından belirlenir. Rekabet ne kadar yoğunsa fiyatlar da fırsat maliyetlerini o ölçüde doğru yansıtır. Piyasa; rekabetten ne kadar uzaklaşır, tekelci bir yapı kazanırsa fiyatlar da yükselerek tekel kârlarına yol açar.

TÜİK, birkaç hafta önce sanayi ve hizmet sektörlerinde yoğunlaşma istatistiklerini açıkladı. Yoğunlaşma istatistikleri bir sektörde en büyük 4 ya da 8 şirketin o sektördeki toplam cironun ne kadarını yaptığını gösteren istatistiklerdir. Bir sektörde faaliyet gösteren en büyük 4 şirketin toplam cirosu, sektörün toplam cirosunun %70'ini aşıyorsa o sektörde yoğunlaşma çok yüksek, %50-%70 arasında ise yoğunlaşma yüksektir.

TÜİK, sanayi ve hizmet sektörlerindeki girişimleri 515 alt sektörde sınıflandırmış ve bu alt sektörlerin 127'sinde çok yüksek, 73'ünde yüksek, 86'sında orta, 229'unda ise düşük derecede yoğunlaşma tespit etmiştir.

İmalat sanayisinde 224 sınıfın 64'ünde yani %29'unda çok yüksek yoğunlaşma vardır.

Çok yüksek ve yüksek yoğunlaşma olan sektörler, toplamın %46'sını, neredeyse yarısını oluşturuyor. Bu yüksek oranlar, bize şunu göstermektedir. Birçok sektörde yeterli rekabet olmadığı ve birkaç büyük firma o sektöre hâkim olduğu için fiyatlar yüksek oluyor. Biz de sanayici olarak eğer o sektörlerden ara malı ya da hizmet satın alıyorsak rekabetçi bir piyasadakinden çok daha yüksek fiyatlar ödüyoruz. Hizmet ve sanayi sektörlerindeki yüksek yoğunlaşma, üretim maliyetlerimizi arttırırken, rekabet gücümüzü de azaltmaktadır.

Yüksek yoğunlaşma, sadece fiyatları değil, teknolojik gelişme ve inovasyonu da olumsuz etkilemektedir. Rekabetle karşılaşmayan ve malını yüksek fiyattan satan şirket ne teknolojik gelişme ne de inovasyon kaygısı taşıyacaktır. Piyasada tekel gücüne sahip bir şirketin kaliteyi geliştirmek, daha kaliteli malı daha ucuza satmak için hiçbir nedeni olmayacaktır.

Yüksek yoğunlaşma oranları cari işlemler açığını da arttırmaktadır. İçeride yoğunlaşma oranı yüksek bir sektörden ara malı almak yerine ithalat yapmak daha ucuza geliyorsa, başka ne yapılabilir ki?

Bu yüksek yoğunlaşma oranları, sanayimizin sağlıklı gelişimini engellemekte, özellikle küçük firmaların kâr oranlarını düşürerek sermaye birikim hızını yavaşlatmaktadır.

Bizce Rekabet Kurumu, yoğunlaşma oranı yüksek sektörleri mercek altına almalı ve piyasada hâkim durumun kötüye kullanılmasını engellemelidir. Ekonomi yönetimi de yoğunlaşma oranları yüksek sektörlere girecek yeni şirketlere teşvik vermelidir. Rakiplerin sayısının artacağı endişesi bile yoğunlaşma oranı yüksek sektörlerde fiyatların düşmesine yol açacaktır.

ASOMECCLİS

**Ankara Sanayi Odası
Meclis Toplantısı**

30 Ocak 2013

“Büyüme, ekonomik ve sosyal gelişmeyle de desteklemeliyiz”

NURETTİN ÖZDEBİR
ASO YÖNETİM KURULU BAŞKANI

Sayın Başkan, Sayın Bakanım, değerli Meclis üyeleri; basınımızın değerli temsilcileri; Odamızın Ocak ayı Olağan Meclis toplantısına hoş geldiniz diyor, hepimizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakanım, davetimizi kabul edip, Meclis toplantımıza katıldığınız için size çok teşekkür ediyorum.

Değerli Meclis üyeleri; ekonomik göstergeler karışık sinyaller vermektedir. Sanayide üretim Kasım ayında, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 11,3 artmıştır. Bu artışta Kurban Bayramı'nın 2011 yılında Kasım ayına denk gelmesinin büyük katkısı olmuştur. Nitekim mevsim ve takvim etkilerinden arındırıldığında bu artış yüzde 1,5'ta kalmaktadır. Ocak ayın-

da imalat sanayisinde kapasite kullanım oranı, son üç yılın en düşük değerine gerilemiştir. Bu durum reel sektör güvenine de yansımaktadır. Ocak ayında mevsimsellikten arındırılmış reel kesim güven endeksi bir önceki aya göre 2,8 puan azalmıştır. Merkez Bankası'nın Ocak anketinde, içinde bulunduğu sanayi dalındaki genel gidişat konusunda bir ay öncesiyle kıyasla daha iyimser olduğunu belirtenlerin oranı yüzde 15, daha kötümser olduğunu belirtenlerin oranı yüzde 12, aynı kaldığını söyleyenlerin oranı yüzde 73'tür. Diğer yandan, Ocak ayında hizmet, perakende, ticaret ve inşaat sektörlerinde güvenin arttığını görmekteyiz. Bu iyimserlik önümüzdeki üç ayda iç talepte bir artış olacağı beklentisine dayan-

“Türkiye son 10 yılda büyük ekonomik başarılar elde etmiş, kişi başına düşen gelirden hızlı artışlar sağlanmıştır. Ekonomik büyüme elbette ki çok önemlidir. Ancak tek başına yeterli değildir.”

maktadır. Ocak ayında tüketici güven endeksindeki yüzde 3'lük bir artış bu iyimserliği desteklemektedir. Tüm bu veriler dikkate alındığında sanayide toparlanmanın zayıf kaldığını söyleyebiliriz.

Sayın Bakanım, Türkiye son 10 yılda büyük ekonomik başarılar elde etmiş, kişi başına düşen gelirde hızlı artışlar sağlanmıştır. Ekonomik büyüme elbette ki çok önemlidir. Ancak tek başına yeterli değildir. Büyüme, ekonomik ve sosyal gelişmeyle de desteklememiz lazım. Bir örnek vereyim, 2000 yılında Türkiye insani gelişmişlik endeksinde 173 ülke arasında 85. sıradaydı. 2011 yılında ise 187 ülke içinde 92. sırada yer aldı. Şu anda iflasın eşliğindeki Yunanistan, 2000 yılında 25. sırada, bütün bu yaşamış olduğu ekonomik çöküşe rağmen de 2011 yılında 29. sırada yer almaktadır. 2000 yılında kişi başına düşen gelir sıralamasıyla insani gelişme endeksi sıralaması arasındaki fark eksi 18 iken, bu fark 2011 yılında eksi 25 oldu. Bu veriler, insani gelişmede ekonomik büyümenin hızına yetişemediğimizi göstermektedir. Ayrıca diğer ülkelerin de boş durmadığını ortaya çıkarmaktadır.

Tabii ülkemizi Yunanistan'la karşılaştırırken haksızlık da etmememiz lazım. Yunanistan'ın tam nüfusu neredeyse Ankara kadar ve İstanbul Yunanistan'ın iki misli nüfusa sahip. Bu kadar büyük bir ülkede ekonomik gelişmeyle birlikte çok hızlı bir şehirleşme de yaşadık. Köydeki kültürümüzü şehre taşıdık. Aslında gelen köylüleri şehirleştirmemiz gerekirken, onlar âdeta şehirlerimizi köylüleştirdiler. Bunlar, büyük olmanın, nüfusumuzun fazlalığının ve hızlı şehirleş-

menin etkileri. Ancak bizim ekonomik hayatımızı da iş hayatımızı da farkında olmadan etkiliyor.

Sayın Bakanım, bölgeler arası gelişmişlik farkları insani gelişme endeksinde daha yüksek sıralara çıkmamızı engellemektedir. Hem ekonomik hem de sosyal gelişme için bölgeler arası gelişmişlik farklarını gidermek büyük önem taşımaktadır. Bölgeler arası gelir dengesizliklerini gidermek için bölgesel rekabetçiliği özendirilmelidir. Ancak bunu yaparken mevcut işletmelere de haksız rekabet yapılmamalıdır. Bu nedenle düşük gelirli bölgelerde öncelikle eğitim ve sağlık gibi hizmet sektörüne yönelik yatırımlar teşvik edilmelidir. Düşük gelirli bölgelerimizde sosyal hayatı canlandıracak yatırımlar, bu bölgelere nitelikli iş gücünü çekmeye de katkı sağlayacaktır. Örneğin üyelerimizden Petlas ile 2 yıldır çalışıyoruz. Ankara'da 500 milyon dolarlık bir yatırım yapmak istiyorlardı. Ancak Sayın Başbakan Kırşehir'de yapmalarının daha doğru olacağını söyledi. Petlas'ın Kırşehir'de 4,5 milyon metrekare boş arazisi bulunmasına ve orada çalışacaklar için villa yaptırmasına rağmen gitmek istemiyorlar. Neden? Çünkü İstanbul'daki sosyal hayata alışmış birini Kırşehir'de yaşamaya ikna etmek zor. İstanbul'daki kültür ve eğlence hayatını Kırşehir'de bulması mümkün değil. Aileleri İstanbul'da oldukları için çalışanların aklı da İstanbul'da kalıyor. Petlas yatırımlarını Ankara'ya getirmeyi bunun için istiyordu. Ankara'ya getiremedi ama Kalecik ilçesine kurulan OSB'de Japonlarla birlikte 500 milyon dolarlık yatırıma başladılar. Bu nedenle şehirlerimizin sosyal gelişmişlik endeksi çok önemli.

"Bölgeler arası gelişmişlik farkları insani gelişme endeksinde daha yüksek sıralara çıkmamızı engellemektedir. Hem ekonomik hem de sosyal gelişme için bölgeler arası gelişmişlik farklarını gidermek büyük önem taşımaktadır. Bölgeler arası gelir dengesizliklerini gidermek için bölgesel rekabetçiliği özendirilmelidir. Düşük gelirli bölgelerimizde sosyal hayatı canlandıracak yatırımlar bu bölgelere nitelikli iş gücünü çekmeye de katkı sağlayacaktır."

"Sürdürülebilir büyüme ancak çevreye karşı duyarlı olmakla mümkündür. Bu nedenle özellikle sanayileşmemizi çevreye duyarlı ve saygılı biçimde gerçekleştirmeliyiz. Biz mümkün olan her türlü sanayi yatırımının OSB'lerde yapılmasının zorunlu ve cazip hale getirilmesi gerektiğini düşünüyoruz."

Hükümetimizin her ile bir üniversite kurması bu bağlamda, çok önemli bir hizmet. Çünkü üniversite kurulan yer, çok hızlı büyüyor. Gençlerin gittiği kafeler, lokantalar canlanıyor, mağazaların vitrinleri değişiyor. Bu süreci desteklememiz lazım. Örneğin Denizli'ye yatırım yapacak bir Japon firması şehirde eğlence mekânlarının olup olmadığını soruyor çünkü çalıştıracığı insanın buna ihtiyacı var ve bunları düşünmek zorunda.

Sayın Bakanım, değerli Meclis üyeleri; şimdi 10. Kalkınma Planı hazırlık çalışmaları kapsamında Başkanlığı yaptığım "KOBİ'lerin ve Esnaf Sanatkârın Güçlendirilmesi" Özel İhtisas Komisyonu Raporu'ndan önemli gördüğüm bazı hususları dikkatinize sunacağım.

Hepinizin bildiği gibi, sürdürülebilir büyüme ancak çevreye karşı duyarlı olmakla mümkündür. Bu ne-

denle özellikle sanayileşmemizi çevreye duyarlı ve saygılı biçimde gerçekleştirmeliyiz. Biz mümkün olan her türlü sanayi yatırımının OSB'lerde yapılmasının zorunlu ve cazip hale getirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Küçük kapalı alan gerektiren sanayi tesisleri ise, küçük sanayi kapsamında tanımlanmalı ve yerel yönetimler tarafından oluşturulan küçük sanayi sitelerinde kurulması sağlanmalıdır. Bu doğrultuda komisyonumuz sanayi alanları master planı yapılması ve uygulamanın Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı koordinasyonunda gerçekleştirilmesini önermektedir.

Bir OSB kurmak için 7 bakanlık, 20'ye yakın kuruluşun oy birliği ile onay almak zorundayız. Oysa ilçe belediyeleri belediye meclisinin kararı ile sanayi lekelere oluşturuyor. Bu çarpık sanayileşme, çevre maliyetlerini arttırıyor. Telafi edilmesi zor zararlar veriliyor. Trakya'daki Ergene Vadisi'ni hepimiz biliyoruz,

ülkemizin çeşitli yerlerinde buna benzer yerler var. Bu nedenle sanayileşmemizi disiplin altına almamız gerekiyor. Bu konu, bir ilçe belediye başkanının şahsi kararına bırakılacak kadar basit bir mesele değil. Özellikle tarım arazileri geleceğe bırakmamız gereken tüm dünyanın ortak malı. Bu nedenle bunları korumamız ve iyi planlamamız gerekiyor.

Ülkemiz enerji kaynakları açısından fakir bir ülkedir. Bu nedenle enerji tasarrufu büyük önem taşımaktadır. Ülkemizde sanayide kullanılan elektriğin yarısı organize sanayi bölgelerinde tüketilmektedir. Komisyonumuz OSB'lerde temiz enerji ve enerji verimliliği konusunda farkındalığı artırma çalışmaları yapılması gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca komisyonumuz inovasyon kapasitelerinin artırılması için OSB'lerin, üniversitelerle iş birliğinin geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşarak teknoloji kuluçka merkezleri, yenilik ve teknoloji merkezleri açılmasını da önermektedir.

Sayın Bakanım, Ostim ve İvedik'teki teknoparklarda çok güzel çalışmalar yapıldığını birlikte gördük. Bunların sanayinin içinde olması bir etkileşimi de beraberinde getiriyor ve civardaki işletmelerde benzer üretimler yapıyorlar.

Dünyada da trend değişiyor. Artık faktör maliyetleri ve bunun başında gelen işçilik ücretleri göz ardı edilebilecek duruma geldi. Dünyada inovasyon kabiliyetinin azaldığı, yaratılan katma değerlerin eskisi kadar çok olmadığı ve durağanlık yaşandığı ekonomistler tarafından da tartışılıyor. Daha materyalist hale gelen dünyada bu işler artık para karşılığı ihale edilmeye başlamıştı. ABD'deki bir firma sorununu para

karşılığı Hindistan'daki bir firmaya çözdürebiliyordu. Bunları uzak ülkelere ihale etmektense, yeniden şirket bünyesinde firmalarla çözümlerin daha yaratıcı, fırsat sağlayıcı inovasyonlara olanak tanıyacağı görülüyor. Bu nedenle Ostim ve İvedik'te olduğu gibi inovasyon merkezlerinin sanayinin içine taşınması ve üniversitelerdeki çalışmaların temel birimlere yönelmesi, üniversiteden çıkıp, sanayinin içine girmesi gerekiyor.

Dünya hızlı bir değişim içindedir. KOBİ'lerin sınırlı imkânlarıyla bu değişimi doğru okumaları zordur. Bu nedenle komisyonumuz dünyadaki yeni trendleri tespit etmek, orta ve uzun vadeli sektörel stratejiler geliştirmek, sektörlerin gelişme ve dönüşüm eğilimlerini ortaya koyarak bunları KOBİ'lerin istifadesine sunacak çalışmaların yapılmasını önermektedir.

Sayın Bakanım, sizin de bildiğiniz gibi dünyadaki eğilim artık yüksek becerili, yüksek ücretli insanlara doğru gidiyor. Örneğin otoyollardaki hızlı geçiş sisteminde 100 insanla yapılan işi, artık camımıza yapıştığımız bir sticker ile yüksek zekâlı bir yazılımcının geliştirdiği programla halledebiliyoruz. Artık elle tutulamayan, gözle görülemeyen işlerde para var. Dünyada böyle bir trend var. Bir toplantıda bir Amerikalı şöyle demişti: "Amerika'da artık bir fabrikaya gittiğiniz zaman bir köpek, bir bekçi görüyorsunuz." Adamın görevi köpeği doyurmak, köpeğin görevi de adamı makinelere yaklaştırmamak. Abartılmış bir şey ama gerçekten her geçen gün otomasyon daha ciddi bir şekilde yaygınlaşıyor, daha uzmanlaşıyor ve üretimde insan faktörü ve dolayısıyla faktör maliyetleri de bir kenara bırakılıyor. O zaman bizim insanlarımızı da bu trendlere göre eğitmemiz lazım.

"Ülkemiz enerji kaynakları açısından fakir bir ülkedir. Bu nedenle enerji tasarrufu büyük önem taşımaktadır. Ülkemizde sanayide kullanılan elektriğin yarısı organize sanayi bölgelerinde tüketilmektedir. Komisyonumuz OSB'lerde temiz enerji ve enerji verimliliği konusunda farkındalığı artırma çalışmaları yapılması gerektiği sonucuna ulaşmıştır."

"İş gücünün niteliğini yükseltmek, insanları meslek sahibi yapmak demektir. İşte bu noktada meslek standartları büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda meslek kuruluşları ve mesleki örgütlerin yapılanması uluslararası standartlara çıkarılmalı, üyelere sağlanan hizmet ve destekler etkinleştirilmeli, kamu tarafından kapasite geliştirme programlarına destek sağlanmalıdır."

Aynı durum mesleki eğitim için de söz konusudur. Komisyonumuz meslek liselerinde verilen eğitimin yeni trendlere açık olması ve sanayinin değişen ihtiyaçlarına cevap verebilmesi gerektiğini tespit etmiştir. Bunun için meslek liselerinin eğitim verdiği dallar, eğitimin içeriği ve teknolojik düzeyi, teorik ve uygulamalı eğitim dengesi gibi hususlar, işletmelerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek düzeye getirilmesini, meslek liselerinin eğitim donanımlarının sağlanmasını ve eğitimin sanayile iş birliği içerisinde gerçekleştirilmesini önermektedir.

Sayın Bakanım, iş gücünün niteliğini yükseltmek, insanları meslek sahibi yapmak demektir. İşte bu noktada meslek standartları büyük önem taşımaktadır. Meslek standartları, bir mesleğin kabul edilebilir standartlarda yerine getirilebilmesi için ihtiyaç

duyulan asgari bilgi, beceri, tutum ve davranışları ifade eder. Meslek standartlarının bir mesleğin başarıyla yürütülebilmesi için gerekli olan nitelikler ve o meslekte yeterlilik belgesi alabilmek için yapılacak sınavlarda aranacak ölçme ve değerlendirme kriterlerini de tanımlar. Bugün ülkemizde eğitim veren meslek liseleri ve üniversitelerden mezun olanların hepsinin diploma aldıkları alanda mesleki yeterliliğe sahip bulduklarını varsaymak aşırı iyimserlik olur. Bu nedenle komisyonumuz tüm mesleklerle ilgili standartların yayınlanması ve çalışanların sertifikasyonlarının hızlandırılmasının sağlanmasını önermektedir. Bu doğrultuda meslek kuruluşları ve mesleki örgütlerin yapılanması uluslararası standartlara çıkarılmalı, üyelere sağlanan hizmet ve destekler etkinleştirilmeli, kamu tarafından kapasite geliştirme programlarına destek sağlanmalıdır.

"2023 hedeflerine ulaşabilmek için ekonominin yanı sıra şirketlerimizi de büyütmeli, onları küresel ölçekte oyuncular haline getirmeliyiz. Şirketlerimizin büyüebilmesi için öncelikle kâr etmeleri ve sermaye biriktirmeleri şarttır. Ancak ülkemizde şirketler çok düşük kârlılık oranlarıyla çalışmaktadır."

Daha önce de ifade ettiğim gibi trend, özellikle bizim komisyonumuzu ilgilendiren başka fırsatları da beraberinde getiriyor. Gelişen toplumlarda beceri sahibi insanlara daha fazla ihtiyaç duyulacak. Yani kendimizi, malımızı, canımızı, evimizi emanet ettiğimiz insanların da mesleki beceri ve ahlaki yeterlilik olarak buna uygun olması lazım. Biz Ankara Sanayi Odası olarak 2006 yılından bu yana bu konu üzerinde çalışıyoruz. 2006 yılında başlayan OSEP -okul sanayi eğitim programları- var. Ancak bununla yetinmedik, ASO Teknik Koleji'ni kurduk. Buralarda öğrenim gören öğrencilerimiz hem beceri hem ahlak yönünden üst düzeyde yetişiyorlar.

Ülkemizde Mesleki Yeterlilik Kurumu oluşturuldu. ASO olarak biz de 4 meslek alanında yaklaşık 100 standart hazırladık ve Resmi Gazete'de yayınlandı. Ağaç işleri, metal teknik, elektro teknik, motor teknik alanlarında ve bunların alt dallarında meslek standartlarını hazırladık ve Avrupa Birliği'nde bir proje yaptık, aşağı yukarı 1 milyon euro da oradan hibe destek aldık. Projemiz 1-1,5 ay sonra tamamlanacak, test merkezlerini de kurduk, şu anda akreditasyon çalışmaları devam ediyor.

Bugüne kadar hep şikâyet eden, ağlayan taraf olduk. Artık ağlayan taraf olmaktan çıkmamız, bir şeyler yapmamız lazım. Eğer bir şeyden şikâyet ediyorsak, ölçülebilir kriterlerle ortaya koymamız gerekiyor. Bu standartlara Meclis üyelerimiz içerisinde de çok arkadaşımın destek olduğunu biliyorum. Ciddi fedakârlıklar yaparak gerek kendileri gerekse işletmelerindeki kilit personeli göndererek katkılarda bulundular, onlara da huzurunuzda teşekkür ediyorum.

Sayın Bakanım, 2023 hedeflerine ulaşabilmek için ekonominin yanı sıra şirketlerimizi de büyütmemiz, onları küresel ölçekte oyuncular haline getirmemiz gerekmektedir. Şirketlerimizin büyüebilmesi için öncelikle kâr etmeleri ve sermaye biriktirmeleri şarttır. Ancak ülkemizde şirketler çok düşük kârlılık oranlarıyla çalışmaktadır. Bunun bir nedeni, şirketlerimizin ölçek ekonomilerinden yararlanabilecek büyüklüklere ulaşamamasıdır. Mevzuatımızda şirketlerin büyümelerini engelleyen birçok yükümlülük bulunmaktadır. Örneğin sermayesi belli bir sınırı aşan anonim şirketlerde avukat çalıştırma yükümlülüğü, Çevre Kanunu tarafından izin ve lisans alan şirketlerde çevre danışmanlık firmalarından çevre yönetimi hizmeti alma ya da çevre mühendisi çalıştırma zorunluluğu, kuvvetli akım tesislerinde elektrik mühendisi çalıştırma yükümlülüğü. Çalışan ya da kullanılan motor gücü belli sınırları aşan gıda ve yem işletmelerinde gıda mühendisi, ziraat mühendisi, kimya mühendisi, kimyager çalıştırma yükümlülüğü, 50'den fazla işçi çalıştıran yerlerde özürsüz istihdam etme zorunluluğu gibi. Hâlbuki devletin buradaki görevi zorlamak değil, denetlemek olmalı. Eğer ben işimi doğru yapıyorsam ve mevzuata da uygun hareket ediyorsam niye? Ben kendimi yetiştirmiş olabilirim, elektrik mühendisi kadar bu işi biliyor olabilirim, mühendis değil de bu konuda eğitim almış, sertifikası olan birini yanımda istihdam ediyordum. Dolayısıyla zorla çalıştırma koşulu getirilmesi yanlıştır. Bu biraz da meslek odalarında yapılan popülizmin bir göstergesi gibi görünüyor. Çünkü onlar da temsil ettikleri kitlenin menfaati doğrultusunda çalışmak zo-

“Zorunlu istihdam koşulu getirilmesi yanlıştır. Bu biraz da meslek odalarında yapılan popülizmin bir göstergesi gibi görünüyor. Çünkü onlar da temsil ettikleri kitlenin menfaati doğrultusunda çalışmak zorunda. Bu tür yükümlülükleri getirerek mensuplarına istihdam imkânları sağlamak isteyen meslek odaları da bürokrasiye baskı yapıyor. Oysa devletin görevi, bu tür yükümlülüklerle iş dünyasını cendereye almak değil, denetlemek olmalıdır.”

runda. Bu tür yükümlülükleri getirerek mensuplarına istihdam imkânları sağlamak isteyen meslek odaları da bürokrasiye baskı yapıyor. Oysa devletin görevi, bu tür yükümlülüklerle iş dünyasını cendereye almak değil, denetlemek olmalıdır. Günümüz rekabet koşullarında büyümek isteyen şirketler, ihtiyaç duyduklarında zaten gerekli istihdamı yapacaklardır. Ancak bu istihdamı zorunlu kılmak ve istihdam edilecekler yapılacak ücret ödemelerini asgari tarifelerle belirlemek, serbest piyasa ekonomisi mantığına terstir. Ayrıca bu mevzuat, şirketlerimizi dolambaçlı yollara yönlterek büyüme kararı almalarını da zorlaştırmaktadır. Ekonomi yönetimi, şirketlerin maliyetlerini yükselten ve büyümeleri önünde engel oluşturan bu

zorunlu istihdam mevzuatını gözden geçirmeli ve asgari ücret tarifeleri mutlaka kaldırılmalıdır.

Komisyonumuz, mevzuatımızda yer alan ve iş dünyasında “Nasıl olsa onlar bu yükü de kaldırıyorlar!” anlayışıyla yapılan bu düzenlemelerin büyük ölçüde reel sektör ile diyalog eksikliğinden kaynaklandığını tespit ederek mevzuat hazırlanmasında meslek kuruluşlarının ve sivil toplum kuruluşlarının görüşlerinin daha etkin biçimde alınmasının mutlaka sağlanmasını önermektedir.

Sayın Bakanım, burada bir özeleştiri de yapmak zorunda hissediyorum kendimi, aksi takdirde haksızlık etmiş olurum. Çok güzel bir komisyon oluşturulmuş,

"Komisyonumuz; devlet yardımlarının şeffaflaşması ve sağlanan desteklerin etki analizlerinin yapılması gerektiği görüşündedir. Bu kapsamda komisyonumuz kamu kurumlarının kendi izleme ve değerlendirme sistemlerini kurmalarını ve Hazine Müsteşarlığı tarafından kurumların destek performanslarının analiz edilmesini önermektedir."

komisyonun yapısında her sektörü temsil eden insanlar var. Üniversiteler, kooperatifler, esnaf odalarının temsilcileri, sanayi odası, ticaret odalarının temsilcileri vardı. Ama bunlar maalesef lafta vardı. Özellikle odalarımız sadece oradaki bürokratlarını göndermişler. Hâlbuki asıl taşın altında eli olanların, canı yananların haklarını savunması, yapılmasını istediği şeyleri söylemesi gerekirdi. Bir taraftan sivil toplum örgütleriyle yeteri kadar diyalog sağlanmadan bunların yapıldığını söylüyoruz ama diğer taraftan da sivil toplum örgütleri de gereken ilgi ve alakayı göstermiyor. Bunu çıkarılan birçok Kanun'da da görüyoruz, yaşıyoruz. Ben "Elim ağrıyor" dediğim zaman, elimin neden ağrıldığını, neresinin ağrıldığını karşıdakinin bilmesi mümkün değil, benim orada bizzat anlatmam lazım ki doktor teşhisini koyabilsin.

Sayın Bakanım, komisyonumuz sivil ofset projelerinden işletmelerin pay almasının sağlanması ve kamu yurt dışı alımlarında ofset sınırlarının belirlenmesi gerektiğini görüşündedir. Bunun güzel bir uygulamasını biz Ankara Sanayi Odası olarak gerçekleştirdik. Savunma sanayimiz bu işi son derece güzel yürütüyor. Malumunuz olduğu üzere Ankara metrosu ihalesi açılmıştı. Biz aslında yüzde 100'ünü yapabileceğimizi söylemiştik ama tam olarak olmasa da amacımıza ulaştık, yüzde 51'inin Ankara'da yapılması şartıyla ihaleye çıktı. Bu ihaleyi de Çinli bir firma aldı. Bu Çinli firmaya biz OSB'de 105 dönüm yer tahsis ettik. Orada yatırıma başlayacaklar. İkinci bir firma daha çıktı, 100 dönümlük yer de ona tahsis ettik. O da tamamen Türk sermayesi olarak bu işi yapacak. Onlar da yeni bir ürün olan trambus, trolley-

büse benzeyen ama tramvay gibi olan, lastik tekerlekli bir aracı geliştirip, ülkemizde üretimini yapmak istiyor. Yani oradaki bir ihale, iki tane dev yatırımın ülkemizde gerçekleşmesini sağladı. Bunlar son derece önemli, özellikle dış alımlarda ofset şartının veya yerli katkı oranının mutlaka belirlenmesi ve zorunlu hale getirilmesi lazım. Bugün Türkiye sanayisi bütün bunları yapabilecek kabiliyette. Şu anda havadaki bütün yolcu uçaklarında mutlaka bir Türk parçası ve hepsinde istisnasız Ankara'da üretilen ürünler var. Onun için kendimize biraz güvenmemiz, inanmamız ve bu kapıları biraz daha cesur zorlamamız gerekmektedir.

Ayrıca komisyonumuz; devlet yardımlarının şeffaflaşması ve sağlanan desteklerin etki analizlerinin yapılması gerektiği görüşündedir. Bu kapsamda komisyonumuz kamu kurumlarının kendi izleme ve değerlendirme sistemlerini kurmalarını ve Hazine Müsteşarlığı tarafından kurumların destek performanslarının analiz edilmesini önermektedir.

Sayın Bakanım, gerçekten Bakanlığımızın personelinin de fedakâr katkılarıyla biz KOBİ'lerin ve esnaf sanatkârın güçlendirilmesi için özel ihtisas komisyonu raporunu hazırladık. Ama en büyük katkı unutmayalım arkadaşlarımızın. Onların koordinasyonunda bunlar derlendi toparlandı, bu komisyon raporunu tamamladık. Şimdi Meclis üyelerimizin ve basınımızın da huzurunda bu komisyon raporunu zatiâlinize takdim ediyorum. Bu duygu ve düşüncelerle de hepinizi selamlıyorum.

Sağ olun, var olun.

“Kalkınma, tüm boyutlarıyla ele alınmalı ve üniversite-sanayi-kamu iş birliğiyle sağlanmalıdır”

CEVDET YILMAZ
KALKINMA BAKANİ

Ankara Sanayi Odamızın çok değerli Meclis Başkanı, çok değerli üyeleri, yöneticileri, Kalkınma Bakanlığımızın çok değerli yöneticileri, bürokratları, Ankara Kalkınma Ajansımızın değerli Genel Sekreteri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Seçimler yaklaştığı için bazı konuşmaların seçimlere dönük bir içerik kazanması gayet normal. Fakat ben o sürece ilişkin herhangi bir yorumda bulunmak istemiyorum sadece kuruluşundan bugüne kadar Ankara Sanayi Odası'na hizmet etmiş bütün sanayicilerimizi şükranla anmak istiyorum. Bu dönem görev yapmış, katkıda bulunmuş olanlara teşekkürlerimi sunuyorum. Gelecek dönem bir kısmı belki devam edecektir, yeni gelecek olanlara da başarılar diliyorum.

Önemli olan, genel anlamda demokratik süreçlerin aslında bütün kurumlarımıza yansımalarıdır. Bir apartman yönetiminden tutun ülkedeki Meclise kadar her ortamda açık, şeffaf, adil seçimlerin yapılması, medeni tartışmalarla yönetimin şekillenmesidir. Ankara Sanayi Odası'nda da bunun ismine, ağırlığına yakışır bir şekilde yaşanacağına yürekle inanıyorum.

Kalkınma Bakanı olarak daha çok nispeten geri kalmış yörelerimizde vaktimi geçiriyorum ama son dönemde Ankara'yla ilgili de birtakım çalışmalarımız oldu. Burada özellikle Başkanımızı ve bütün ekibini tebrik ediyorum. Ankara Sanayi Odası gerçekten çok önemli bir yerde. Özellikle Ankara'daki organize sanayi bölgeleri, sanayinin geldiği durum, mesleki eğitime verilen önem, kendi içlerinde analiz yapmaya, çalışmaya, tartışmaya verdikleri değer her türlü

“Ankara Sanayi Odası çok önemli bir yerde. Özellikle organize sanayi bölgelerindeki çalışmalar, mesleki eğitime verilen önem, kendi içlerinde analiz yapmaya, çalışmaya, tartışmaya verdikleri değer her türlü takdirin üzerinde.”

"Kalkınma, insan odaklı bakmamız gereken bir konu. Özellikle de küreselleşen, bilgi tabanlı ekonominin, yüksek becerinin ön plana çıktığı dünyada, artık hammadde, doğal kaynaklar, fiziki şartlar bir tarafa, en temel faktör insan. Kalkınmanın hedefi de insan, sonuçta insana hizmet etmek, insanın refahını arttırmak, en önemli aracı da yine nitelikli insan."

takdirin üzerinde. Ben de son dönemlerde organize sanayi bölgelerini gezme fırsatı buldum ve Ankara sanayisiyle iftihar ettim. Ankara sanayisi belli bir yere geldi. Kalkınma Ajansımız ile birlikte biz de bu sürece daha fazla müdahil oluyoruz, çalışmalara katılma ve katkıda bulunma imkânımız oluyor.

Ankara ile ilgili yaptığımız çalışmalarda başkentin sadece bir bürokratik şehir, siyasi merkez olmadığını, aynı zamanda sanayisiyle, hizmet sektörleriyle ve diğer alanlarıyla çok önemli bir ekonomik merkez olduğunu açıkça görüyoruz.

Sosyoekonomik gelişmişlik endeksini biliyorsunuz Kalkınma Bakanlığımız yapıyor. En son geçen yıl yine 61 kriterle, 81 ilimize ilişkin bir sıralama yaptık. Burada sosyo kısmının altını özellikle çizmek isterim, sadece ekonomik değil, sosyal ve ekonomik gelişmişliği bir arada ele alıyoruz. Sadece sosyal açıdan baksaydık Ankara birinci sırada olurdu, sosyal ve ekonomik açıdan bakınca da İstanbul'dan sonra ikinci sırada. Ankara'nın sosyal olarak Türkiye'nin en önde gelen ili olması çok çok önemli, sanayi açısından da çok önemli. Az önce Başkanımız da altını çizdi, ben de altını tekrar çizmek istiyorum.

Kalkınma, insan odaklı bakmamız gereken bir konu. Özellikle de küreselleşen, bilgi tabanlı ekonominin, yüksek becerinin ön plana çıktığı dünyada, artık hammadde, doğal kaynaklar, fiziki şartlar bir tarafa, en temel faktör insan. Kalkınmanın hedefi de insan, sonuçta insana hizmet etmek, insanın refahını arttırmak, en önemli aracı da yine nitelikli insan.

Hangi ülkenin kalkındığı sorusunun net bir cevabı var: Nitelikli bir insan nerede yaşamak istiyorsa o bölge kalkınmış bölgedir. Bu, kestirme bir cevap. Nitelikli bir insan, iyi bir şehir ortamında yaşamak ister. Trafikinden çocuğunu göndereceği okula, hizmet alacağı sağlık kuruluşuna kadar çeşitli faktörleri göz önünde bulundurur. Kültürel, sanatsal, hayatı zenginleştiren faaliyetleri önemser. Nitelikli bir insan araştırma-geliştirme yapacağı, fikirlerini özgürce tartışacağı bir ortama ihtiyaç duyar. Dolayısıyla hukuk, demokrasi, ifade hürriyeti de kalkınmayla ilgilidir. "Beyin göçü" diyoruz değil mi? Bazı gelişmiş ülkelere gittiğinizde dünyanın her tarafından nitelikli beyinleri çektiklerini görüyorsunuz. Bizim bir yandan elimizdeki gücümüzü korumamız, kaçırmamamız, diğer taraftan da dünyadan nitelikli insanları cezbetmemiz gerekiyor. Bu nedenle ben kalkınmaya çok boyutlu bakma taraftarıyım, başka türlü mümkün değil.

Az önce sanayicilerimizin de altını çizdiği gibi, kalkınma ekonomiden ibaret değil. Ekonominin çok önemli bir parçası elbette ama kalkınma çok boyutlu bir konu. İşin sosyal boyutunu hiçbir şekilde ihmal edemeyiz. Eğitim, sağlık, gelir dağılımını düzeltme, yoksullukla mücadele kalkınmanın vazgeçilmez unsurlarıdır.

Diğer taraftan yine sanayicilerimizin çok güzel ifade ettikleri gibi çevre konusu var. Ben kendilerini tebrik ediyorum. Çevre konusu göz önünde bulundurulmadan sürdürülebilir kalkınmadan söz etmek mümkün değildir. Bir 5 sene, 10 sene bütün kaynaklarınızı kullanarak kalkınabilirsiniz, gelişebilirsiniz, ekono-

minizi büyütebilirsiniz ama bu sürdürülebilir bir büyüme olmaz. Çevreyi ihmal ederseniz nesiller arası dengeyi de bozmuş olursunuz. Sosyal boyut nesiller içi fırsat eşitliğini içerir. Yani kalkınmayı dar bir çevre üzerinden götürmemek, kalkınma sürecine daha fazla insanın enerjisini katmak, daha fazla insanın katkısını sağlamak, nimetlerinden de en geniş çevreleri faydalandırmaktır işin esası.

Çevre boyutu ise nesiller arası dengeyi gözetmeyi gerektirir. Amaç; sadece bu neslin düşünülmemesi, gelecek nesillerin de göz önünde bulundurularak dengenin sağlanmasıdır. Sürdürülebilir kalkınmanın özünü, bu anlayış oluşturur. Dünyada sürdürülen kalkınma tartışmalarında da bu üç boyut öne çıkıyor: ekonomi, çevre ve sosyal boyut. Giderek temel hak ve özgürlükler, demokrasi boyutu da buna ilave ediliyor. İyi yönetim, şeffaflık, ifade hürriyeti gibi unsurlar da artık kalkınmanın bir parçası haline geliyor.

Geçtiğimiz yıl Rio'da Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi yapıldı, biz de Kalkınma Bakanlığı olarak bu çalışmalarını koordine ettik. Sayın Başbakanımızın Başkanlığında geniş bir heyetle katıldık, Türkiye'den iyi uygulamalar seçtik, özel sektörden, kamudan, üniversitelerden, raporlar hazırladık ve orada Türkiye'yi güçlü bir şekilde temsil ettik. Türkiye bu anlamda son 10 yılda önemli başarılar ortaya koydu.

Türkiye'yi kalkınmanın bileşenleri bağlamında değerlendirdiğimizde ekonomi boyutunda ciddi bir sıçrama görüyoruz. Türkiye 230 milyar dolarlık bir ekonomiden 2012 itibarıyla 800 milyar dolar civarında bir ekonomik büyüklüğe erişti. Kişi başına düşen milli gelir 3500 dolardan 10.000 dolara yükseldi, satın alma gücü paritesi arttı.

Avrupa Birliği ile mukayese edecek olursak bundan 10 yıl önce bizim kişi başına gelirimiz. Avrupa Birliği'nin kişi başına gelirinin yüzde 36'sı düzeyindeydi. Geçen yıl bu rakam yüzde 52'ye ulaştı, 16 puan yükseldi. Başarıyı nispi olarak değerlendirmek gerekiyor. Biz hareket ederken başkaları da yerinde saymıyor. Bu nedenle bir karşılaştırma yaparak ölçmek gerekir. Bu 16 puanlık artış hiç küçümsenecek düzeyde değil, çok ciddi bir rakam ama bunu daha da yükseltmeye çalışarak ilerlememiz lazım. Özellikle küresel kriz ortamı Türkiye'ye bu fırsatı verdi, daha başarılı bir yönetimle dünyadaki konumumuzu güçlendirme imkânı doğdu, Türkiye de bunu değerlendiriyor. Türkiye, küresel kriz ortamında 4 milyonun üzerinde istihdam üreterek, büyümesini devam ettirerek gelişimini de hızlı bir şekilde sürdürüyor ve bu ortalamaları çok daha iyi noktalara taşıyacağız.

Ekonomik açıdan Türkiye'nin başarısını bütün dünyada takdir ediyor. Enflasyondaki düşüşten, borçlarımızın milli gelire oranının azalmasına, ihracat performansımızdan diğer birçok göstergeye kadar ekonomik performansımız ortada.

Peki, sosyal açıdan ne durumdayız? Bu ekonomik performansı sağlarken sosyal boyutta ne yaptığımıza da bakmamız lazım. Çok şükür, Türkiye son 10 yıllık dönemde iki işi aynı anda başarabildi. Bir taraftan ekonomisini büyütürken, bir taraftan geliri daha dengeli dağıtabildi. Birkaç rakamla bunu sizinle paylaşmak isterim.

Birincisi ortalama gelir endeksini ölçen GİNİ değeri, yüzde 44'ten yüzde 38'e düştü, yani iyileşme oldu. En zengin dedğimiz yüzde 20'lik dilimin toplam geli-

"Türkiye'yi kalkınmanın bileşenleri bağlamında değerlendirdiğimizde ekonomi boyutunda ciddi bir sıçrama görüyoruz. Türkiye 230 milyar dolarlık bir ekonomiden 2012 itibarıyla 800 milyar dolar civarında bir ekonomik büyüklüğe erişti. Kişi başına düşen milli gelir 3500 dolardan 10.000'lere yükseldi, satın alma gücü paritesi arttı."

rimiz içindeki payı 10 yıl önce yüzde 50 civarındaydı. Son 10 yıllık dönemde bu yüzde 45'e geriledi. Bu önemli bir değişim, en üst gelir grubunda 5 puanlık bir gerileme oldu. Diğer tüm gelir gruplarının payında belli oranlarda artışlar olması da önemli bir gösterge.

Diğer taraftan yoksullukla ilgili göstergelerimize baktığımızda 10 yıl önce 1 doların altında olan yoksulluk sınırında, bugün 2,15 dolarlık günlük harcama da sıfırlandı. Artık ölçmemizin bile bir anlamı kalmadı.

Bunlar mutlak yoksulluk göstergeleri, yani dünyada günlük harcaması 1 doların altında hâlâ 1 milyara yakın insan var, Türkiye'de çok şükür bu sıfırlandı. 2,15 dolar binde 0,20'lere indi, sıfıra çok yaklaştı, artık sıfırlandığını söyleyebiliriz.

4 dolar 30 sentin altında harcaması olanlar ise bundan 10 yıl önce, 2002'de yüzde 30'un üstündeydi. TÜİK verilerine göre bu oran yüzde 2,8'e kadar geriledi. Bu muazzam bir başarı, demek ki yoksullukla mücadelede Türkiye çok ciddi bir mesafe almış, başarı sağlamış. Bunu da inşallah önümüzdeki yıllarda sıfırlayacağız, Türkiye bu güce sahip. İdari sistemimizde tam ulaşamadığımız kesimler var. Bunlar da dâhil edildiğinde Türkiye'nin artık mutlak yoksulluk tartışması kalmayacak. Gelişmiş ülkelerin yaptığı gibi biz de sadece nispi yoksulluğu ölçeceğiz. Yani artık ortalamanın altında ve üstünde ne kadar insan olduğuna bakacağız.

Demek ki sadece ekonomiyi büyütmemiş, aynı zamanda sosyal göstergelerimizi de düzeltmiş, gelirimizi daha adil dağıtmış, yoksulluğu da ciddi anlamda azaltmışız.

Avrupa Birliği sürecinin katkısıyla çevre mevzuatımızda da geçtiğimiz 10 yılda çok ciddi yenilikler yap-

tık, gelişmeler sağladık. Burada OSB'lerin rolünü ben de hatırlatmak isterim, sanayicilerimizin bu konudaki hassasiyetlerini az önce ben de takdirle dinledim.

Bir taraftan gelişmemiz, kalkınmamız, üretimimizi arttırmamız gerekirken diğer taraftan da çevreyi korumamız lazım. İkisinden de fedakârlık edemeyiz, ikisini aynı anda yapmak durumundayız. Maharet zaten bunları aynı anda yapabilmektedir. Yoksa "Hiç sanayileşmeyelim çevremiz tertemiz kalsın!" ya da "Çevreye ne olursa olsun, biz sanayileşmeye bakalım!" anlayışı çözüm değildir. Bu dengeyi iyi kurmamız, en az çevresel maliyetle sanayimizi, kalkınmamızı sürdürmemiz gerekiyor.

Bildiğiniz gibi dünyada artık 'yeşil büyüme' kavramı tartışılıyor. Rio Konferansı'nın ana temalarından biri de buydu. Yani çevreye en az zararı verecek şekilde büyümeyi sağlamak. Büyümemek değil, büyümek, gelişmek, kalkınmak, sosyal refahı arttırmak ama bunu da en az çevresel maliyetle gerçekleştirmek; yeşil büyüme dediğimiz esas itibarıyla bu.

Bunu sağlamakta enerji son derece önemli bir unsur. Burada arkadaşlarımız altını çizdiler, ben de bir kez daha vurgulamak istiyorum. Enerjiyi tasarruflu, verimli kullanmamız Türkiye'nin olmazsa olmaz politikalarından biri ve çok yönlü faydası var. Daha az enerji kullanmak demek, daha az maliyet demek, daha rekabetçi bir üretim demek. Enerji tasarrufu ve verimliliğiyle bir taraftan daha az doğal kaynağı kullanıyorsunuz, maliyetinizi düşüyorsunuz, diğer taraftan çevreye daha az zarar veriyorsunuz, daha az enerji kullanmakla daha az karbon salınımı oluyor ve çevre daha az zarar görüyor.

"Bir taraftan gelişmemiz, kalkınmamız, üretimimizi arttırmamız gerekirken diğer taraftan da çevreyi korumamız lazım. İkisinden de fedakârlık edemeyiz, ikisini aynı anda yapmak durumundayız. Maharet zaten bunları aynı anda yapabilmektedir."

"Dünyada 'yeşil büyüme' kavramı tartışılıyor artık. Son Rio Konferansı'nın ana temalarından biri de buydu. Yani çevreye en az zararı verecek şekilde büyümeyi sağlamak. Büyümemek değil, büyümek, gelişmek, kalkınmak, sosyal refahı artırmak ama bunu da en az çevresel maliyetle gerçekleştirmek."

Öte yandan Türkiye enerji bağımlısı bir ülke. Cari açığın önemli bir kısmını enerji ithalatı oluşturuyor. Dolayısıyla enerji verimliliğine ve tasarrufuna yaptığımız her yatırım doğrudan bizim bu meselemizle de ilgili. Yani neresinden bakarsanız bakın, Türkiye'nin en temel politikalarından biri sanayide ve diğer birçok alanda enerjiyi verimli ve tasarruflu kullanmak.

Bir taraftan da yerli ve yenilebilir enerji kaynaklarımızı geliştirmek elbette. Bu alanda da çok etkili politikalar hayata geçiriyoruz, önümüzdeki süreçte daha da güçlenerek devam edeceğiz. Bunu çeşitli platformda çok ciddi tartışıyoruz, sanayimizin de mutlaka bu tartışmaların içinde olması ve enerji verimliliğinde yepyeni bir anlayışla hareket etmesinin hem ülkemiz hem firmalarımız adına çok anlamlı olduğunu düşünüyorum. Çevresel boyutta yine son 10 yılda önemli bir yere geldik.

Temel hak ve özgürlüklerde, demokraside de aynı şekilde. Bu konunun sanayimizle de direkt ilgili olduğunu düşünüyorum. Temel hak ve özgürlüğün olmadığı yerde nitelikli insan olmaz. Temel hak ve özgürlüğün olmadığı yerde serbest tartışma, ifade hürriyeti olmaz. Serbest tartışmanın, ifade hürriyetinin olmadığı yerde bilgi olmaz, teknoloji olmaz, gelişme olmaz. Hukuk sisteminin, adalet sisteminin iyi işlemediği, belirsizliklerin, keyfiliklerin hâkim olduğu yerde yine uzun vadeli planlama, uzun vadeli karar olmaz. Dolayısıyla hukuk devleti ve demokrasi, sanayimizin ve teknolojimizin gelişmesi, ekonomimizin daha kaliteli bir hale gelmesi için olmazsa olmaz unsurlardır.

Özetle Kalkınma Bakanlığı ve Bakan olarak ben konuya bu şekilde bakıyorum. Kalkınmamızın bu dört ana bileşen üzerinde yükselmesi lazım. Ekonomik gelişme, sosyal adalet, çevre, demokrasi ve hukuk

devleti konusunda atacağımız her adım, aslında Türkiye'yi 'birinci sınıf' dediğimiz lige taşıyacak.

Türkiye artık belli bir yere geldi ama bir taraftan orta gelir tuzağı tartışmaları yaşıyoruz. Artık Türkiye düşük ücretle rekabet edecek bir ülke değil, o dönem geride kaldı. Türkiye artık şehirleşmiş, ücretleri belli seviyelere gelmiş, teknolojiyle, bilgiyle, daha yüksek, daha kaliteli işlerle devam etmek durumunda olan bir ülke.

Orta gelir tuzağı özet olarak; bir taraftan yüksek ücret verilirken, diğer taraftan da yüksek teknolojiye sahip olunmadığı için yüksek bilgi tabanlı üretim yapılamaması ve arada kalınması durumunu ifade ediyor. Ücretleriniz yüksek olduğu için düşük ücretle rekabet eden ülkeler karşısında avantajınızı kaybediyorsunuz. Teknoloji üretmediğiniz için yüksek ücretli ama teknoloji üreten ülkeler karşısında avantajınız kayboluyor, dolayısıyla iki arada bir derede bir ülkeye dönüşüyorsunuz; Türkiye işte bu tuzağa düşmemeli. Bir taraftan ücret düzeyleri şehirleşmeyle, yaşam kalitesiyle birlikte artmalı ama o aynı zamanda verimlilikle, teknolojiyle devam edebilmeli ki orta gelir tuzağına düşmeyelim. Türkiye bu konuda da ciddi bir ilerleme kaydediyor.

Şu anda yaklaşık 2 yıldır üzerinde çalıştığımız 10'uncu kalkınma planını hazırlıyoruz. Çok yoğun bir çaba sarf ediyor ve bütün bu tartışmalar ışığında bu planımızı oluşturuyoruz. 2014-2018 dönemini kapsayan yeni bir plan bu. Burada Türkiye'nin 2023 perspektifi içinde ilk 5 yıllık dilimini planlayacağız, yol haritasını çıkaracağız, yoğun bir gayret içindeyiz.

İnsan odaklı ve bilgi tabanlı bir çerçeve içinde bütün reformlarımızı planlamak istiyoruz. Teknoloji, adalet, eğitim, sağlık, kentleşme gibi bütün politikalarımızın odağında işte bu tartışmalar yer alıyor. Bugün dünyadaki değişimi de görerek, girişimcilerimizle birlikte planlamalarımızı yapıyoruz.

Burada az önce Başkanımız bir özel ihtisas komisyonu raporunu ana hatlarıyla sundu. Ben hem Başkanımıza hem emeği geçen bütün özel ihtisas komisyonu üyelerine çok teşekkür ediyorum. Bunun gibi 66 tane komisyon oluşturduk. Yani büyüme stratejilerinden adalet sistemine, sosyal politikalarından kentleşmeye, akademisyenlerin, iş dünyasının, bürokrasinin, ilgili tarafların olduğu 66 tane özel ihtisas komisyonu ve çalışma grubu oluşturduk. Şimdi çalışmaların meyvelerini alıyoruz, planımıza birtakım unsurları yansıtacağız elbette.

Diğer taraftan dünyanın değişik yerlerinde çalışan büyükelçilerimizi, müsteşarlarımızı, akil adamları çağırarak dünyayı nasıl gördüklerini sorduk. Yine ilk defa 10'uncu plan hazırlıklarında yerelin katkısını aldık, kalkınma ajanslarımız kanalıyla tüm yörelerimizde 10'uncu plandan neler beklendiğini sorduk. Şu anda bu çalışmalarımızın verilerini analiz ediyoruz. Hangi bölgelerde nelerin öncelikli olduğunu belirliyoruz. Doğal olarak Ankara'nın, Trakya'nın, Hakkâri'nin önceliği farklılaşıyor.

Binlerce insanımızın katkısıyla, çok nitelikli bir şekilde hazırlanan 10'uncu plan, Türkiye'nin temel reform alanlarının yeniden ele alındığı, yol haritasını ortaya koyan bir doküman olacak. Sadece kriz dö-

"Cari açığın önemli bir kısmını enerji ithalatı oluşturuyor. Dolayısıyla enerji verimliliğine ve tasarrufuna yaptığımız her yatırım büyük önem taşıyor. Türkiye'nin en temel politikalarından biri sanayide ve diğer birçok alanda enerjii verimli ve tasarruflu kullanmak, yerli ve yenilebilir enerji kaynaklarını geliştirmek olmalı. Bu alanda da çok etkili politikalar hayata geçiriyoruz."

"Orta gelir tuzağı özet olarak bir taraftan yüksek ücret verilirken, diğer taraftan da yüksek teknolojiye sahip olunmadığı için yüksek bilgi tabanlı üretim yapılamaması ve arada kalınması durumunu ifade ediyor. Türkiye bu tuzağa düşmemeli."

nemlerinde reform konuşmamak gerektiğinin altını çizmek isterim. Asıl olgunluk kriz yaşamadan reform yapabilmektir. Bugün maalesef dünyada birçok ülke kriz yaşadığı halde reform yapamıyor, biz o duruma düşmemeliyiz. Çok şükür son 10 yıldır böyle bir şey yaşamadık. Değişim ve reform sürecini kriz yaşamadan sürdürebilmemizin çok stratejik olduğunu düşünüyorum. Bu planımız bu anlamda da bizlere bir fırsat sunacak, bunu en iyi şekilde değerlendirmeyi arzu ediyoruz.

Az önce KOBİ'ler, esnaf ve zanaatkârimizle ilgili bir rapor ortaya kondu. 66 çalışmamızdan bir tanesi de bunu kapsıyor. Tekrar tekrar teşekkür ediyorum. Ne kadar değerli çalışmalar olduğunu burada bir raporun içeriğinden de görmüş olduk. Bunlar işte Türkiye'nin birikimi.

Bilgi olmadan kalkınma, politika olmaz, analiz olmadan gelişme olmaz; ben her alanda buna inanıyorum. Kişisel olarak da bu böyle. Kendinizi tanımadan kendinizi geliştirebilir misiniz? Firmanızı tanımadan firmanızı geliştirebilir misiniz? Bu nedenle kalkınma ajanslarımızı çok önemsiyoruz. Kalkınma ajanslarımızla birlikte artık tüm yörelerimizin daha fazla bilgi ve akıl ürettiği bir döneme giriyoruz.

Kalkınma ajanslarımız toplumda daha çok dağıttığı hibeler ve proje destekleriyle tanındı. Doğru, bunu yapıyor ajanslarımız. Ankara Kalkınma Ajansı da bugüne kadar çeşitli projelere 31 milyon lira gibi bir katkı sundu. Bu çok değerli, güzel bir şey. Fakat bundan daha değerli olan, yaptığı analizler, çalışmalar ve çeşitli tarafları bir araya getirip sağladığı hedef birliği. Ajanslarımız bu anlamda çok ciddi bir birikim sağlıyorlar; belki birçok çevre farkında değil. Şu anda

26 ajansımız ve 81 yatırım destek ofisimizle bütün Anadolu'yla ilgili bilgi ve rapor üretiyoruz, çalışmalar yapıyoruz, bunun sonuçlarını belki 3-5 sene içinde daha iyi göreceğiz. Bu bir birikim meselesidir, kurumsallaşma meselesidir. Bir anda, bir günde, üç günde bunun sonuçlarını görmeyebilirsiniz ama bunlar orta ve uzun vadede Türkiye'nin kalkınma ve daha ileri bir ülke olma seferberliğinin altyapısını oluşturan çalışmalardır.

Ankara Kalkınma Ajansı'na sahip çıktığınız için özellikle teşekkür etmek istiyorum. Sanayimizin, iş dünyamızın sahip çıkmasıyla kısa zamanda iyi bir yere geldi ve çok ciddi mesafe aldı. Onun için de ayrıca teşekkürlerimi, şükranlarımı sunmak istiyorum.

Müsaadenizle biraz da teknoloji konusuna değineceğim. Teknolojide, yenilikte ne durumdayız? Bu çok hayati bir konu. Bana önümüzdeki dönem için öne çıkacak üç konu sorulsa, "Eğitim, adalet ve teknoloji!" derim.

Eğitimde reform sürecine başladık, yükseköğretimi de kapsayacak şekilde bu reformlarımızı geliştirmek durumundayız. Piyasanın talepleriyle daha fazla örtüşen, mesleki eğitimi ve müfredatı güçlendiren, esnekliği arttıran, daha demokratik bir ortamı destekleyen bir eğitim sistemini kurumsallaştırmak durumundayız.

Başkanımız, Birleşmiş Milletler'in insani gelişme endeksinden bahsetti. Bu endeksin 3 tane unsuru var biliyorsunuz; ekonomik gelişme, eğitim ve sağlık.

Ekonomide kişi başına gelire bakılıyor. Bu anlamda Türkiye iyi durumda. Sağlıkta son dönemlerde orta-

lama yaşam süresine bakılıyor. Bu anlamda da Türkiye önemli mesafe aldı. Eğitimde ise 25 yaş üstü nüfusun örgün eğitimde geçirdiği süreye ve okullaşmaya bakılıyor. Maalesef yaptığımız çalışmalar buna arzu ettiğimiz ölçüde yansımıyor. Çünkü bu bir stok meselesi, yani 50 yıl önceki eğitim politikalarımız da bugünkü beşeri kalkınmamızı etkiliyor. 12 yıl zorunlu eğitim ve üniversitelerle ilgili yaptığımız çalışmalar, eğitim konusunu da orta vadede iyileştirecek şeyler. Ama bu bir stok meselesi, yani maalesef bir günde stok rakamınız değişmiyor.

Bu sene Birleşmiş Milletler insani gelişmişlik raporu nu Türkiye’de ilan etmek istedi. Mart ayı içinde yeni insani gelişmişlik raporunun Türkiye’den tüm dünyaya duyurulacağını da müjdelemiş olalım. Tabii takdir ederlerse Sayın Başbakanımızın da katılımıyla tüm dünyanın insani gelişmişlik raporunu ilan etmiş olacağız. Bu güzel gelişmeyi ben de çok önemsiyorum.

Yalnız rakamları yorumlarken dikkatli olmalıyız. Türkiye aslında insani gelişmişlikte de sıralamada ileri gidiyor ama bu endekse giren ülke sayısı da bir taraftan artıyor. Son dönemde gerilemiş gibi görünmesine rağmen aynı ülke grubuyla bakıldığında Türkiye’nin aslında ilerlediğini görüyoruz. Türkiye orada da iyiye gidiyor ama daha almamız gereken çok mesafe var. Eğitim, insani gelişme açısından büyük önem taşıyor.

Adaleti az önce anlatmaya çalıştım zaten.

Diğer husus olan teknolojinin özünü ise araştırma, geliştirme ve yenilik çalışmalarımız oluşturuyor. Kı-

saca bunu da değerlendirirsek, 10 yıl önce Ar-Ge harcamalarının yurt içi hâsılamıza oranı binde 53’tü. 2011 yılında bu oran, binde 86’ya yükseldi. Yani yurt içi hâsılamız 3 kattan fazla artarken Ar-Ge harcamalarımızın milli gelire oranı da ciddi anlamda yükseldi. 1,2 milyar dolarlardan 6,5 milyar dolar gibi bir seviyeye geldi.

Ancak benim altını çizmek istediğim bundan daha önemli bir konu var. Ar-Ge harcamalarımızın çoğu geçmişte kamu personeli ile kamu tarafından yapılan harcamalardı, özel sektörün payı yüzde 20’ler civarındaydı. Son 10 yıllık dönemde özel sektörün Ar-Ge harcamaları içindeki payının yüzde 40’ları aşması çok sevindirici bir gelişme. 2003 yılında Ar-Ge harcamalarında özel sektörün payı yüzde 23,2 iken, 2011’de 43,2’ye ulaştı. 2003’te Ar-Ge personelinin yüzde 20,5’i özel sektörde iken, 2011’de bu rakam yüzde 48,9’a ulaştı.

Ar-Ge harcamalarının bütünüyle kamu tarafından yapılmasıyla beklenen sonuç alınamaz. Buradaki kritik başarı faktörü özel sektör harcamalarının 3’te 2’lik bir düzeye çıkmasıdır. Toplam Ar-Ge harcamalarımızın yüzde 1’i aşması kritik bir eşik. Ar-Ge konusunda da özel sektörün 3’te 2’ye ulaşması gerekiyor. İnşallah Türkiye önümüzdeki yıllarda bu seviyeye de ulaşacak. Yenilik, teknoloji, katma değerli üretim ve ihracat dediğimiz hadisenin altyapısını bu oluşturuyor.

Burada da yine kritik unsurlardan bir tanesi, üniversite-sanayi iş birliği. Biz klasik üniversite anlayışıyla gidersek katma değerli üretim yapmamız ve Türkiye’yi üst liglere taşımamız mümkün değil.

“Şu anda 2014-2018 dönemini kapsayan 10’uncu kalkınma planını hazırlıyoruz. Burada Türkiye’nin 2023 perspektifi içinde ilk 5 yıllık dilimini planlayacağız. İnsan odaklı ve bilgi tabanlı bir çerçeve içinde bütün reformlarımızı planlamak istiyoruz. Teknoloji, adalet, eğitim, sağlık, kentleşme gibi bütün politikalarımızın odağında işte bu tartışmalar yer alıyor.”

Kalkınma ajanslarımız toplumda daha çok dağıttığı hibeler ve proje destekleriyle tanındı. Fakat bundan daha değerli olan, yaptığı analizler, çalışmalar ve çeşitli tarafları bir araya getirip sağladığı hedef birliği. Ajanslarımız bu anlamda çok ciddi bir birikim sağlıyorlar. Şu anda 26 ajansımız ve 81 yatırım destek ofisimizle bütün Anadolu'yla ilgili bilgi ve rapor üretiyoruz, çalışmalar yapıyoruz. Bunun sonuçlarını 3-5 sene içinde daha iyi göreceğiz."

2023 için 25 bin dolar kişi başına gelir, 2 trilyon dolar yurt içi hâsıla, 500 milyar dolar ihracat hedefi koyuyoruz. Bunu nasıl yapacağız? Bilgiyle, teknolojiyle, insanla yapacağız. Dolayısıyla bunun özünü üniversite-sanayi iş birliği oluşturuyor. Çok sayıda üniversite kurduk, her sene çok ciddi yatırımlar yapıyoruz artık Hakkâri'de de üniversitemiz var. Türkiye'nin dört bir yanına merkezi araştırma laboratuvarı kuruyoruz. TÜBİTAK projelere destek oluyor, biz de araştırma altyapılarına destek oluyoruz. Kamu yatırımları içinde 2002 yılında 114 milyon lira olan Ar-Ge harcamalarını 2012'de 1,8 milyar liraya çıkardık. Artık Türkiye'nin her köşesinde merkezi ve tematik araştırma laboratuvarları var. Bazı üniversitemizde kamu desteğiyle nanoteknoloji, biyoteknoloji merkezleri oluşturduk. Vakıf üniversitelerine de bu destekleri verdik. Bilkent'teki nanoteknoloji merke-

zini, Sabancı Üniversitesi'ndeki ileri bazı araştırma merkezlerini hükümetimizin desteğiyle oluşturduk. Şimdi TÜBİTAK ve Sanayi Bakanlığı ile bunları nasıl daha iyi yönetebileceğimizi tartışıyoruz. Özel sektör için içine katarak daha etkili bir yönetim oluşturmaya çalışıyoruz. Önümüzdeki dönem yeni modellerle üniversite-sanayi iş birliğini çok daha farklı bir düzleme çıkarmayı hedefliyoruz. Bunun altını özellikle çizmek istedim.

OSB'lere gelecek olursam ölçek ekonomileri konusundaki düşüncelerinize tamamen katılıyorum. OSB'ler; çevresel, kümelenme, rekabet gücünü artırma, bazı ortak giderleri karşılayıp maliyetleri düşürme gibi pek çok açıdan büyük önem taşıyor. OSB'leri mesleki eğitimle kaynaştırma yönünde zaten belli adımlar attık. OSB içinde kurulan meslek liselerini hükümet olarak kişi başına destekliyoruz.

Diğer taraftan son Teşvik Kanunu'nda OSB'de yapılan yatırımı ilk defa bir alt bölge desteğinden faydalandırdık. Bu da OSB'lere verdiğimiz önemin çok açık bir göstergesi.

Enerji konusunda anladığım kadarıyla bir karışıklık olmuş. Önümüzdeki süreçte bir genelge ile EPDK ile yaşanan sıkıntının da giderileceğini sanıyorum. Kısacası OSB'leri çok önemsiyoruz. Trakya Bölgesi ve Ergene başta olmak üzere ıslah OSB çalışmaları yürütüyoruz, sayılarını arttırıyoruz, yatırımlar yapıyoruz, buna da devam edeceğiz. STK'ların da her alanda katkısını beklediğimizin altını çizmek isterim. İş dünyasından da STK'lardan da analizler yaparak, çalışmalar yürüterek bu sürece dâhil olmalarını bekliyoruz.

Bölgesel gelişme konusunda bir örnek vermek istiyorum. Böylelikle büyük sermaye sahiplerine de mesaj iletiriz. Sermayenin en fazla getirisi nerede olur? Kıt olduğu yerde, öyle değil mi? Bir yerde ne kadar kıtsa aslında getirisi o kadar fazla olur. En fazla kıt sermaye nerede? Geri kalmış yörelerimizde, doğuda, güneydoğuda, doğu Karadeniz'de, orta Anadolu'nun belli kesimlerinde. Peki biz neden bu bölgelere yeterince gitmiyoruz? Belki yeterince analiz yapmıyoruz, belki ön yargılarımız var. İş dünyası da etten, kemikten insanlar, hesaplar yaparak, bir atmosfer içinde kararlar veriyorlar. Benim iş dünyasından ricam bu bölgeleri daha iyi analiz etmeleri. Hayırseverlik değil kastettiğim, bu bölgelerdeki potansiyeli doğru analiz etmeleri ve yatırım programlarına katmaları. GAP'ı, DAP'ı, DOKAP'ı ve KOP'u koordine eden bir bakan olarak bunları söylüyorum. Bu bölgelerimizde çok ciddi fırsatlar var. Bunlar yük olacak değil, Türkiye'ye

omuz verecek bölgeler. Sadece GAP'ta son 4-5 yılda 400 bine yakın istihdam oluştu, ihracatımız 8 milyar doları aştı. Bir taraftan Ankara sanayisini geliştirelim ama bir taraftan da bu networkleri kuralım, geri kalmış yörelerimize daha fazla yatırım yapalım. Belki biraz zahmetli olabilir, bir-iki yıl zorluk çekebilirsiniz ama emin olun getirisi çok daha yüksek olacaktır.

Son nüfus rakamlarımızı açıkladık biliyorsunuz, Türkiye'nin ortalama yaşı şu anda 30'u aştı. Bazı yörelerimizde 40'a yaklaşıyor ama bazı yörelerimizde 20 civarında. Bunları iyi değerlendirmemiz, iyi analiz etmemiz lazım. Hammaddeye, pazara yakınlık, genç nüfus unsurları göz önünde bulundurulmalı. Biz sadece kamu yatırımlarıyla bu konuyu çözemeyiz, ancak sanayi-üniversite iş birliğiyle bu geri kalmış yörelerimizi kalkındırabiliriz. Çok ciddi teşvikler de sunuyoruz, sermaye grupları başta olmak üzere herkesin bu fırsatı değerlendirmesini arzu ediyoruz.

Büyük sermayenin ilgi göstermesi gereken diğer bir alan da teknoloji. Büyük sermayelerimizi sadece arsaya, binaya yatırmayalım. Bir kısmını da teknolojiye ayıralım ve hemen sonuç beklemeyelim, inanın uzun vadede çok daha büyük getirileri olacaktır.

KOBİ'leri sürekli Ar-Ge'ye yeterince önem vermekle suçluyoruz. Büyükler yapınca KOBİ'leri sürükler, bunlar aslında birbiriyle ilişkili. Büyük sermaye gruplarının Ar-Ge, inovasyon çalışmalarına öncelik vermesinin KOBİ'leri de bu ağa katacağına inanıyorum

Arkadaşlarımız tarafından dile getirilen kamu alımlarında yerli üretim tercih edilmesi meselesine yüzde 100 katılıyorum. Kamu alımlarında farklı politikaları

"Ankara gibi illerimizin, stratejik yatırımlara, öncelikli sektör ve OSB teşviklerine yoğunlaşması durumunda teşvik sisteminden de çok ciddi fayda sağlanacağını düşünüyorum."

hayata geçirmemiz gerekiyor. Bunlardan biri de yerli üretimi destekleme elbette. Dünyanın neresinden olursa olsun Türkiye’de üretim yapan, istihdam oluşturan, vergi veren herkes yerli üretici kapsamında değerlendirilmelidir. Yerli üretim ile kastettiğimiz yurt içi üretimdir. Kamu alımları da bunun bir enstrümanı aslında. Kamu alımları sadece hizmet etme aracı değil, aynı zamanda bir Ar-Ge enstrümanı. Objektif ve rekabeti gözeterek şekilde yerli üretim şartları da getirilebilir. Dünyada bunun örnekleri var. Son dönemlerde bu alanda da Fatih projesindeki tasarım ve metro alımlarındaki uygulamalar, sağlık alanındaki çalışmalar gibi güzel gelişmeler yaşanıyor. Şu anda yerli üretimi nasıl arttıracığımızı tartışıyoruz. Bu tartışmaya sizlerin de katkısı, fikirleri son derece önemli.

Son 10 yılda savunma sanayisini yüzde 25’lerden 50’lere getirdiysek, bu politikalarla oldu. Toplam yerli içerik yüzde 25’ten, yüzde 50’lere çıktı. Niye başka alanlarda da bunu yapmayalım? Bunu ben de destekliyorum ama dikkatli bir şekilde formüle ederek yapmamız lazım.

Madencilikle ilgili de bazı fikirler ifade edildi, ben de bir-iki şey söylemek istiyorum. Madencilığe de yine son dönemde önemli destekler sunduk, 5’inci bölge teşviki getirdik. Madencilğin çok önemli bir alan olduğunu düşünüyorum çünkü giderek dünyada talep artıyor, arz azalıyor. Tükenir kaynaklar olduğu için uzun vadede emtia fiyatları da artacak. Bu nedenle girdi tedariki konusuna stratejik bakmamız gerekiyor. Sanayimizin ihtiyaç duyduğu girdileri uzun vadede hem miktar hem de fiyat olarak garantiye alan sistemler üzerinde düşünmeliyiz. Bir taraftan da madencilikte kendi aramalarımızı, yatırımlarımızı geliştirmeliyiz. Aramalar konusunda teşvik sisteminde bir sorun var sanıyorum, inşallah düzelteceğiz. Arama faaliyetleri de aslında bulmanız bile yatırım faaliyetidir, Uluslararası tanımı da budur, bir maden araması yaptığınızda bir şey bulmanız bile yaptığınız harcama bir yatırım harcamasıdır çünkü o bilgiye sahip oluyorsunuz artık. Bu nedenle arama sondaj çalışmalarının 5’inci bölge teşviklerinden yararlandırılması lazım. Orada bir eksiklik var, onu da gidereceğiz.

“Ar-Ge harcamalarımızın çoğu geçmişte kamu personeli ile kamu tarafından yapılan harcamalardı, özel sektörün payı yüzde 20’ler civarındaydı. Son 10 yıllık dönemde özel sektörün Ar-Ge harcamaları içindeki payının yüzde 40’ları aşması çok sevindirici bir gelişme. Ar-Ge harcamalarının bütünüyle kamu tarafından yapılmasıyla beklenen sonuç alınamaz.”

Arsalarla, arazilerle ilgili bazı sıkıntılardan bahsedildi. Başkanlığımız sisteme bir bütün olarak bakıyor, inceliyor. Sistem denetimi olarak adlandırılabilir bu yapı oturduktan sonra bu işlerin daha rahat yürüyeceğini düşünüyorum. Sıkıntılarını not ettim, ilgileneceğim.

Ankara’yla ilgili teşviklerden bahsettiniz. Burada bir noktanın altını çizmek istiyorum. Yeni teşvik sistemimizin gerçekten değerini bilmemiz lazım. Eski teşviklerde bir eşik değer olurdu, öyle değil miydi? Hiçbir teşvik yoktu. Hâlbuki yeni getirdiğimiz teşvik sistemi tüm Türkiye’yi kucaklıyor, bütün illerimizi kucaklıyor, yani dışladığımız hiçbir il yok. Teşvik sisteminin değişik ayakları var, ile veya bölgeye bağlı olmayan genel teşviklerimiz var. Hiçbir bölgeye bağlı olmayan büyük proje desteklerimiz, stratejik teşvikler var. Madencilik, eğitim, sağlık alanlarında da 5’inci bölge sektörlerinin yararlanabildiği ve bölge ayrımı gözetmeyen teşvikler var. Bölgesel boyut bu 5 unsurdan biri sadece. Ankara gibi illerimizin, stratejik yatırımlara, öncelikli sektör ve OSB teşviklerine, yoğunlaşması lazım. Ankara’nın çok güçlü bir sanayi altyapısı var, ülkemize büyük katkılar sunacak projeler yapılabilir. Bu alanlara yoğunlaşılması durumunda teşvik sisteminden de çok ciddi fayda sağlanacağını düşünüyorum.

Ankara bunu yapacak güçte. Yalnız Ankara gibi illerin Hakkâri ile yarışmaması, stratejik sektörler yoğunlaşması lazım. Dünyadan nelerin getirilebileceği, yeni sanayi üretimleri, teknoparklar ve üniversitelerle nasıl daha iyi bir strateji belirleneceği konularına odaklanılmasında büyük fayda var.

Sosyal yardım bağımlılık ilişkisiyle ilgili Tuncer Bey’in ifade ettiklerine katılmamak mümkün değil. Bir taraftan güçlü sosyal politikalar uygulamak durumundayız ama bir taraftan da nüfusumuzda bağımlılık oluşturmamalıyız. Yoksulluğun geçici bir durum olduğunu bilmeliyiz. Bakın, burada kilit kavram “geçicilik”. Engelli vatandaşlara, yaşlılara, hastalara, yani sürekli bir sorunu olan insanımıza sosyal devlet olarak elbette bütün hizmetleri sunmak durumundayız. Yoksulluk hepimizin başına gelebilecek, geçici bir durum. Önemli olan o geçici sürede destek olmak, bunu sürekli hale getirmemek. Bir taraftan o geçici sürede destek olacaksınız, bir taraftan da iş gücü piyasalarına, iş dünyasına kazandırmanın yollarını bulacaksınız; çağdaş sistemler böyle işliyor.

Biz de bu yönde çeşitli adımlar attık. Mesela sosyal yardımlaşma vakıflarımızın verdiği desteklerde İŞKUR’a kayıt yaptıрма zorunluluğu getirdik. Yine bu insanımıza daha fazla kurs verme, eğitim desteği sağlama gibi bir yöntem geliştiriyoruz. Ayrıca yanlış hatırlıyorsam 3 defa başka iş gösterildiği halde yapmayana belli desteklerimizi kesiyoruz. Buna benzer adımlar attık, bunun etkilerini ileride daha iyi göreceğiz. Ama bu konular üzerinde yine hep birlikte durmamız, konuşmamız lazım. Sosyal devletten taviz vermeden, sosyal duyarlılıklarımızı bir kenara koymadan, bir taraftan da bu bütüncül çerçevede hareket etmemiz gerekiyor.

Ankara Sanayi Odası’na bugüne kadar yaptığı çalışmalarından dolayı tekrar şükranlarımı sunuyorum, bundan sonraki çalışmalarında başarılar diliyorum.

Seçim süreci yaklaştığı için seçimlerin de şimdiden hayırlı olmasını temenni ediyorum.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sanayicinin yükü bizimle hafifliyor...

Firmanızın üretim kapasitesini artırmak ya da hammadde veya mal alımında finansal gücünüzü artırmak istiyorsunuz...
Akbank, Makine/Ekipman Kredisi ve Hammadde Alım Kredisi ürünleri ile sizin yükünüzü hafifletmeye hazır.
Tek yapmanız gereken, bir Akbank Şubesine uğramak.

ASOMECLİS

**Ankara Sanayi Odası
Meclis Toplantısı**

27 Şubat 2013

“Şirketlerimizin rekabet gücünü ve kârlılıklarını olumsuz etkileyen mevzuat hâlâ yerindedir”

NURETTİN ÖZDEBİR
ASO YÖNETİM KURULU BAŞKANI

Sayın Başkan, Meclisimizin değerli üyeleri, basınımızın değerli mensupları; Odamızın Şubat Ayı Olağan Meclis Toplantısı'na hoş geldiniz, hepinizi şahsım ve Yönetim Kurulu adına saygıyla selamlıyorum.

Değerli Meclis üyeleri, konuşmama Aralık sonunda üyelerimiz arasında gerçekleştirdiğimiz anket sonuçlarını değerlendirerek başlamak istiyorum.

Aralık sonunda, Eylül sonuna göre artış belirtenlerin oranı üretimde yüzde 48'den 36'ya, iç satışlardan yüzde 44'ten yüzde 37'ye, dış satışlarda yüzde 35'ten yüzde 33'e, yeni siparişlerde yüz-

de 45'ten yüzde 41'e, istihdamda yüzde 32'den yüzde 22'ye, ithalatta yüzde 21'den yüzde 18'e, ürün fiyatlarında yüzde 26'dan yüzde 22,5'e, kredi kullanımında yüzde 50'den yüzde 44'e, ücretlerde yüzde 27'den yüzde 20'ye, stoklarda yüzde 36,5'ten yüzde 32'ye düşerken, hammadde fiyatlarında yüzde 49'dan 53'e yükselmiştir. Bu sonuçlar yılın üçüncü çeyreğine göre son çeyrekte Ankara sanayisinde bir yavaşlamaya işaret etmektedir. 2012 Aralık ayı sonuçlarını 2011 Aralık ayı sonuçlarıyla karşılaştırdığımızda da benzer bir durum görmekteyiz. Örneğin 2011 Aralık ayı sonunda üretimde artış belirtenlerin oranı yüzde 44

“2012 yılı Ankara sanayisi için ihracat açısından verimli bir yıl olmamış, ülke sanayisi için de çok parlak geçmemiştir. Sanayi üretimi Aralık ayında bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 3,8 azalmış ve 2012 yılında toplam sanayi üretimindeki artış yüzde 2,3'te kalmıştır. Sanayi ciro ve sipariş endeksleri de fazla umut vermemektedir.”

“Ekonomi yönetimi, orta vadeli programda 2012 büyümesini yüzde 4 olarak tahmin etmişti. 2011 yılında yüzde 8,5 büyüdüğümüz hatırlanırsa, bu büyüme hızının yarı yarıya düşmesi demektir. Ekonomi yönetimi daha sonra büyüme tahminini yüzde 3,2’ye çekti. Şimdi ise yüzde 2,5 büyürsek sevineceğiz.”

iken, bu oran 8 puan düşerek 2012 Aralık sonunda yüzde 36 olarak gerçekleşmiştir. 2012 Aralık ayı sonunda 2011 Aralık sonuna göre iç satışlarda artış belirtenlerin oranı 11 puan, dış satışlarda 1 puan düşmüştür. Ankara sanayisinde 2011 yılı Aralık ayı sonunda yüzde 60 olan ortalama kapasite kullanım oranı, 2012 yılı Aralık sonunda yüzde 58’e gerilemiştir. 2012 yılı Ankara sanayisi için ihracat açısından verimli bir yıl olmamıştır. 2011 Aralık sonunda ankete cevap veren üyelerimizin yüzde 62’si ihracat yaptığını belirtirken, bu oran 2012 Aralık sonunda yüzde 55’e gerilemiştir. İhracatın toplam ciro içindeki payında da bir bozulma vardır. 2011 yılı Aralık ayı sonunda yüzde 22 olan ihracatın toplam ciro içindeki payı 2012 yılı Aralık ayı sonunda yüzde 14’e düşmüştür.

2012 yılı ülke sanayisi için de çok parlak geçmiştir. Sanayi üretimi Aralık ayında bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 3,8 azalmış ve 2012 yılında toplam sanayi üretimindeki artış yüzde 2,3’te kalmıştır. Sanayi ciro ve sipariş endeksleri de fazla umut vermemektedir. 2012 yılı Aralık ayında bir önceki aya göre sanayi ciro endeksi yüzde 3, sanayi sipariş endeksi yüzde 4,5 artış göstermiştir. Enflasyonun altında kalan bu artışlar, sipariş ve ciroda reel bir gerileme olduğunu göstermektedir.

İmalat sanayisinde kapasite kullanım oranlarındaki düşüş de devam etmektedir. Ocak ayında bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 2,3 düşen kapasite kullanım oranı, Şubat ayında da yüzde 0,7 düşerek yüzde 72,2’ye gerilemiştir.

Değerli Medis üyeleri; ihracatın artış hızındaki düşüş de devam etmektedir. İhracatın artış hızındaki yavaşlama, bu yıl da devam ederse geçen yıl pozitif olan dış ticaretin büyümeye katkısı bu yıl negatife dönebilir. Zaten dış ticaretin büyümeye katkısı olmasaydı bu yıl büyümek yerine küçülürdük. Sanayi üretimi ve diğer ekonomik verilerden 2012 yılının yüzde 2 ila 2,5 arasında bir büyümeyle kapatacağımız anlaşılmaktadır. Ekonomi yönetimi, orta vadeli programda 2012 büyümesini yüzde 4 olarak tahmin etmişti. 2011 yılında yüzde 8,5 büyüdüğümüz hatırlanırsa, bu büyüme hızının yarı yarıya düşmesi demektir. Ekonomi yönetimi daha sonra büyüme tahminini yüzde 3,2’ye çekti. Şimdi ise yüzde 2,5 büyürsek sevineceğiz. Bu, 1 yılda büyüme hızının neredeyse 4’te 1’ine düşmesi demektir. Biz buna ekonomide yumuşak iniş diyemiyoruz. Bizce iniş sert olmuştur. Orta vadeli programda 2012 yılı hedefleri ihracat haricinde tutmamıştır. Orta vadeli program, bizler önümüzü görebilelim, üretim ve yatırım planlarımızı o hedeflere göre yapalım diye hazırlanıyor. Orta vadeli programda 2012 büyüme tahmini yüzde 4 olarak açıklanınca, biz de yılı yüzde 4-5 büyümeyle kapatacağımızı düşünmüş, hesaplarımızı da ona göre yapmıştık. Oysa büyüme bu tahminin yarısında kalacak ve bizim hesaplar tutmayacak. Böyle bir ortamda iş dünyasının sıkıntıya girmesi normaldir.

Diğer yandan, ekonomideki sert frene rağmen Merkez Bankası sıkı para politikasına devam etmektedir. Faiz koridorunun alt sınırını aşağıya çe-

"1 yılda büyüme hızının neredeyse bir önceki yılın 4'te 1'ine düşmesine ekonomide 'yumuşak iniş' diyemiyoruz. Bizce iniş sert olmuştur. Orta vadeli programda 2012 yılı hedefleri ihracat haricinde tutmamıştır."

kerken karşılık oranlarını arttırmakta, piyasadan para çekmektedir. Örneğin, son para politikası kararlarıyla birlikte piyasadan 1,4 milyar lira ve 900 milyon dolar çekilmiş olacaktır.

Piyasalardaki likidite sıkıntısı ödemeleri aksatmakta, işletme sermayesi ihtiyacını arttırmaktadır. Ancak ekonomi yönetiminin kredi hacmindeki artışı yüzde 15'le sınırlandırmayı hedeflemesi krediye erişimi zorlaştırmakta, hatta imkânsız hale getirmektedir. Bankalar yüzde 15 sınırı karşısında kredileri en sağlam olarak gördükleri müşterilere kullandırmakta, zayıf halka olarak gördükleri işletmelerden ise çok yüksek faizler talep etmektedirler. Bankalardan kredi alamayanlar faktöring şirketlerine yönelmekte, yüzde 20 ve yüzde 24 faiz ödemektedirler.

Büyüme hızının düştüğü, likiditenin kısıldığı, kredi hacminin sınırlandırıldığı ve ödemelerin aksadığı bir ortamda işletme sermayesi ihtiyacı içinde olan işletmelerimizin ayakta kalması çok zorlaşmaktadır. Bu nedenle Merkez Bankası'nın para politikası duruşunu gözden geçirmesinde büyük yarar görmekteyiz.

Değerli Meclis üyeleri, ekonomi yönetimi cari işlemler açığının oluşturduğu risk nedeniyle ekonomiyi yavaşlatmıştır. Bu yavaşlama sonucunda da cari işlemler açığı 79 milyar dolardan 49 milyar dolara gerilemiştir. Ama bu gerilemenin maliyeti ağır olmuştur. Biz her zaman cari işlemler açığının büyümeden feragat ederek düşürülmesinin sorunu çözmeyeceğini ifade ettik. Bugün ülkemizde yapılabilecek birçok ürünü ithal ediyoruz.

Biz Ankara Sanayi Odası olarak hep cari işlemler açığını kapatmak için büyümeden feragat etmek yerine, bu açığın yapısal nedenlerini ortadan kaldırmak gerektiğini söylüyoruz. Bugün ülkemizde üretilebilecek birçok ürünü ithal ediyoruz, yerli doğal kaynaklarımızdan yeterince yararlanamıyoruz. Bugünkü işleyişleriyle cari açığı arttıracak sektörlerde yatırımlar yapıyoruz. Örneğin, demir-çelik sektörü. İçerideki cevherimizi değerlendirmek yerine Amerika'dan hurda demiri ithal ediyor, bunu ithal enerjiyle işliyor, sonra da çok düşük bir

katma değerle satıyoruz. Amerika'da artan kaya gazı üretimiyle birlikte doğal gaz fiyatları hızla düşmektedir. Düşen enerji maliyetleriyle birlikte hurda demiri Amerika Birleşik Devletleri'nde işlemek giderek ekonomik hale gelmektedir. Bu gidişle önümüzdeki yıllarda hurda demiri ithal etmekte bile zorlanacağız.

Madencilige önem verilmesi ve sektörün sorunlarının çözülmesi lazım. Bu sorunların başında enerji maliyetleri geliyor. Mazotun ve akaryakıt üzerindeki KDV-ÖTV'nin madencilik sektörümüzü reka-

"Ekonomideki sert frene rağmen Merkez Bankası sıkı para politikasına devam etmektedir. Faiz koridorunun alt sınırını aşağıya çekerken, karşılık oranlarını artırmak da piyasadan para çekmektedir. Son para politikası kararlarıyla birlikte piyasadan 1,4 milyar lira ve 900 milyon dolar çekilmiş olacaktır."

bet edemez hale getirdiği daha önce de sektör temsilcileri tarafından sürekli gündeme getirilmişti. Bir örnek vermek istiyorum: Hekimhan'da ocak teslim demir fiyatı 40 dolar, Ereğli'ye nakliyesi ton başına 50 dolar. Bu kadar pahalı nakliye ve mazotla bizim kendi cevherimizi işlememiz zor. Çok iyi analiz yapılarak vergilendirmek gerekiyor. Bu nedenle cevherden maden üretecek sektörümüz gelişmiyor, gerekli yatırımları yapmıyor, hurdayı işlemek kolay oluyor. Kendi cevherimizi kullanmadığımız için yurt dışından hurda ithal etmek mecburiyetinde kalıyoruz. Ülkemizde demir çıkarmak mümkünken dışarıdan cevher satın alıyoruz ve cari açığımızın artmasından şikâyet ediyoruz.

İthalatımızın 35 milyar doları tüketici tercihlerinden, 110 milyar doları ülkemizde üretilemeyecek mallardan, 90 milyar doları ise ülkemizde yeterli kapasite olmadığından ya da yeterli kaliteye ulaşamadığından ithal edilmektedir. Biz ithalatın bu 90 milyar dolarlık bölümü üzerine yoğunlaşmalı-

yız. Cari işlemler açığıyla mücadele ederken yerli kaynaklarımızdan daha fazla yararlanmayı teşvik etmeli, ithal ürünlerde rekabet şansı olan alanlarda yerli üretimi desteklemeliyiz.

Sayın Başkan, değerli Medis üyeleri; Para Politikası Kurulu'nun faiz koridorunu aşağıya çekip karşılık oranlarını arttırma kararı üzerine görüşlerimizi paylaşmak üzere geçen hafta bir grup gazeteci arkadaşımızla bir araya geldik. O sohbette ekonomik gelişmeler konusundaki görüşlerimi paylaştıktan sonra konu Oda ve Türkiye Odalar Borsalar Birliği seçimlerine geldi. Daha sonra sohbet sırasında söylediklerim basında yer aldı. Bu nedenle konu üzerindeki görüşlerimi sizlerle paylaşma ihtiyacını hissediyorum.

Sayın TOBB Başkanının bugüne kadar ülkemiz ve camiamız için yaptıkları inkâr edilemez. Devraldığı çıtayı çok yukarılara taşımış, Anadolu'nun en ücra yerlerine kadar odalarımızı ziyaret ederek oradaki insanların destekçisi ve hamisi olmuştur.

“Büyüme hızının düştüğü, likiditenin kısıldığı, kredi hacminin sınırlandığı ve ödemelerin aksadığı bir ortamda işletme sermayesi ihtiyacı içinde olan işletmelerimizin ayakta kalması çok zorlaşmaktadır. Bu nedenle Merkez Bankası’nın para politikası duruşunu gözden geçirmesinde büyük yarar görmekteyiz.”

Sayın Başkanın yaptıklarından biri de, oda başkanlığının 2 dönemle sınırlandırılmasıdır. Seçilme hakkına getirilen bu sınırlandırma Sayın Başkanın önerisiyle yasaya konmuştur. Sayın Başkan, yıllardır bu kararının arkasında durmuş, bugüne kadar da kendisi tarafından herhangi bir adaylık açıklaması yapılmamıştır. Sohbet sırasında Başkanın çok çalıştığını, yurt içinde ve dışında ülkemizi iyi temsil ettiğini söyledikten sonra, “Ben olsam yurt dışı görevler uhdesinde kalmak şartıyla seçimlere girmezdim.” dedim. Seçme ve seçilme hakkının sınırlandırılmaması konusunda Anayasa Mahkemesi’nin verdiği karar yeni bir ortam oluşturmuştur. Mevcut şartlar altında seçim yarışına girmek veya girmemek herkesin en doğal hakkıdır. Ayrıca, konuşmamda Türkiye Odalar ve Borsalar

Birliği’nin tüzel kişiliğini rencide edecek bir ifade de olmamıştır.

Diğer yandan bazı gerçekleri söylemek, sıkıntıları dile getirmek bizim gibi meslek örgütlerinin, özellikle çatı örgütlerinin en temel görevidir. Ekonomide işler iyiye gitmemektedir. Krizde ülkeler rekabet gücünü arttırmak için yapısal reformlara hız verirken, biz yapısal reformları unuttuk. Şirketlerimizin rekabet gücünü ve kârlılıklarını olumsuz etkileyen mevzuat hâlâ yerindedir, para politikasında yanlışlar yapılmaktadır. İş dünyasını temsil eden üst kurumlar, bu konuları dile getirmeli ve çözüm önerileri geliştirmelidir. Bu görüşlerimin arkasındayım.

Bu durumu bilgilerinize sunuyor, sözlerime son verirken hepinizi saygıyla selamlıyorum.

DOSYA

Küresel Finansal Piyasalarda Değişim ve Yükselen Güçler: BRIC Ülkeleri^{1*}

DOÇ. DR. MÜSLÜME NARİN

Gazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü

ARAŞTIRMA GÖREVLİSİ DİLEK KUTLUAY

Çankırı Karatekin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
İktisat Bölümü

1- Bu çalışma Türkiye Ekonomi Kurumu (TEK) tarafından 1-3 Kasım 2012 tarihinde Çeşme/İzmir'de düzenlenen Üçüncü Uluslararası Ekonomi Konferansı'nda (UEK-TEK 2012, "Borç Dinamikleri, Finansal İstikrarlılık ve Büyük Durgunluk") sunulan bildiri metninden genişletilmiştir.

ÖZET

Günümüzde BRIC ülkeleri (Çin, Hindistan, Brezilya, Rusya) ve diğer gelişmekte olan ekonomiler, küresel rekabetin birçok alanında büyük oyuncular olmuşlardır. Bu ülkelerin artan ekonomik ve finansal güçlerinin, küresel finansal piyasalarını değiştirmesi beklenmektedir. Gerçekte küresel finansal yönetimdeki değişimler açıkça görülebilmektedir. Günümüzde Yirmi Grubu (G20); IMF, Dünya Bankası ve G7'nin yerini almıştır. Ancak çok kutupluluğa doğru giden bu yöneliş, çokuluslu yönetimin ötesine geçmiş, finansal ve parasal ilişkilerin tümünü kapsamıştır. Çokuluslu şirketlerin küresel piyasalardaki dev yapısı, bankaların artan ağırlığı ve finansal güç odaklarının yanı sıra yükselen güçlerin finansal sistemlerinin artan bütünleşmeleri de mevcut düzeni değiştirecektir.

Çalışmada, küresel finansal ve parasal ilişkileri değiştirmede BRIC ülkelerinin mevcut rolü ve potansiyeli araştırılmıştır. Bu doğrultuda öncelikle küresel finansal ve parasal sistemdeki değişimler ve mevcut uluslararası finansal kuruluşların reformuna yönelik girişimler ve bu süreçte ortaya çıkan güçlerin rolü üzerinde durulmuş, daha sonra BRIC ülkelerinin finansal güç piyasalarındaki artan rolü analiz edilmiş, ardından küresel finans piyasalarında yükselen güçlerin iş birliği için BRICS koalisyonunun gelecekteki potansiyeli değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Küresel Finansal Piyasalar, BRIC ülkeleri, G20, G7, Yükselen Güçler

1. Giriş

Çin, Hindistan, Brezilya ve Rusya'dan oluşan BRIC ülkeleri ve diğer gelişmekte olan ekonomiler, küresel alanda önemli ülkeler haline gelmiştir. Bu ülkelerin artan ekonomik özerklikleri ve finansal güçleri ile küresel finansal piyasaları değiştirmesi beklenmektedir. Gerçekte küresel finansal yönetimdeki değişimler açıkça görülebilmektedir. Yirmi Grubu (G20)¹, mevcut finansal sistemin önemli reformlar yapan iki kurumu (IMF ve Dünya Bankası) ve dünya finans ko-

mitesi olarak G7'nin (Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, İngiltere, ABD, Kanada) yerini almıştır. Ancak çok kutupluluğa doğru bu yöneliş, çokuluslu yönetimin ötesine geçmekte, finansal ve parasal ilişkilerin tümünü kapsamaktadır. Yükselen güçlerin finansal sistemlerinin artan bütünleşmelerinin, çokuluslu şirketlerinin küresel piyasalardaki konumunun, bankalarının artan ağırlığının ve finansal güç simsarları (power brokers, Subacchi 2008: 493) olarak diğer finansal kuruluşların, mevcut küresel düzeni kökten değiştirmesi beklenmektedir.

Çalışmanın amacı, küresel finansal ve parasal ilişkileri değiştirmede BRIC ülkelerinin mevcut rolünü ve potansiyelini araştırmaktır. Bu doğrultuda öncelikle küresel finansal ve parasal sistemdeki değişimler, mevcut uluslararası finansal kuruluşların (IFIs) reformuna yönelik girişimler ve bu süreçte ortaya çıkan güçlerin rolü üzerinde durulacak, daha sonra BRIC ülkelerinin özellikleri ve finansal güç piyasalarındaki artan rolü analiz edilecek, ardından küresel finansal piyasalarda yükselen güçlerin iş birliğinde BRICS koalisyonunun gelecekteki potansiyeli değerlendirilecektir.

2. Küresel Finansal ve Parasal Sistemdeki Değişimler

2008-2009 yılında Amerika'da başlayan finansal kriz ve Avrupa borç krizi, küresel finansal sistemi derinden etkilemiştir. Bu krizler, günümüzde de etkilerini sürdürmekte olup, küresel düzeyde finansal bağımlılığın küresel ağlarını tehdit etmeye devam etmektedir. Bu gelişmeler ışığında, süreklilik, meşruiyet ve denge sağlayan mevcut küresel finansal sistem kavramı, giderek yanlış yönlendirilmektedir. Durgun dönemler hariç, küresel finansal düzen, küresel istikrar ve özellikle eşit fırsat ve avantajların sağlanmasında hiç başarılı olmamıştır. Küresel finansal etkileşim ve uluslararası finansal kuruluşlar, hâlâ ABD ve diğer G7 ekonomileri etrafındaki devletlerin kontrolündedir. Aynı zamanda küresel finansal sistem üzerinde kamu sektörü kontrolünün giderek

1 - Yirmi Grubu (G20)'de gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler yer almaktadır. Bu grupta, G7'yi oluşturan ülkelerin yanı sıra Türkiye, Arjantin, Avustralya, Brezilya, Çin, Endonezya, Hindistan, Rusya, Meksika, Güney Kore, Güney Afrika, Suudi Arabistan ve Avrupa Birliği bulunmaktadır.

“2008-2009 yılında Amerika’da başlayan finansal kriz ve Avrupa borç krizi, küresel finansal sistemi derinden etkilemiştir. Bu krizler, günümüzde de etkilerini sürdürmekte olup, küresel düzeyde finansal bağımlılığın küresel ağlarını tehdit etmeye devam etmektedir.”

azalması ile birlikte, bu alanda otorite sahibi hükümet aktörlerinin başarıları da tartışmalı hale gelmiştir. Dünya finansal sistemi, otuz yıldır uluslararası olmaktan daha çok küreselleşmiştir (Germain, 2009: 675). Ancak değişen derecelerde geleneksel güçleri arttıran kamu ve özel otoritelerin ilişkilerinin sürekli olarak yeniden düzenlenmesi, sermayenin kaynaklarına, kullanıcılarına ve araçlarına hükmetmek anlamına gelmektedir (Subbachi, 2008: 493). Bundan dolayı uygulanan ekonomi politikaları, finansal gücü (financial power) elinde bulunduranlar üzerinde kilit bir rol oynamaktadır.

Küresel finansal ağların yakınlığı, tam olarak uluslararası parasal sisteminin olmadığı anlamına gelmektedir (Mateos y Lago 2009: 5). Bireysel para politikaları ve küresel sermaye akımları, para sistemi üzerinde, yalnızca kırılğan bir etki yaratmaktadır. Değişen para bloklarından oluşan mevcut yapıda, küresel ticaret ve rezervlerde dolar hâlâ üst düzey uluslararası para birimi olma özelliğine sahiptir (Helleiner, 2009: 86). Yükselen güçler, dış istikrarı sağlama ve likiditeye erişebilme kapasiteleriyle kendi politika seçeneklerine göre bu yapıları değerlendirmektedirler.

Küresel finansal yapıları ve etkileşimleri desteklemek ve yönetmek amacıyla uluslararası kuruluşlar için sözleşmeler, kurallar ve politika araçları oluşturulmaktadır. IMF, Dünya Bankası, Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) ve Finansal İstikrar Kurulu (FSB) ile G20, küresel çok yönlü yönetişimin ana unsurlarını oluşturmaktadır. Yükselen güçlerin potansiyel etkisi, politik içeriğinin yanı sıra temsille ilgili öncelikli reformları da içermektedir. Farklı önlemler alınsa

ya da bu kuruluşların işlevleri engellense bile, yükselen güçler alternatifler oluşturmayı deneyeceklerdir.

3. Yükselen Güçlerin Artan Rolü ve Finansal Piyasalardaki Güçleri

3.1. Yükselen Güçlerin Artan Rolü

Yükselen güçler için kullanılan kaldıraç oranı², belli bir ölçüye kadar ekonomik ve finansal özerkliğin temel koşulunu oluşturur. Ancak özerklik tartışmalı bir kavramdır. Çünkü finansal kısıtlamalar ve ödemeler dengesi ilişkisini ele alan politikalar; özerklik, etki ve koruma üçlüsü ile elde edilebilir. Dolayısıyla bu üçlü arasındaki ilişki, açıklık ve sağlıklı risk alma ile dengelenmelidir. Küresel finansal sisteme entegre olmalarına karşın yükselen güçlerin krizler ve dışsal baskılardan korunmaları gerekmektedir (WEF, 2009: 15).

Uluslararası finansal piyasaların etkinliğini belirlemede birikimli net alacaklılık ya da borçluluk pozisyonu kullanılmaktadır. Ancak bu, muğlak bir göstergedir (Chin and Helleiner, 2008: 88). BRIC ülkelerinin görece olarak düşük borçluluk durumu, dış varlıkları ve yükümlülüklerinin kompozisyonu yönünden rollerinin değişmesi (role reversal), bu ülkelerin yakın zamanda kazandıkları özerkliğin göstergesidir (Prasad, 2011: 27). Bununla birlikte net uluslararası yatırım pozisyonu dikkate alındığında, BRIC ülkeleri içinde yalnızca Çin’in önemli bir kreditor olduğu görülmektedir. G4³ ve BRIC ülkelerinin net uluslararası yatırım pozisyonu Tablo 1’de verilmiştir.

2- Kaldıraç oranı (borç oranı), işletmenin toplam borcunun toplam varlıklarına oranı (TDK, 2011).

3- G4 ülkeleri, Brezilya, Almanya, Hindistan ve Japonya’dan oluşmaktadır.

Tablo 1. Net Uluslararası Yatırım Pozisyonu, Milyar ABD Doları, G4 ve BRIC Ülkeleri

Ülkeler	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ABD	-1,932	-2,192	-1,796	-3,260	-2 322	-2474	-4030
İngiltere	-435	-757	-647	-148	-477	-546	-407
Almanya	552	852	947	876	1,156	1,164	1,093
Japonya	1,532	1,808	2,195	2,485	2,892	3,088	3,255
Brezilya	-313	-365	-536	-279	-596	-878	-730
Hindistan	-48	-60	-75	-86	-126	-203	-206
Rusya	-32	-39	-151	255	103	16	138
Çin	413	640	1,188	1,494	1,491	1,688	1,775

Kaynak: IMF, 2012b.

BRIC ülkelerinin son on yılda olumlu cari işlemler dengesi nedeniyle, görece olarak kendine yeterli oldukları görülmektedir. Ancak uluslararası borçlanma gereksinimi açısından Hindistan ve Brezilya'nın düşük düzeyde cari açıkları devam etmektedir. Bu ülkelerin özellikle kısa vadeli borç tutarı, oluşturdukları büyük döviz rezervleriyle dengelenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Toplam Rezervler İçinde Kısa Vadeli Borçların Payı (%)

Ülkeler	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Brezilya	93,8	44,6	23,7	21,8	18,9	16,7	22,7
Rusya	56,5	14,9	13,4	15,0	12,9	7,4	8,1
Hindistan	8,4	6,4	14,1	13,0	17,0	16,4	18,8
Çin	7,6	17,8	16,0	13,2	9,5	9,8	11,9

Kaynak: World Bank, 2012.

Küresel finansal krizler, dünyadaki tüm ülkelerin özerkliğini ve krizlere dayanıklılığını sınamıştır. 2008 ile 2009 arasında birçok yükselen piyasa ekonomisinin döviz rezervlerinde önemli kayıplar görülmüştür (Swartz, 2010: 1). Bu kayıplar, Rusya'da %37, Hindistan'da %21,7, Brezilya'da ise %9,6 oranında gerçekleşmiştir. BRIC ülkelerinin dördünün de güçlü ödemeler bilançosu pozisyonu ve finansal gücü olmasına karşın, krizden büyük ölçüde etkilenmiştir. Özellikle Brezilya ve Çin, düşük borç dolarizasyon yükümlülüğü, düşük kamu ve özel borç, iyi bir finansal hizmetler sektörü bilançosunun yararını görmüştür (Huotari, 2012: 3). Küresel kriz boyunca bu ülkelerin performanslarındaki farklılıklar, özellikle bankacılık sektörü olmak üzere tüm finansal sistemin güçlü ve zayıf yönlerinden kaynaklanmıştır. Brezilya, Çin ve Hindistan'ın finansal pozisyonları, görece olarak

düşüktür. Ancak bu ülkeler, dış ticaret yoluyla krizden dolayı olarak etkilenmişlerdir. Rusya kredi krizi ve bankacılık başarısızlığıyla çıkmaza girerken, Hindistan büyük sermaye çıkışı ile yüz yüze gelmiştir (Chin, 2011: 90). Ancak BRIC ülkelerinin hiçbiri, genişletici maliye politikalarını finanse etmek için IMF veya Dünya Bankasından destek almak zorunda kalmamıştır.

3.2. Yükselen Güçlerin Finansal Piyasalardaki Güçleri

Yükselen güçlerin görece özerklikten küresel finansal piyasaları etkilemeye geçişini, dört önemli faktör belirlemektedir. Bunlar; finansal kaynakların temel yapısı, stratejik niyetlerine bağlı potansiyel kaldıraçları, finansal sistemin kapasitesi ve çok aktörlü ajanslar olarak sıralanır. Çok aktörlü ajans kavramı, küresel

finansı etkilemesi açısından çok önemlidir. Sımsarların (broker) davranışları kendi ülkelerini etkilediği, kendi hükümetlerine yarar sağladığı, ekonomik ve siyasi kanalları oluşturduğu ölçüde, yalnızca ortaya çıkan her bir duruma göre değerlendirilebilir (Huotari 2012: 4).

Finansal kaynaklar yönünde BRIC ülkeleri, net sermaye ihraç eden ülkeler konumdadırlar. Gelişmiş

ekonomiler ile karşılaştırıldığında BRIC ülkelerinin, bireysel brüt dış varlıkları ve yükümlülüklerinin çok düşük düzeyde kaldığı Tablo 3'te görülmektedir. Çin'in dış varlıkları, Japonya'nın varlıklarının üçte ikisi ve ABD'nin varlıklarının beşte biri büyüklüğündedir. Ayrıca BRIC ülkelerinin bireysel dış varlıklarının yarısı, doğrudan yabancı sermaye yatırımı (FDI), portfolyo ve diğer yatırımlardan oluşmaktadır (Tablo 3).

Tablo 3. Uluslararası Yatırım Pozisyonunun Birleşimi, 2010 (milyar ABD doları)

	Avro Alanı	Japonya	ABD	Brezilya	Çin	Hindistan	Rusya	Güney Afrika
Net Pozisyon	-1,649	3,088	-2,471	-698	1,791	-223	16	-65
Varlıklar								
Toplam	21,971	6,919	20,315	595	4,126	410	1,173	304
1. FDI	6,277	831	4,429	175	311	94	369	89
2. Portfolyo	6,466	3,346	6,694	17	257	2	37	131
Özkaynak	2,550	679	4,486	1	63	2	5	123
Borç	3,916	2,667	2,209	16	194	0	33	8
3. Diğer yatırımlar	6,791	1,592	5,050	115	644	17	289	40
4. Rezerv varlıklar	790	1,097	489	289	2,914	298	479	44
Döviz rezervleri	207	1,036	52	281	2,847	268	433	35
5. Finansal türevler	1,648	53	3,653	0	0	0	2	0
Yükümlülükler								
Toplam	23,620	3,831	22,786	1,294	2,335	633	1,157	369
1. FDI	4,967	215	2,659	473	1,476	198	493	148
2. Portfolyo	9,852	1,872	11,709	656	222	171	278	180
Özkaynak	4,243	989	3,510	430	16	138	233	138
Borç	5,608	883	8,199	226	637	33	45	42
3. Diğer yatırımlar	7,094	1,680	4,876	161	0	264	383	42
4. Finansal türevler	1,708	65	3,542	4		0	3	0

Kaynak: Prasad and Ye, 2012: 13.

"Küresel finansal ağların yakınlığı, tam olarak uluslararası parasal sisteminin olmadığı anlamına gelmektedir. Bireysel para politikaları ve küresel sermaye akımları, para sistemi üzerinde, yalnızca kırılğan bir etki yaratmaktadır. Değişen para bloklarından oluşan mevcut yapıda, küresel ticaret ve rezervlerde dolar hâlâ üst düzey uluslararası para birimi olma özelliğine sahiptir. Yükselen güçler, dış istikrarı sağlama ve likiditeye erişebilme kapasiteleriyle kendi politika seçeneklerine göre bu yapıları değerlendirmektedirler."

Ancak bu durum, küresel finansal ağırlık merkezinin önemli ölçüde değişeceğine işaret etmektedir. BRIC ülkelerinin büyük sermaye birikimleri, artan oranda bölgesel ve küresel yatırımlara yönlendirilmektedir. Sınırları, yönetimleri ve güç simsarları (power brokers⁴) olmalarının yanı sıra, büyük miktardaki sermaye kapasiteleriyle bu ülkeler, küresel likiditenin yeni kaynakları olarak kendi yerlerini belirlemişlerdir (Huotari, 2012: 4).

Küresel politik ekonomide hükümetlerin stratejik amaçları, çokuluslu şirketler ve finansal kuruluşlara olanak sağlayan serbest piyasada küresel liberalizmin gelişmesinden, küresel piyasalarda farklı boyutlarda planlama ve destekler ile devlet destekli kapitalizmin büyümesi ve etkin olmasına kadar çok farklı olabilmektedir. Son on yıl içinde tüm BRIC ülkeleri, güç simsarları olarak küresel rekabet gücünü arttırmak suretiyle, finansal güçlerinin bileşenlerini desteklemek için çeşitli stratejiler geliştirmişlerdir. Büyük finans ve yüksek siyasetin kesiştiği bir ortamda bulunan Egemen Servet Fonları⁵ (Sovereign Wealth Funds, SWF), yükselen güçlerin hükümetlerinin amaçları ile çok yakından bağlantılıdır (Drezner,

2008: 3). Çin, Rusya ve Brezilya kamu otoriteleri, artan sermaye miktarını kontrol etmek amacıyla SWF oluşturmuşlardır. Ancak BRIC ülkelerinden Hindistan'da aynı durum geçerli değildir. Bu karışık finansal araçların politik kullanımına ilişkin kaygılardan kolayca vazgeçemeseler bile, bu araçlar özellikle daha riskli yatırım stratejilerine izin veren araçları ortaya çıkarabilecektir (Drezner, 2008: 5). Bu durumda BRIC ülkelerinin amaçları; vizyonları, tutarlılık eksikliği ve stratejik çözümsüzlük olarak kalabilir. Örneğin, dışarıya giden doğrudan yabancı sermaye yatırımlarında (outward foreign direct investment, OFDI) çokuluslu şirketlerin yatırımlarına yönelik destek, dört BRIC ülkesi arasında önemli ölçüde değişime uğrayabilecektir. Çin'in stratejik yönelimi; yatırım desteği, kredi finansmanı, risk yönetimi ve regülasyonlar için politik ve kurumsal çerçeve oluşturmak biçiminde gerçekleşmiştir. Rusya, Brezilya ve Hindistan'da ise çokuluslu şirketlerini uluslararası hale getirmek amacıyla uyguladıkları politikaların OFDI'ya yönelik hükümet desteği görel olarak daha zayıftır.

Stratejik niyetlerinin yanı sıra BRIC ülkelerinin finansal gücünün sürdürülebilirliği, büyük ölçüde ulusal

4- Güç simsarları (power brokers), siyasi ya da finansal yardımlar karşılığında belirli bir grup politikacıyı denetimi altında tutan ve onların desteğini sağlayan kişiler.

5- Egemen servet fonlarına, ulusal servet fonları da denmektedir.

"Küresel finansal yapıları ve etkileşimleri desteklemek ve yönetmek amacıyla uluslararası kuruluşlar için sözleşmeler, kurallar ve politika araçları oluşturulmaktadır. IMF, Dünya Bankası, Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) ve Finansal İstikrar Kurulu (FSB) ile G20, küresel çok yönlü yönetişimin ana unsurlarını oluşturmaktadır."

finansal gelişmelerine de bağlı olacaktır. Büyüklüklerinin yanı sıra BRIC ülkeleri, finansal altyapılarının büyüklüğünü ve etkinliğini iyileştirmek için büyük çaba sarf etmektedirler. Bununla birlikte Dünya Ekonomi Formu, Finansal Kalkınma Endeksi'ne göre, yalnızca Çin ve Brezilya 2008-2011 arasında önemli ilerleme kaydetmiştir. Bu endekste Çin 2008 yılında 24. sıradayken, 2009 yılında 26. sıraya düşmüş ancak 2010 yılında 22. sıraya, 2011 yılında ise 19. sıraya yükselmiştir. Böylece Pekin yönetimi, Çin'i 2011

yılında en gelişmiş yirmi ülke içerisine sokmayı başarmış, en uzak bölgesi olan Hong Kong ise ABD ve İngiltere'den sonra 3. sıraya yerleşmiştir. 2008 yılında 40. sırada olan Brezilya ise 2011 yılında 30. sıraya yükselmiş ancak Çin'in arkasında kalmıştır. Rusya ve Hindistan ise son üç yılda bu sıralamada aşağılara kaymıştır (WEF, 2009: 11; WEF, 2010: 11; WEF, 2011: 11). Finansal sistemin merkezi olarak BRIC ülkelerinin çoğu, küresel finans merkezlerinin (global financial centers, GFC) egemenliğine ve kendi iç merkezlerinin rekabetine karşı mücadele vermiştir.

Benzer şekilde, OFDI'ya ilişkin desteklerin yetersizliği, Rusya ve Hindistan'da hedeflenen ile uygulanan arasında büyük bir boşluk oluşturmuştur. Bununla birlikte Pekin; para otoriteleri, şehir yönetimi ve Hong Kong'daki finansal sektör ile iş birliğini hızla yoğunlaştırmıştır. 2012 Ocak ayında Çin ekonomi planlamacıları, 2015 yılına ilişkin Küresel Finans Merkezleri Endeksi'nde (GFC) Şanghay'ı küresel finans merkezi haline getirmek için yeniden planlama yapmışlar ve bu alandaki desteklerini açıklamışlardır (The Wall Street Journal, 2012). Küresel Finansal Merkezler Endeksi'nde BRIC ülkelerinin sıralaması Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Küresel Finans Merkezler Endeksi, BRIC ülkeleri sıralaması

BRIC Ülkeleri	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Hong Kong (Çin)	3	3	3	3	3	3
Şanghay (Çin)	11	6	5	5	8	19
Pekin (Çin)	15	16	17	19	26	44
Shenzhen (Çin)	9	14	15	25	32	32
Sao Paulo (Brezilya)	40	44	44	49	50	48
Rio de Janeiro (Brezilya)	54	52	50	53	53	52
Mumbai (Hindistan)	58	57	58	64	64	63
Moskova (Rusya)	68	68	68	61	65	64

Kaynak: Long Finance, 2010: 9-10; Long Finance, 2011a: 4-5; Long Finance, 2011b: 4-5; Long Finance, 2012a: 4-5; Long Finance, 2012b: 4-5.

Finansal akış kanallarının değişmesi ile yükselen güçlerin bankaları, ulusal yapısı ile küresel kredi veren ajanlar olarak küresel alanda önemli bir aracılık rolü üstlenmişlerdir. Kamu bankaları, Brezilya'da bankacılık sektöründeki toplam varlıkların %40'ını, Rusya'da %55'ini, Hindistan'da ise %75'ini oluşturmaktadır. Giderek daha fazla serbestleşme olmasına karşın, BRIC ülkelerinin en büyük bankaları, kamu

bankaları konumundadır (Adrianova, Demetriades and Shortland, 2010: 12-13). Rusya ve Hindistan'ın bankaları küresel düzeyde küçük rol oynarken, küresel düzeyde en büyük bankalar arasında Çin'in altı bankası, Brezilya'nın ise bir bankası bulunmaktadır (Tablo 5). Dolayısıyla Çin, piyasa değeri açısından BRIC ülkelerinin önünde gitmektedir.

Tablo 5. Küresel Top 50 içinde En Büyük Bankalar 2012: BRIC (2011)

Sıra	Banka	Ülke	Toplam Aktifler (milyar ABD Doları)
4	Çin Sanayi ve Ticaret Bankası Industrial and Commercial Bank of China	Çin	2.456
11	Çin İnşaat Bankası China Construction Bank (CCB)	Çin	1.949
13	Çin Bankası Bank of China	Çin	1.878
15	Çin Tarım Bankası Agricultural Bank of China	Çin	1,853
26	Çin Kalkınma Bankası China Development Bank	Çin	992
37	İletişim Bankası Bank of Communications	Çin	732
47	Brezilya Bankası Banco do Brasil S.A.	Brezilya	523

Kaynak: Global Finance, 2012.

Devletin yatırım araçlarındaki artış, küresel yatırımcılar ve kreditorler olarak yükselen güçlerin önemini arttırmaktadır. Bankacılık sektöründe olduğu gibi Çin, SWF'lerde de lider konumundadır. Mal ihracat gelirleriyle finanse edilmeyen SWF içinde Çin, küresel toplam aktiflerin %50'sinden daha fazla paya sahiptir (Tablo 6). Yeni finansal kaynaklarla finansal

bağımlılığın yapısı BRIC ülkeleri lehine değişecek, özellikle de Çin'in yararına olacaktır. Kreditor gücündeki (creditor power) tekelleşmiş (yoğunlaşmış) bu yeni yapı, piyasa rekabetinin açıkça ulusallaştırılmasına yol açacak ve bu ülkelerin pazarlık gücünü arttıracaktır.

"Yükselen güçler için kullanılan kaldıraç oranı, belli bir ölçüye kadar ekonomik ve finansal özerkliğin temel koşulunu oluşturur. Ancak özerklik tartışmalı bir kavramdır. Çünkü finansal kısıtlamalar ve ödemeler dengesi ilişkisini ele alan politikalar; özerklik, etki ve koruma üçlüsü ile elde edilebilir. Dolayısıyla bu üçlü arasındaki ilişki, açıklık ve sağlıklı risk alma ile dengelenmelidir."

Tablo 6. Egemen Servet Fonları, BRIC Ülkeleri (2011)

Ülke	Egemen Servet Fonlarının Adı	Toplam Aktifler (Milyar ABD Doları)	Başlangıç	Linaburg-Maduell Şeffaflık Endeksi ¹
Çin	SAFE Yatırım Şirketi SAFE Investment Company	567.9	1997	4
Çin	Çin Yatırım Şirketi China Investment Corporation	482	2007	7
Çin- Hong Kong	Hong Kong Para Otoritesi Yatırım Portföyü Hong Kong Monetary Authority Investment Portfolio	293.3	1993	8
Rusya	Ulusal Servet Fonu National Welfare Fund	149.7	2008	5
Çin	Ulusal Sosyal Güvenlik Fonu National Social Security Fund	134.5	2000	5
Brezilya	Brezilya Egemen Fonu Sovereign Fund of Brazil	11.3	2008	9
Çin	Çin-Afrika Kalkınma Fonu China-Africa Development Fund	5.0	2007	4
	Toplam	5,139.5		

Kaynak: SWF Institute, 2011.

BRIC ülkelerinin hükümet desteği ve bu desteklerin kontrol dereceleri değişirken Çin, Brezilya ve Hindistan şirketlerinin küresel yatırım faaliyetleri genellikle kendi ülkelerine olacaktır. Ayrıca bu durum, finansal güç olarak tanınmalarına da katkıda bulunacaktır. Hem doğrudan yabancı sermaye yatırımı

(FDI) stokları açısından hem de dışarıya giden doğrudan yabancı sermaye akımlarında 2011 yılı itibarıyla Rusya, yükselen güçler arasında en büyük kaynağa sahiptir (UNCTAD, 2012a: 172, 176). Brezilya ve Rusya ile karşılaştırıldığında Çin'in ve Hindistan'ın OFDI, 2008 krizinden pek etkilenmemiştir (Tablo 7).

Tablo 7. Dışarıya Giden Doğrudan Yabancı Sermaye Akımları, BRIC Ülkeleri (milyar ABD doları)

Ülke	2007	2008	2009	2010	2011
Brezilya	7.0	20.4	-10.0	11.5	-9.3
Hindistan	17.2	19.3	15.9	14.6	14.8
Rusya	45.9	55.5	43.6	52.5	67.3
Çin	22.4	52.1	56.5	68.0	67.6
İngiltere	272.3	161.0	44.3	31.0	103.0
ABD	393.5	308.2	282.6	328.9	383.8
Japonya	73.5	128.0	74.6	56.3	115.6

Kaynak: UNCTAD, 2011:189-190; UNCTAD, 2012b: 7.

"BRIC ülkelerinin büyük sermaye birikimleri, artan oranda bölgesel ve küresel yatırımlara yönlendirilmektedir. Sınırları, yönetimleri ve güç simsarları olmalarının yanı sıra, büyük miktardaki sermaye kapasiteleriyle bu ülkeler, küresel likiditenin yeni kaynakları olarak kendi yerlerini belirlemişlerdir."

Gelişmiş ülkelerden gelen doğrudan yabancı sermaye yatırımları azalınca, dışarıya giden doğrudan yabancı sermaye akımlarında küresel olarak ilgi, Güney Afrika Kalkınma Topluluğu (SADC) ülkelerine yönelmiştir. Dolayısıyla BRIC ülkeleri, birçok düşük gelirli ülkeye yapılan yatırımların ana kaynağını oluşturmuştur (Takebe and Mlachila, 2011: 1, 21). Yeni çokulusluluğun (new multinationals) (Khan, 2012: 18) önemli bir kaynağı olan Hindistan, orta vadede Çin'in yerini alabilecektir. Önümüzdeki beş yılda, kendi ülkesinin finansal piyasa gücüne en önemli katkı, Çin'in çokuluslu şirketleri tarafından sağlanacaktır.

4. Mevcut Uluslararası Finansal Kuruluşların Reformuna Yönelik Girişimler

Küresel finansal sistemin yeterince denetlenmemesi, aşırı deregülasyonlar ve asimetrik bilgi nedeniyle, finansal piyasalar aşırı risk ile karşı karşıya kalmışlar ve kısa görüşlü davranışlar sergilemişlerdir. Yetersiz kurumsal yönetim, sermaye piyasalarının aksak bir şekilde işlemesine yol açmıştır. Ayrıca düşük büyümeye ve enflasyona neden olarak küresel düzeyde istikrarsızlıkları arttırmıştır (Stiglitz, 2009; Serin ve Oktay, 2012: 1238).

Kriz sürecinde finansal piyasalar, riski kontrol etmede ve sermayeyi düşük maliyetli işlemlere yönlendirmede başarısız olmuşlardır. Bu başarısızlık, özerk merkez bankalarına sahip ülkelerde, merkez bankaları özerk olmayanlara göre daha fazla olmuştur. Bunun nedeni, özerk merkez bankalarına sahip ülkelerin yalnızca enflasyonla mücadele hedefine odaklanmaları, büyüme, istihdam ve finansal sektörün istikrar hedeflerini ikinci plana atmış olmalarıdır. Oysa büyük krizlerdeki kayıplar, enflasyon kayıplarından daha büyük olmuştur (Stiglitz, 2010: 5).

Ancak bu dönemde G7'ler, uluslararası finansal sistemde ortaya çıkan belirsizlikleri çözmede yetersiz kalmışlardır. Krizin etkilerinin azaltılması, küresel ekonomik sorunlara kalıcı çözüm bulunması ve krizlerin tekrarlanmaması amacıyla, yeni bir uluslararası oluşum arayışına girilmiştir. Bu arayışta, 1999 yılında Yirmi Grubu (G20) oluşumu ön plana çıkmıştır. Küresel üretimin %90'ını, dünya ticaretinin ise yaklaşık %80'ini oluşturan G20 ülkeleri, küresel sistemde kurumların reformlarının yapılması ve yeni yaklaşımlar belirlenmesinde önemli rol almıştır (Çanakçı, 2010: 20).

2007-2008 krizi boyunca G20, finansal piyasalara yönelik uluslararası politika koordinasyonluğunda önemli rol üstlenmiştir. Bu yaklaşım, küresel finansal konuların ele alınmasında paradigmalarda değişmesine yol açmış, yalnızca BRIC ülkelerinin değil, tüm finansal sistemin yapısını etkilemiştir.

“Küresel finansal sistemin yeterince denetlenmemesi, aşırı deregülasyonlar ve asimetrik bilgi nedeniyle, finansal piyasalar aşırı risk ile karşı karşıya kalmışlar ve kısa görüşlü davranışlar sergilemişlerdir. Yetersiz kurumsal yönetim, sermaye piyasalarının aksak bir şekilde işlemesine yol açmıştır. Ayrıca düşük büyümeye ve enflasyona neden olarak küresel düzeyde istikrarsızlıkları arttırmıştır.”

Küresel krizle mücadelede geçici önlemlerin yanı sıra, G20 liderlerinin kriz sonrası döneme ilişkin iki temel önceliği bulunmaktadır. Bunlardan birincisi küresel ekonomik krize neden olan kırılganlıkların ortadan kaldırılması ve G20 ülkelerinin ekonomi politikalarının güçlü, sürdürülebilir ve dengeli küresel büyümeye katkı sağlamasıdır. G20'nin diğer önemli önceliği ise küresel finansal sistemin yeniden yapılandırılması yoluyla gelecekte bu büyüklükte bir krizin yeniden yaşanmasının önlenmesidir. Bu doğrultuda iki temel reform alanı belirlenmiştir. Bunlardan birincisi, finansal düzenlemelerin güçlendirilmesidir. Finansal düzenleme reformu, kriz öncesi dönemde küresel ekonomide finansal sektörden kaynaklanan risk birikiminin tekrarlanmasının önüne geçmeyi ve finans sektörünün kaynak oluşturma fonksiyonunu sürdürülebilir hâle getirmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, bankacılık sektörünün daha ihtiyatlı bir sermaye ve likidite yapısına kavuşturulması, finans sektöründeki risk birikiminin en önemli araçlarından olan türev ürünlerin standartlaştırılması ve daha iyi izlenmesine ilişkin düzenlemeler, finansal kuruluşların gerçek durumunu daha iyi gösterecek biçimde küresel muhasebe standartlarının oluşturulması gibi konular ele alınmaktadır. İkincisi ise uluslararası finansal kuruluşların küresel ekonominin ihtiyaçlarını en etkin ve hızlı bir biçimde karşılayabilecek bir yapıya kavuşturulmasıdır. Bu doğrultuda, IMF ve uluslararası finansal kuruluşların yönetim yapıları, görev tanımları ve finansman araçlarının gözden geçirilmesine yönelik ayrıntılı reform çalışmaları başlatılmıştır (Çanakçı, 2010: 20-21).

G20 grubunun Nisan 2009'da Londra'da yapılan zirve toplantısında, Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası (WB) ve Dünya Ticaret Örgütü (WTO)'nün yanı sıra, küresel ekonomik yönetişimin dördüncü

ayağı olarak Finansal İstikrar Kurulu (Financial Stability Board, FSB) kurulmuştur. Ancak Finansal İstikrar Kurulu, diğer finansal kuruluşlardan farklı özelliktedir. Bu kurulun herhangi bir resmi gücü ve yasal dayanağı bulunmamakta, yalnızca geleceğe yönelik makro düzeyde sorunları çözme görevi üstlenmektedir (Helleiner, 2010: 3). G7 ülkeleri yanında, yalnızca BRIC ülkelerinin her birine bu kurulda üç koltuk verilmiştir. G20 reform sürecinin sonucunda, Finansal İstikrar Kurulu'nun içinde yer alan önemli Standart Belirleme Organları (Standard Setting Bodies), BRIC ülkelerini de kapsayacak biçimde genişletilmiştir (Helleiner, 2010: 5). Temsil konusunun ötesinde, standart koymak ve denetleme kuralları oluşturmak zor görünmektedir. Son on yıla bakıldığında BRIC ülkeleri, uluslararası standart proje gündemini giderek artan ölçüde etkilemektedir. Bununla birlikte şimdiye kadar Çin gibi ülkelerin uluslararası finansal düzenlemelerde mevcut durumu değiştirmek için yeni konularını kullanacaklarına ilişkin bazı belirtiler görülmektedir (Walter, 2010: 155).

G20 girişiminin bir başka önemi, Bretton Woods'un iki ayağı ile ilgilidir. BRIC ülkelerinin kendilerine güvenleri artmasına karşın bu konudaki çabalarının kapsamının çok açık olmamasıdır. Değişim büyük ölçüde, uluslararası finansal kuruluşların bürokrasisi ve bu kuruluşlara hâkim olan ABD ve diğer G7 ülkeleri tarafından yönlendirilmiştir. Bu yönetim sisteminin birçok açıdan yararlanan yükselen ekonomiler arasında değişime istekliler (the thirst for change) sınırlıdır. Bu sınırlılık, piyasa işleyişi mantığından daha çok dünya düzeninde güç dağılımının mevcut yapısıyla yakından ilgilidir (Del Tedesco-Lins 2011: 29). Reform çağrıları esas olarak temsil ve katılıma, kısmen de politika maddesine dayalı olup, bu alanda çok yanlı kurumsal iş birliğine yönelik olmamıştır.

Ekim 2008'den bu yana Dünya Bankası tarafından başlatılan reformlar, önemli diplomatik başarı sağlamış ancak mevcut yapıyı çok fazla değiştirmemiştir (Vestergaard 2011: 60). 2010 yılında Dünya Bankası'nda oy güçleri, gelişmekte olan ülkelerin, özellikle Çin'in, temsil gücünü arttırmak için yeniden düzenlenmiştir. Yönetim kurulunun oy gücündeki (voting power) yaklaşık %5'lik değişim, esas olarak ülkelerin yeniden sınıflandırılması ile gerçekleşmiştir. En çok oy gücüne sahip ülkelerin payı Tablo 8'de görülmektedir. BRIC ülkelerinin toplam oy gücü %12,34'tür. Uluslararası finansal kuruluşlarında kararlar, oy birliği ile alınmaktadır. (Vestergaard 2011: 18). Dolayısıyla önemli kararların alınmasında %85

oy gerekmesine karşın ABD %15,85 oy gücüyle etkili ve tek veto gücüne sahip ülkedir (Huotari, 2012: 8). Ancak Çin (ve diğer BRIC ülkeleri) gibi bazı ülkeler finansal desteklerini arttırmış olmalarına karşın Dünya Bankası tarafından daha köklü reformlar er-telenmiştir. Örneğin üçüncü büyük paya sahip olan Çin, Almanya'yı geçmiştir. Çin'in artan etkisinin kabul edilmesinin göstergesi olarak Haziran 2008'de Çin vatandaşı Justun Yifu Lin, Dünya Bankası baş ekonomisti ve başkan yardımcısı olarak atanmıştır. Lin'in ardından Eylül 2012'de Hindistan vatandaşı Kaushik Basu, Dünya Bankası baş ekonomisti olarak göreve başlamıştır (World Bank, 2012).

Tablo 8. IMF ve Dünya Bankası'nın Reform Uygulamaları, Oy Gücü (%)

Ülkeler	IMF			Dünya Bankası (IBRD, 2010)		
	Singapur Öncesi	İkinci Tur	Ocak 2013 Önerilen	Aşama Öncesi	Katılım Reformu 1. Aşama	Katılım Reformu 2. Aşama
ABD	17.02	16.73	16.48	16.38	15.85	15.85
Japonya	6.11	6.23	6.14	7.85	7.62	6.84
Almanya	5.97	5.80	5.31	4.48	4.35	4.00
Fransa	4.93	4.29	4.02	4.30	4.17	3.75
İngiltere	4.93	4.29	4.02	4.30	4.17	3.75
Çin	2.93	3.81	6.07	2.78	2.77	4.42
İtalya	3.24	3.15	3.02	2.78	2.71	2.64
S.Arabistan	3.21	2.80	2.01	2.78	2.77	2.77
Kanada	2.93	2.55	2.21	2.78	2.71	2.43
Rusya	2.73	2.39	2.59	2.78	2.77	2.77
Hindistan	1.92	2.34	2.63	2.78	2.77	2.91
Belçika	2.12	1.86	1.30	1.80	1.76	1.57
Brezilya	1.40	1.71	2.22	2.07	2.06	2.24

Kaynak: IMF, 2010: 9; World Bank, 2010: 17-21.

IMF'nin Governörler Kurulu (Board of Governors of the IMF), kredibilitesi ve meşruiyetini (credibility and legitimacy) yeniden yapılandırmak amacıyla 29 Nisan 2008 tarihinde geniş kapsamlı reformlar açıklamıştır (IMF, 2008). Gelecekte BRIC ülkelerinin, IMF'de ve oy gücünde on en büyük üye arasında olacağı öngörülmektedir. IMF'nin verilerine göre; Çin, IMF'de üçüncü en büyük kota payından sorumlu

olacaktır (Tablo 8). Ayrıca bu reformlara, yeni ödünç alma düzenlemeleri (new arrangements to borrow, NAB) ikili krediler ve senetlerin satın alımı (purchases of notes), IMF'in finansal kapasitesi oranında ağırlık verilerek eklenmiştir. Başta Çin olmak üzere BRIC ülkelerinin IMF karar alma sürecinde oy gücü 2012 yılında artmış olmasına karşın gerektiğinde finansman sağlamada IMF'yi resmi olarak etkileye-

“BRIC ülkelerinin amaçları; vizyonları, tutarlılık eksikliği ve stratejik çözümsüzlük olarak kalabilir. Çin’in stratejik yönelimi; yatırım desteği, kredi finansmanı, risk yönetimi ve regülasyonlar için politik ve kurumsal çerçeve oluşturmak biçiminde gerçekleşmiştir. Rusya, Brezilya ve Hindistan’da ise çokuluslu şirketlerini uluslararası hale getirmek amacıyla uyguladıkları politikaların OFDI’ya yönelik hükümet desteği görece olarak daha zayıftır.”

cek yapıya henüz sahip değildir (Grabel, 2011: 4). Atama ile oluşturulan yönetim kadrosunu kaldırarak yönetim yapısını oluşturmak ve yönetim kurulunu seçimlere taşımak amacıyla planlanan düzenleme, bu alana yönelik bir başka olumlu değişim olarak yorumlanabilir. Bununla birlikte fiili veto gücü ile ABD, hâlâ yönetici seçimlerini belirlemektedir (Huo-tari, 2012: 8).

Bu gelişmeler, IMF ve Dünya Bankası’nın işleyişini esas olarak değiştirmese de aşamalı olarak gerçekleştirilen kurumsal değişiklikler, uluslararası finansal kuruluşların politika maddelerinin şekillenmesine yol açacak ve bu politikalar yükselen güçlerin çıkarları ve yaklaşımları doğrultusunda şekillenecektir. Kredi uygulamasının değiştirilmesi ve bütünlük gözetim çerçevesi uygulama hedefinin yanı sıra IMF, Nisan 2011’de sermaye kontrolleri için yeni ilkeler önermiştir (IMF, 2012a). Ancak küresel finansal kriz sonrası, uluslararası finansal kuruluşların günümüzde ve gelecekte nasıl bir yapıya dönüşeceği sorusu hâlâ tartışılmaktadır.

5. Krizin Finansmanı ve Kalkınma Yardımlarına Alternatifler Oluşturma

Uluslararası finansal kuruluşların kurumsal yapılarının reformuna yönelik işleyişin yavaş gelişmesi sonucu yükselen güçler, mevcut çok yanlı yönetişimin çerçevesini değiştirecek kuruluşlar ve yeni etkileşim modelleri geliştirmeye başlamışlardır. Bunlar, özellikle iki Bretton Woods Kuruluşu olan IMF ve Dün-

ya Bankası’nın temel amaçları ile ilgilidir. Bu temel amaçlar, krizin finansmanı ve kalkınma yardımlarıdır.

BRIC ülkeleri arasında yalnızca Çin, krizin finansmanı için alternatifler geliştirmeye çalışmaktadır. IMF, nispeten uzun vadeli krediler sağlamaktadır. Dolayısıyla bu krediler, 2008 krizinde olduğu gibi kısa vadeli likidite sorunlarını çözmek için tasarlanmamıştır.

Finansal krizden mevcut sistem ve birçok ülke, ABD’nin Federal Rezerv Sistemi (Federal Reserve, FED) odaklı ikili döviz takası (bilateral currency swap) anlaşmalarıyla korunmuştur. Ülke olarak döviz takas anlaşmaları olağan kreditor puanlamasının (creditor considerations) temelini oluşturduğu için hiçbir ülke bu tür finansal desteği kabul etmeyecektir. 2008’den bu yana Çin Merkez Bankası (Chinese Central Bank, PBoC), Çin ve diğer ülkeler arasında ikili yerel döviz takas anlaşmaları ağını oluşturmada önemli bir aktör olmuştur. İlgili anlaşmalar finansal istikrarı korumak için bu takasların önemini vurgulamış olmasına karşın ticari ödemeleri kolaylaştırmak için yakın gelecekte renminbinin (Çin’in ulusal para birimi, RMB ya da yuan) önemi artacaktır. Çin, aynı zamanda ASEAN+3⁶ ülkeleri arasında finansal bölgeciliğin itici gücü olmuştur.

12 Aralık 2009 tarihinde ASEAN+3 Maliye Bakanları ve Merkez Bankası Bakanları ile Hong Kong Para Kurumu tarafından Chiang Mai Girişimi Çoktarafli- laştırma Anlaşması (Chiang-Mai-Initiative Multilateralization, CMIM⁷) imzalanmıştır. Bu anlaşma temel olarak küresel ekonomideki risk ve tehditlere karşı

6- ASEAN (Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği) ülkeleri, Filipinler, Malezya, Tayland, Endonezya, Singapur, Brunei, Vietnam, Laos, Myanmar/Burma ve Kamboçya’dan oluşmaktadır (ASEAN, 2013). ASEAN+3 ise 10 ASEAN üyesi+ Çin, Güney Kore, Japonya’yı kapsamaktadır.

7- Chiang-Mai-Initiative Multilateralization (CMIM), Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN), Çin Halk Cumhuriyeti (Hon Kong dâhil), Japonya ve Güney Kore’den oluşan on üye arasındaki çok yanlı döviz takas düzenlemesidir.

bölgenin kapasitesinin güçlendirilmesini, bölgedeki ödemeler dengesi ve kısa vadeli likidite sorunlarına çözüm bulunmasını ve mevcut uluslararası mali düzenlemelerin güçlendirilmesini amaçlamaktadır. CMIM'in toplamda 120 milyar dolarlık bütçeyle sıkıntı yaşayan katılımcılarına mali destek sağlaması öngörülmektedir (TC Singapur Büyükelçiliği Ticaret Müsteşarlığı, 2009: 12). Bu anlaşmayla, önceden mevcut olan dolar takas anlaşması, bölgesel döviz rezervi havuzuna (regional reserve pooling agreement) dönüştürülmüştür. Bazı ülkeler tarafından finanse edilecek döviz rezervinden borçlanmanın kolay olacağı, rezervin kullanımına sıkı denetim uygulanacağı belirtilmektedir (Sussangkarn, 2010: 8). Bu havuz 2012 yılında 240 milyar dolara çıkarılmıştır (Embassy of the Peoples Republic of China in Montenegro, 2012).

Çin'in liderliğinde Güneydoğu Asya finansal iş birliği, 2011 yılında bölgesel bir gözetim biriminin oluşturulmasıyla kurumsal vizyon ve tutarlılık kazanmıştır. Giderek IMF'den ayrışma isteğinde olan 240 milyar

dolarlık döviz rezerv havuzuna sahip CMIM, gelecekte uluslararası finansal yapının merkezden uzaklaşmasında temel rol oynayabilecektir.

Latin Amerika da krizin finansmanı yönünden birkaç bölgesel alternatif sunmaya çalışmaktadırlar. Bölgenin en gelişmiş projesi olan Latin Amerika Rezerv Fonu'na (Latin American Reserve Fund, FLAR), bölgenin en büyük ekonomisine sahip ülkesi Brezilya'nın üyeliği bulunmamaktadır (Gabel, 2010: 12).

Son zamanlara kadar yükselen güçlerin çoğu, net yardım alıcısı konumunda olmuşlardır. Ancak bu ülkeler, yardım verme ve finansman sağlamada çok aktif olmamışlardır. BRIC ülkeleri için dünya genelinde ya da kendi bölgelerinde önemli kalkınma yardımı yapma, küresel liderlik isteklerini gidermede bir araç olacaktır. Uluslararası kalkınma yardımı oluşturan Çin, Nisan 2011'de yardımlarla ilgili ilk resmî beyaz kâğıdı yayımlamıştır (Brautigam, 2011: 205). 1980'lerin ortalarına kadar en büyük dış yardım alan ülke konumunda olan Hindistan, 2012 yılında ken-

di yardım ajansını kurmayı planlamaktadır (Ramachandran, 2010). Rusya ise 2007 yılından bu yana benzer bir uzman kamu kurumu oluşturmayı hedeflemektedir (Burgess, 2011).

Çoğu BRIC ülkeleri için diğer resmî akımlar (other official flows, OOF) biçimindeki finansmanlar, OECD ülkelerinin hâlâ hâkim olduğu Resmi Kalkınma Yardımlarından (Official Development Assistance, ODA) çok daha önemlidir. İhracatlarındaki sürekli

artış nedeniyle Çin, Hindistan ve Brezilya'nın uzun vadeli resmi ihracat kredileri 2006-2010 arasında ikiye katlamıştır. Çin, 2010 yılında 45 milyar dolarlık orta ve uzun vadeli ihracat kredileriyle en büyük potansiyele sahip olmuştur (GAO, 2012: 38).

Kalkınma yatırımlarında yükselen güçlerin en büyük oyuncularını, Çin'in iki büyük bankası (Çin Kalkınma Bankası ve Çin Exim Bank) ile Brezilya'nın Ulusal Kalkınma Bankası (BNDES)'dir (Tablo 9).

Tablo 9. Dünyanın En Büyük Kalkınma Bankaları (milyar ABD doları)

Bankalar	Aktifler	Özkaynaklar	Ödemeler
BNDES (Aralık 2011) Brezilya Kalkınma Bankası	333,099	32,526	82,252
CDB (Aralık 2011) Çin Kalkınma Bankası	993,217	70,739	93 (Aralık 2010)
WB (Haziran 2012) Dünya Bankası	338,178	36,685	19,777
IADB (Haziran 2012) Amerika Bölgesi Kalkınma Bankası	95,522	20,194	2,046

Kaynak: BNDES, 2011: 6; BNDES, 2012.

Pekin'in uluslararası kredilerinin yarısından fazlası, Dünya Bankası, Amerika Bölgesi Kalkınma Bankası ve ABD Exim Bank'a gitmektedir. Bölgenin dışına çıkarak hızla dışarıya açılan Brezilya'da hükümet, devlet öncülüğünde şirketlerini destekleyerek önemli kredi sağlayıcısı olacak biçimde BNDES'yi biçimlendirmiştir. BNDES, 2008 küresel finansal krizi süre-

cinde bölgedeki ülkelere 15 milyar dolar kredi göndermiştir (Grabel, 2010: 15). Hızla artan ödemeleri nedeniyle banka, Batı yarım küresinde önemli borç veren banka olarak sınıflandırılmıştır (Grabel, 2010: 8). İkili önlemlerin yanı sıra BRIC, bölgesel kalkınma bankalarına da önemli katkılar sağlayacaktır.

"İleriye yönelik olarak, yükselen güçlerin artan nüfuzları, yalnızca uluslararası finansal kuruluşları ve G20 ve FSB gibi çok yanlı iş birliği organlarını sarsacaktır. IMF küresel finansal güvenlik düzenlemelerini oluştururken, Dünya Bankası'nın küresel etkisi yeni kalkınma finansmanı kanallarını azaltmak olacaktır."

"2008 yılındaki büyük krizin olmadığı varsayıldığında, yükselen güçlerin ekonomideki ağırlıkları önümüzdeki yıllarda daha da artacak, yeni güç merkezleri etrafındaki finansal sistem yeniden yapılandırılacak ve sorumluluğun dağıtılması sürecine ivme kazandırılacaktır."

6. Uluslararası Para Sisteminin Çok Kutupluluğu

Küresel finansal krizden sonra uluslararası para sistemi (international monetary system, IMS), bir değişim sürecine girmiştir. Dolar egemenliğindeki sistemin istikrarsızlık göstermesi, güven eksikliği ve ABD'nin küresel finansal istikrarı korumaya istekliliği, BRIC ülkeleri arasında eleştiriye neden olmuştur (Huotari, 2012: 12).

BRIC ülkeleri tarafından mevcut uluslararası para sistemine alternatifler aranırken, bu süreçte bu ülkeler yalnız kalmamıştır. Eski IMF başkanı, uluslararası para sisteminin yükselen piyasalarda yeniden

yapılandırılmasını savunmuştur (Chatham House, 2012: 12). Dünya Bankası raporu, uluslararası para sisteminin geleceğinde dolar, avro ve renminbiyi de içeren üç kutuplu çoklu para sisteminin gelişeceğine ilişkin tahmin yapmıştır (World Bank, 2011: xii). Ancak Çin dışında, BRIC ekonomilerinin büyüklüğü ve yeni sistemin temelini şekillendirme potansiyeli arasında büyük farklılık bulunmaktadır.

Günümüzde değişen tutumların sistem dışılığı ve davranış kalıplarındaki yavaş değişimler, değişimin en önemli belirleyicileridir. Uluslararası para sisteminin uzun vadede değişmesi, küresel ticaret ve yatırımlarda para kullanım şeklinin değişmesiyle sonuç-

“BRIC ülkelerinin çok yanlı yönetim bileşenleri, değişen ekonomik temelleri uyumlu hale getirilecektir. Yükselen güçlerin, küresel finansal ve parasal sistemi değiştirmeleri oldukça sınırlıdır. Geleneksel ve yükselen güçler ile düzenleyici piyasa güçleri arasında çatışmadan kaçınmak için küresel politik iş birliği ve zihinsel uyum ihtiyacı büyük olacaktır.”

lanacaktır. BRIC ülkelerinin potansiyel etki kanallarından biri, ellerinde büyük rezervlerin bulunmasıdır. Yükselen güçler daha fazla çeşitlilik isterken, %60 oranında dolar, %30 oranında ise avro rezervi bulunmaktadır. Rezervlerini çeşitlendirmenin bir yolu, IMF Özel Çekme Hakları'nın (Special Drawing Rights, SDR) rolünün artmasıyla mümkün olur. Ancak Ekim 2011'de IMF Yönetim Kurulu, SDR sepetinin genişletilmesini reddetmiştir (Chatham House, 2012: 4). Buna karşın 2016 yılında SDR sepetinin kompozisyonunun renminbiyi de içerebileceği tahmin edilmektedir (CPII, 2011: 3; Prasad and Ye, 2012: 51).

Uluslararası para sistemindeki değişme, küresel ticaret ve yatırımda para kullanımının değişik alternatifleri ile sonuçlanacaktır. Yükselen güçlerin uluslararası işlemler akımı, yavaş ancak sürekli artış göstermektedir. Küresel ticaret ve stratejik çözümlerde merkez olan Çin ekonomisinin büyüklüğü nedeniyle, renminbi sınır ötesi ticaret ödemelerde ve finansal işlemlerde rezerv para birimi olarak küresel düzeyde önemli potansiyele sahiptir. 2010 yılında Çin'in renminbi ticareti, toplam ticaretinin %9'u civarında olmuş, 2011 yılının sonunda ise Asya'daki Çin ticaretinin %14'ünü gerçekleştirmiştir (Prasad and Ye, 2012: 38). Renminbinin önümüzdeki on yıl içinde rekabet edebilir hale geleceği ancak doların hâkimiyetini sarsmayacağı öngörülmektedir (Prasad and Ye, 2012: 55).

7. BRIC Ülkeleri Arasında İş Birliği Potansiyeli

BRIC ülkeleri ilk resmi görüşmelerini, 17 Temmuz 2006 tarihinde Saint Petersburg'da yapılan G8 zirve

toplantısında yapmışlardır. 2009 yılından bu yana gerçekleştirdikleri düzenli toplantılarda, yatırım notundan küresel iş birliğine kadar birçok alanda değişimi teşvik etmişlerdir. BRIC yapılanması, yeni küresel gerçeklik bağlamında, değişim için önemli bir güç olmuştur (Galvão, 2010: 14). BRIC ülkeleri, uluslararası finansal kuruluşların yönetişiminin demokratikleşmesi ve daha geniş tabanlı uluslararası rezerv para sisteminin oluşturması için baskı yapmak üzere

bir araya gelmişlerdir. Bu koalisyon, küresel finansal sistemde değişimi hızlandırmıştır. Ancak son zamanlara kadar, BRIC ülkelerinin bu gücü, küresel finansal alanda herhangi bir ortak politika girişimiyle desteklenmemiştir. BRIC oluşumunun gerçekleşmesinden bu yana tartışılan BRICS Kalkınma Bankası'nın kurul-

ma planı, 29 Mart 2012 tarihinde yapılan Yeni Delhi toplantısına kadar ertelenmiştir (BRICS, 2012).

Yeni Delhi toplantısı sonuç bildirgesinde BRICS ülkeleri, BRICS İnterbank İş Birliği Mekanizması altında yerel para oluşturmada genişletilmiş kredi kolaylığı

master anlaşması ve Eximbank ile Kalkınma Bankası arasında çok yanlı kredi onay kuruluşu anlaşması yapacaklarını açıklamışlardır. Bu anlaşmaların, önümüzdeki yıllarda, BRICS içi ticaretin gelişmesinde yararlı olacağı da belirtilmiştir (BRICS, 2012). Dolayısıyla BRICS Bankası tarafından koalisyon ülkeleri arasında yerel para ile ticareti geliştirmek ve dolara bağımlılığı azaltmak amacıyla iki anlaşmanın imzalanması olası görünmektedir. BRICS içi ticaretin hızla artması durumunda, Çin'in ulusal parası renminbinin uluslararasılaşması da kesinlikle hızlanacaktır. Bu gelişme karşılıklı etkileşimle alternatif modellerin kurulmasını sağlayacaktır. Ancak ortaya çıkabilecek bu oluşumların, yeni uluslararası yönetim sistemi oluşturacağı anlamına gelmeyebilir. BRICS ülkeleri arasında büyük ölçüde güç optimizasyonu sağlanmasına karşın bu grubun üyelerinin, politik ve ekonomik özellikleri, küresel görünümü ve ideolojik yapıları çok heterojen özelliğe sahiptir. Bu heterojen özellikler, gelecekte de devam edecektir. Gelişim eğilimlerinin farklılığı, rekabet gücü ve bu koalisyonda Çin'in üstünlüğü, aralarındaki iş birliğinin derinliğini engelleyecektir. Artan yakınsama eğilimi ve küresel finansal yönetimde geleneksel güçlerin yaklaşımı, BRICS ülkelerinin ılımlı revizyonist⁸ inançlarını "mildly revisionist beliefs" bozabilme olasılığı da bulunmaktadır (Pereira and Castro Neves, 2011: 9).

8. Sonuç

BRIC, özerkliklerini birleştirmiş ve özellikle dışarıya yabancı sermaye yatırımı ve kalkınma yardımı açısından önemli ölçüde küresel sermaye akımını etkilemektedir. Bu süreç, küresel finans ve para sisteminde gözle görülür değişmeye sebep olmaktadır. Ancak hâlâ yükselen güçlerin ekonomik ağırlıkları, finansal kapasiteleri, finansal sistemdeki önemleri,

8- Revizyonist (gözden geçirici), geçmişte kabul edilen bir durum veya görüşün gözden geçirilerek yeniden ortaya konmasını ileri süren kişi (TDK, 2011).

küresel çok yanlı kuruluşları etkilemek ve kurallar koyma kapasitelerine göre artan güç simsarları olmaları arasında açık bir uyumsuzluk bulunmaktadır.

2008 yılındaki büyük krizin olmadığı varsayıldığında, yükselen güçlerin ekonomideki ağırlıkları önümüzdeki yıllarda daha da artacak, yeni güç merkezleri etrafındaki finansal sistem yeniden yapılandırılacak ve sorumluluğun dağıtılması sürecine ivme kazandırılacaktır.

Yeni aktörler arasında ekonomik güç daha çok ortaya çıkarken, bu güç eşit olmayabilecektir. Çin'in finansal sistem kapasitesinin ve çok aktörlü ajanlarının, gelecek yıllarda artması beklenmektedir. Çin parasının uluslararasılaşması mevcut yapıda önemli değişiklikleri de beraberinde getirecektir. Çin ve Brezilya ile karşılaştırıldığında, Rusya ve Hindistan'ın daha iddialı oldukları, pratik uygulama ve finansal güç öngörülerini açısından geri kalmışlardır. Artan piyasa etkileşimi ve kendi aralarında sermaye akımları

dışında, yeni katılan ülke için BRIC iş birliğinin önemi, ülkelerin karşılıklı oluşturulacakları uygun diyalog ortamında yatmaktadır. Ancak dolar dışı ticari ödemeler, ticaretin finansmanı ve potansiyel olarak kalkınmanın finansmanı alanlarında BRICS iş birliği, değişim için önemli bir itici güç haline gelebilir.

İleriye yönelik olarak, yükselen güçlerin artan nüfuzları, yalnızca uluslararası finansal kuruluşları ve G20 ve FSB gibi çok yanlı iş birliği organlarını sarsacaktır. IMF küresel finansal güvenlik düzenlemelerini oluştururken, Dünya Bankası'nın küresel etkisi yeni kalkınma finansmanı kanallarını azaltmak olacaktır. BRIC ülkelerinin çok yanlı yönetim bileşenleri, değişen ekonomik temelleri uyumlu hale getirilecektir. Yükselen güçlerin, küresel finansal ve parasal sistemi değiştirmeleri oldukça sınırlıdır. Geleneksel ve yükselen güçler ile düzenleyici piyasa güçleri arasında çatışmadan kaçınmak için küresel politik iş birliği ve zihinsel uyum ihtiyacı büyük olacaktır.

Kaynakça

Andrianova, Svetlana, Panicos Demetriades, and Anja Shortland (2010), "Government Ownership of Banks, Institutions and Economic Growth", Working Paper No. 11/01, September 14, 2010, University of Leicester, <https://ira.le.ac.uk/jspui/bitstream/2381/9242/1/dp11-01.pdf>, (10.10.2012).

ASEAN (2013), ASEAN Member States, <http://www.asean.org/asean/asean-member-states>, (15.01.2013).

BNDES (2011), Brazilian Development Bank, Local Content BNDES Policies to the O&G Supply Chain, 29th, August-2011, http://www.amchamrio.com.br/download/palestras/2011/1485_RobertoZurli_BNDES.pdf, (29.10.2012).

BNDES (2012), Brazilian Development Bank, Corporate Presentation Financial Area Accounting Department, September, 2012, http://www.bndes.gov.br/SiteBNDES/export/sites/default/bndes_en/Galerias/Download/AF_DEP_CO_english.pdf, (29.10.2012).

Brautigam, Deborah (2011), "Chinese Development Aid in Africa: What, where, why, and how much?", In Ri-

sing China: Global Challenges and Opportunities, (ed. Jane Golley and Ligang Song), eds, Canberra: Australia National University Press, 2011, p.203-223, <http://www.american.edu/sis/faculty/upload/Brautigam-Chinese-Aid-in-Africa.pdf>, (12.10.2012).

BRICS (2012), Fourth BRICS Summit, BRICS Partnership for Global Stability, Security and Prosperity, New Delhi, 29 March 2012, <http://www.bricsindia.in/>, (15.09.2012).

Burges, Sean W. (2011), "Brazilian International Development Cooperation: Budgets, Procedures and Issues with Engagement", Global Studies Review, Vol. 7, No. 3, Fall 2011, <http://www.globality-gmu.net/archives/2726>, (12.10.2012).

Chatham House (2012), "Gold and the International Monetary System", A Report by the Chatham House Gold Taskforce, Rapporteur: André Astrow, February 2012, <http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/International%20Economics/r0212gold.pdf>, (10.10.2012).

Chin, Gregory (2011), "Mediating Financial Instability: China, the BRICS, and Continuing Rise." In Global Financial Crisis, Global Impact and Solutions, (Ed. Paolo Savona, John

J. Kirton and Chiara Oldani), Ashgate Publishing Company, p.89-109, <http://www.worldcat.org/title/global-financial-crisis-global-impact-and-solutions/oclc/696603497/viewport>, (10.10.2012).

CPPI (2011), (centre d'études prospectives et d'informations internationales), Can the Renminbi make the SDR more attractive?, No. 314, 23 September 2011, <http://www.cepii.fr/anglaisgraph/publications/lettre/pdf/2011/let314ang.pdf>, (10.10.2012).

Çanakçı, İbrahim H. (2010), "G-20 Öncülüğünde Küresel Ekonomi", *Görüş Dergisi*, No: 62, TUSIAD, Haziran 2010, İstanbul, ss.18-21, http://www.tusiad.org/_rsc/shared/file/Gorus-Dergisi-Sayi-62--Ibrahim-Canakci-makale-G20-Onculuginde-kuresel-ekonomi.pdf, (12.10.2012).

Del Tedesco-Lins, Maria Antonieta and Leandro Pignatari Silva (2011), "Brazil and the G20: Recent Development Strategy and Strength among 'New' Emerging Economies." *G20 Perceptions and Perspectives for Global Governance*, (Ed. Wilhelm Hofmeister, Susanna Vogt), Singapore, October 19, 2011, Konrad-Adenauer-Stiftung, p.21-30, http://www.kas.de/upload/dokumente/2011/10/G20_E-Book/chapter_3.pdf, (12.10.2012).

Drezner, Daniel W. (2008), "BRIC by BRIC: The Emergent Regime for Sovereign Wealth Funds" In Princeton University, <http://www.danieldrezner.com/research/swf1.pdf>, (15.10.2012).

Drezner, Daniel W. (2009), "Bad Debts: Assessing China's Financial Influence in Great Power Politics", *International Security*, Vol. 34, No. 2 (Fall 2009), p.7-45, <http://www.mitpressjournals.org/doi/pdf/10.1162/isec.2009.34.2.7>, (15.10.2012).

Embassy of the Peoples Republic of China in Montenegro (2012), Remarks by Chinese Foreign Minister Yang Jiechi at EAS, 2012-07-12, <http://me.chineseembassy.org/mon/xwtd/t950389.htm>, (15.10.2012).

Galvão, Marcos (2010), "Brand BRIC brings change." *The World Today* (Aug/Sep), p.13-15, <http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/The%20World%20Today/2010/wt081013.pdf>, (10.10.2012).

GAO (2012), U.S. Export-Import Bank, Actions Needed to Promote Competitiveness and International Cooperation. Washington: United States Government Accountability Office, February 2012, <http://www.gao.gov/assets/590/588267.pdf>, (12.10.2012).

Georgieva, Kristalina (2006), "BRIC Countries in Comparative Perspective", St. Petersburg, World Bank, http://siteresources.worldbank.org/INTRUSSIANFEDERATION/147270-1109938296415/21077781/BRIC_Eng.pdf, (15.09.2012).

Germain, Randal (2009), "Financial order and world politics: crisis, change and continuity." *International Affairs* 85(4), p.669-687, http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/International%20Affairs/2009/85_4germain.pdf, (12.10.2012).

Global Finance (2012), World's 50 Biggest Banks 2012, August 27, 2012, <http://www.gfmag.com/tools/best-banks/11986-worlds-50-biggest-banks-2012.html#axzz2AE29XFRo>, (15.10.2012).

Gabel, Ilene (2010), Promising Avenues, False Starts and Dead Ends: Global Governance and Development Finance in the Wake of the Crisis, Political Economy Research Institute, Workingpaper Series, Number 241, November 2010, http://www.peri.umass.edu/fileadmin/pdf/working_papers/working_papers_201-250/WP241.pdf, (12.10.2012).

Gabel, Ilene (2011), Promising Avenues, False Stars and Dead Ends: Global Governance and Development Finance in the Wake of the Crisis, Political Economy Research Institute, Revised April 2011, Working Paper Series, Number 241, http://www.peri.umass.edu/fileadmin/pdf/working_papers/working_papers_201-250/WP241_revised.pdf, (11.10.2012).

Helleiner, Eric (2009), "Enduring Top Currency, Fragile Negotiated Currency: Politics and the Dollar's International Role", In *The Future of the Dollar* (Eds. Eric Helleiner and Jonathan Kirshner), Cornell University Press, p.69-88, <http://books.google.com.tr/books?id=CIXFYgyp8i0C&pg=PA69&lpg=PA69&dq=%E2%80%9CEnduring+Top+Currency,+Fragile+Negotiated+Currency:+Politics+and+the+Dollar%E2%80%99s+International+Role.%E2%80%9D&source=bl&ots=Rsd66S2Ewl&sig=kwMzBFgVgyuGaFGCGD3NBFw8-0s&hl=tr&sa=X&ei=r-V5UOSrE4jRsgb89IDABw&ved=OCB0Q6AEwAA#v=onepage&q=%E2%80%9CEnduring%20Top%20Currency%2C%20Fragile%20Negotiated%20Currency%3A%20Politics%20and%20the%20Dollar%E2%80%99s%20International%20Role.%E2%80%9D&f=false>, (12.09.2012).

Helleiner, Eric (2010), "The Financial Stability Board and International Standards", *The Centre for International Governance Innovation, CIGI G20 Papers*, No.1, June 2010, <http://dspace.cigilibrary.org/jspui/bitstream/123456789/28800/1/The%20Financial%20Stability%20Board%20and%20International%20Standards.pdf?1>, (15.10.2012).

Huotari, Mikko (2012), "Rising powers and change in the 'Global Financial Order'", International Conference "Rising Powers and the Future of Global Governance", Centre for Global Political Economy, University of Sussex, UK, 16 th-17th May 2012, <http://southgov.net/attachments/>

article/212/Mikko%20Huotari%20-%20Rising%20Powers%20Conf%202012.pdf, (10.09.2012).

IMF (2008), Transcript of a Conference Call by Senior IMF Officials on Board of Governors Vote Quota and Voice, Washington, DC, Tuesday, April 29, 2008, <http://www.imf.org/external/np/tr/2008/tr080429a.htm>, (10.10.2012).

IMF (2010), IMF Quota and Governance Reform Elements of an Agreement, Prepared by the Finance, Legal, and Strategy, Policy, and Review Departments, Approved by Andrew Tweedie, Sean Hagan, and Reza Moghadam, October 31, 2010, <http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2010/103110.pdf>, (10.10.2012).

IMF (2011), 'Criteria for Broadening the SDR Currency Basket', prepared by the Finance and Strategy, Policy, and Review Departments, in consultation with other departments, Approved by Andrew Tweedie and Reza Moghadam, September 23, 2011, <http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2011/092311.pdf>, (10.10.2012).

IMF (2012a), The IMF's Financial Surveillance Work Agenda, April 10, 2012, <http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2012/041012.pdf>, (12.10.2012)

IMF (2012b), "Current Query: International Investment Position (IIP), Net", <http://imfstext.imf.org/WBOS-query/Index.aspx?QueryId=6325>, (13.10.2012).

Khan, Harun R. (2012), "Outward Indian FDI - recent trends & emerging issues." <http://rbidocs.rbi.org.in/rdocs/Speeches/PDFs/OV27022012.pdf>, (15.10.2012).

Long Finance (2010), The Global Financial Centres Index, September 2010, Qatar Financial Centre Authority, <http://www.zyen.com/GFCI/GFCI%208.pdf>, (15.10.2012).

Long Finance (2011a), The Global Financial Centres Index9, March 2011, Qatar Financial Centre Authority, <http://www.zyen.com/GFCI/GFCI%209.pdf>, (15.10.2012).

Long Finance (2011b), The Global Financial Centres Index10, September 2011, Qatar Financial Centre Authority, <http://www.zyen.com/PDF/GFCI%2010.pdf>, (15.10.2012).

Long Finance (2012a), The Global Financial Centres Index11, March 2012, Qatar Financial Centre Authority, <http://www.longfinance.net/Publications/GFCI%2011.pdf>, (15.10.2012).

Long Finance (2012b), The Global Financial Centres Index12, September 2012, Qatar Financial Centre Authority, <http://www.longfinance.net/Publications/GFCI%2012.pdf>, (15.10.2012).

Mateos y Lago, Isabelle, Rupa Duttgupta, and Rishi Goya (2009), The Debate on the international Monetary System, IMF Staff Position Note, November 11, 2009, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/spn/2009/spn0926.pdf>, (10.09.2012).

Pereira, Carlos and João Augusto de Castro Neves (2011), Brazil and China: South-South Partnership or North-South Competition?, Foreign Policy at Brookings, Policy Paper, Number 23, March 2011, Washington: The Brookings Institution. http://www.brookings.edu/~media/research/files/papers/2011/4/03%20brazil%20china%20pereira/03_brazil_china_pereira.pdf, (10.10.2012).

Prasad, Eswar S. (2011), "Role Reversal in International Finance", Cornell University, Brookings Institution and NBER, Revised October 2011, <http://www.kansascityfed.org/publicat/sympos/2011/2011.Prasad.Paper.pdf>, (15.09.2012).

Prasad, Eswar, and Lei (Sandy) Ye (2012), The Renminbi's Role in the Global Monetary System, Washington: The Brookings Institution, February 2012, http://www.brookings.edu/reports/2012/02_renminbi_monetary_system_prasad.aspx, (14.10.2012).

Ramachandran, Vijaya (2010), "India Emerges as an Aid Donor", http://www.huffingtonpost.com/vijaya-ramachandran/india-emerges-as-an-aid-d_b_751008.html, (12.10.2012).

Serin, Vildan Z. ve Beyza Oktay (2012), "Küresel Kriz Sonrası Küresel Yönetişim ve Bu Süreçte Türkiye'nin Yeri", Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi II e-kitap, ss. 1227-1244, 9-20 Nisan 2012, <http://iys.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/1427/file/VildanSerin.pdf>, (10.10.2012).

Stiglitz, Joseph (2009), "Reform is needed. Reform is in the air. We can't afford to fail", The Guardian, Friday 27 March 2009, <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2009/mar/27/global-recession-reform>, (12.10.2012).

Stiglitz, Joseph (2010), "Post-Financial Crisis: Options for Africa", <http://www.afdb.org/en/news-and-events/article/joseph-stiglitz-one-of-the-main-lessons-from-the-financial-crisis-is-that-the-state-must-play-a-key-role-in-sustaining-economic-development-5524/>, (12.10.2012).

Subacchi, Paola (2008), "New power centres and new power brokers: are they shaping a new economic order?" International Affairs 84:3, p.485-498. http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/International%20Affairs/2008/84_3subacchi.pdf, (10.10.2012).

Sussangkarn, Chalongphob (2010), The Chiang Mai Initiative Multilateralization: Origin, Development and Outlook, Asian Development Bank Institute, ADBI Working Paper Series, No. 230, July 2010, <http://www.adbi.org/files/2010.07.13.wp230.chiang.mai.initiative.multilateralisation.pdf>, (28.10.2012).

Swartz, Paul (2010), "Quarterly Update: Foreign Exchange Reserves in Brazil, Russia, India, and China", Council on Foreign Relations, Raurice R. Greenberg Center for Geoeconomic Studies, September 8, 2010, <http://www.cfr.org/content/publications/ForeignExchangeReservesintheBRICS.pdf>, (14.10.2012),

SWF Institute (2011), Fund Rankings, Sovereign Wealth Fund Rankings, Largest Sovereign Wealth Funds by Assets Under Management, <http://www.swfinstitute.org/fund-rankings/>, (15.10.2012).

SWF Institute (2012), Linaburg-Maduell Transparency Index, <http://www.swfinstitute.org/statistics-research/linaburg-maduell-transparency-index/>, 15.10.2012).

T.C. Singapur Büyükelçliği Ticaret Müsteşarlığı (2009), 2009 Yılı Aralık Ayı Raporu.

Takebe, Misa, Montfort Mlachila (2011), FDI from BRICs to LICs: Emerging Growth Driver? IMF Working Paper, WP/11/178, July 2011, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2011/wp11178.pdf>, (15.10.2012).

TDK (2011), İktisat Terimleri Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları: 1037, Ankara

The Wall Street Journal (2012), "China NDRC: To Make Shanghai Global Center For Yuan Trading By 2015", January 29, 2012, <http://online.wsj.com/article/BT-CO-20120129-705268.html>, (12.10.2012).

UNCTAD (2011), World Investment Report 2011, Non-Equity Modes of International Production and Development, <http://www.unctad-docs.org/files/UNCTAD-WIR2011-Full-en.pdf>, (15.10.2012).

UNCTAD (2012a), World Investment Report 2012, Towards a New Generation of Investment Policies, <http://www.unctad-docs.org/files/UNCTAD-WIR2012-Full-en.pdf>, (15.10.2012).

UNCTAD (2012b), Global Investment Trends Monitor, Global FDI Outflows Continued to Rise in 2011 Despite Economic Uncertainties; However Prospects Remain Guarded, No.9, 12 April 2012, http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/webdiaeia2012d19_en.pdf, (15.10.2012).

Vestergaard, Jakob (2011), The World Bank and the Emerging World Order Adjusting to Multipolarity at the Second

Decimal Point, DIIS REPORT 2011: 05, Copenhagen, Danish Institute for International Studies. http://www.diis.dk/graphics/Publications/Reports2011/RP2011-05-World-Bank-voice-reform_web.pdf, (10.10.2012).

Walter, Andrew (2010), "Chinese attitudes towards global financial regulatory co-operation: revisionist or status quo?", In Global finance in crisis: the politics of international regulatory change, eds. Eric Helleiner, Stefano Pagliari, and Hubert Zimmermann, New York: Taylor & Francis Group, p. 153-170, <http://personal.lse.ac.uk/wyattwal/images/ChineseAttitudes.pdf>, (12.10.2012).

WEF (2009), World Economic Forum, Financial Development Report 2009, Geneva: World Economic Forum. http://www3.weforum.org/docs/WEF_FinancialDevelopmentReport_2009.pdf, (12.10.2012).

WEF (2010), World Economic Forum, Financial Development Report 2010, Geneva: World Economic Forum, http://www3.weforum.org/docs/WEF_FinancialDevelopmentReport_2010.pdf, (12.10.2012).

WEF (2011), World Economic Forum, Financial Development Report 2011, Geneva: World Economic Forum, http://www3.weforum.org/docs/WEF_FinancialDevelopmentReport_2011.pdf, (12.10.2012).

Woods, Ngaire (2010), "Global Governance after the Financial Crisis: A New Multilateralism or the Last Gasp of the Great Powers?" Global Policy, Volume 1, Issue 1, January 2010, p. 51-63, <http://www.globaleconomicgovernance.org/wp-content/uploads/Ngaire-Woods-Global-Governance-after-the-Financial-Crisis.pdf>, (10.10.2012).

World Bank (2010), World Bank Group Voice Reform: Enhancing Voice and Participation of Developing and Transition Countries in 2010 and Beyond, Development Committee Meeting (Joint Ministerial Committee of the Boards of Governors of the Bank and the Fund On the Transfer of Real Resources to Developing Countries), April 19, 2010, [http://siteresources.worldbank.org/DEVCOMMIT/Documentation/22553921/DC2010-006\(E\)Voice.pdf](http://siteresources.worldbank.org/DEVCOMMIT/Documentation/22553921/DC2010-006(E)Voice.pdf), (10.10.2012).

World Bank (2011), Multipolarity: The New Global Economy, Global Development Horizons 2011, http://siteresources.worldbank.org/INTGDH/Resources/GDH_CompleteReport2011.pdf, (10.10.2012).

World Bank (2012), About and Data, <http://www.worldbank.org/>, (12.10.2012).

GÖRÜŞ

Türkiye'yi TCMB Üzerinden Tartışmak?

PROF. DR. SELAHATTİN TOGAY

Gazi Üniversitesi, İ.İ.B.F. İktisat Bölümü

Bu yazıda Türkiye ekonomisi ile ilgili bazı tespitler yapılmaya çalışılmaktadır. Bu tespitler şöyle sıralanabilir:

- Türkiye ekonomisini değerlendirmek açısından 2004 öncesi dönem ile 2004 sonrası dönem, bazı açılardan karşılaştırılması son derece güç iki farklı yapıyı temsil etmektedir. Bu çerçevede 2004 öncesi dönemle kıyaslayarak yurt içi tasarruflar düşüyor şeklinde bir yaklaşımdan hareket etmek doğru görünmemektedir. 2004 sonrası döneme kendi içinde bakmak gerekmektedir. Bu çerçevede ele alındığında yurt içi tasarruf oranındaki düşüşün en önemli nedeni krediye ulaşım imkânlarının artmış olmasıdır. Türkiye’de kısa dönemde yurt içi tasarrufların arttırılması mümkün değildir. Bu bağlamda cari açıkla ilgili tartışmalarda soruyu nasıl sorduğumuz son derece önemlidir. Soru, “Bir dolarlık dış tasarruf kullanarak yarattığımız katma değeri nasıl arttırabiliriz?” biçiminde sorulduğunda, tartışmalar farklı bir boyut kazanacaktır. İç tasarrufları dış tasarrufların ikamesi olarak görmek yerine, her ikisinin de daha etkin biçimde kullanılabileceği bir ekonomik ortam yaratmak odak noktası haline gelecektir. Buna ek olarak, önümüzdeki dönemde Türkiye’nin yer aldığı coğrafyada iktisadi açıdan daha etkin roller oynaması muhtemeldir. Türkiye’nin hem bu rolü oynayabilmesi hem de ülkemizde yaşayan ortalama bir vatandaşın refah düzeyinin kalıcı biçimde arttırılabilmesi **cari açığı küçültmeye** değil, **cari açık taşıma kapasitesini büyütme**ye odaklı politikalarla mümkündür.
- Türkiye dış kaynak kullanımı artan bir ekonomi olduğuna göre gelecekteki borçların rahat biçimde ödenebilmesi için yurt içi kaynak tahsisinin döviz üreten alanlar lehine değiştirilebilmesi ve döviz üreten sektörlerde kaynak kullanım etkin-

liğinin artması gerekmektedir. Bu çerçevede ele alındığında Türkiye’nin asıl sorunu dış tasarrufa bağımlılığın artması değil, dış tasarrufları kullanarak yarattığımız katma değer arttırılamaması sorunudur.

- Kaynaklarımızı giderek artan ölçüde döviz üreten sektörlerle tahsis etme zorunluluğumuz olmasına rağmen hizmetler sektörünün büyümesi kaçınılmazdır. Bu açıdan inşaat-konut sektörü hızlı bir biçimde büyümektedir ve büyümek zorundadır. Bu, Türkiye ekonomisinin yüz yüze kaldığı ve aşmak zorunda olduğu bir çelişkidir.
- Kaynak tahsisinin döviz üreten sektörler lehine değiştirilememesi uluslararası konjonktürün etkisiyle TCMB’yi döviz kurunu daha fazla gözetten bir politika uygulamaya yöneltmektedir. TCMB’nin böyle bir politikaya yönelmesinin ana nedeni, Türkiye ekonomisinin döviz yaratma gücünün yeterli biçimde arttırılamamasıdır. Bu çerçevede ele alındığında Türkiye ekonomisinin yapısal sorunlarını TCMB üzerinden tartışmak son derece yanlış bir yaklaşımdır.
- Fiyat mekanizmasının sağlıklı biçimde işleyişini sağlayacak kurumların yeterli performansa sahip olmaması Türkiye ekonomisinin temel yapısal sorunudur. Bu açıdan bakıldığında ülkemizde fiyat mekanizmasının işleyişinin önündeki en önemli engel, mülkiyet haklarının yeterince güvence altında olmamasıdır. Bu anlamda “yargı reformu” Türkiye ekonomisi açısından en önemli reform gündemlerinden biridir.
- Türkiye ekonomisinin dış tasarruf kullanımının ülkemizde reform iradesini geciktirici bir etki yapmaması için bankacılık sektörünün uluslararasılaşma düzeyinin yükseltilmesi bir çözüm yolu olabilir.

“Türkiye’nin asıl sorunu dış tasarrufa bağımlılığın artması değil, dış tasarrufları kullanarak yarattığımız katma değer arttırılamaması sorunudur.”

1. YURT İÇİ TASARRUFLAR AZALIYOR MU?

Türkiye ekonomisinde 2004 öncesi dönemle 2004 sonrası dönemin karşılaştırılması, buradan hareketle ülkemizde hane halklarının tasarruf oranı düşüyor sonucuna ulaşılması son derece hatalı bir yaklaşımdır. Çünkü 1990-1999 dönemini ya da 2000-2003 dönemini 2004 sonrası ile karşılaştırarak böyle bir sonuca ulaşmak demek, söz konusu ilk iki dönemdeki yüksek yurt içi tasarruf oranını sağlıklı bir ekonominin sonucu olarak görmek demektir. Oysaki

tablonun ilk iki satırından görülebileceği gibi söz konusu iki dönemdeki yüksek tasarruf oranları yüksek enflasyon ve yüksek faizin egemen olduğu sağlıklı bir ekonominin yarattığı sonuçlardır. Bu açıdan bakıldığında yurt içi tasarruf oranı değerlendirilirken bu değerlendirme 2004 sonrası dönemin kendi içinde yapılmalıdır. 2004 sonrası döneme kendi içinde bakıldığında yurt içi tasarruf oranındaki gerilemenin nedenlerini izah bakımından en önemli faktörlerden biri, krediye ulaşım imkânlarının kolaylaşmasıdır.

Tablo-1. Temel Makro Göstergeler				
%	1990-1999	2000-2003	2004-2010	2012
Enflasyon oranı	85,2	54,9	8,7	9,2
DİBS faiz oranı	109,0	60,7	17,3	7,9
Özel kesim tasarruf oranı	24,3	22,6	13,9	12,3

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, www.dpt.gov.tr

1.1. Krediye ulaşım imkânları ve dış kaynak kullanımında etkinlik

2004 sonrası dönemde tasarruf oranındaki azalışı etkileyebilecek olan makro faktörlerden biri, hiç kuşkusuz özel kesimin krediye ulaşım imkânlarının artmasıdır. Bir yandan krediye ulaşım imkânları artarken, diğer yandan kredilerin vadesi uzamaktadır. Türkiye Bankalar Birliği (TBB) verilerini kullanarak, tüketici kredileri ve konut kredilerinin toplamına vade yapısı açısından baktığımızda kredi vadelerindeki uzama açıkça görülmektedir. En uzun vade olan 49 ay ve daha uzun vadeli kredilerin toplam krediler içindeki payı 2004 yılında yüzde 0 iken, 2012 yılının Eylül ayı itibarıyla yüzde 44,3'e çıkmıştır. Yine, TBB

verilerine göre 0-2000 TL aylık gelir grubundaki iki kategorinin (gelirleri 0-1000 TL ve 1001-2000TL olanların) bu kredileri alanlar içindeki payı 2004 yılında yüzde 55,8 iken, 2012 Eylül ayı itibarıyla yüzde 61,6'ya çıkmıştır. Bu iki veri birlikte değerlendirildiğinde düşük gelirli ekonomik birimlerin giderek daha uzun vadeli borçlandıkları ortaya çıkmaktadır. Düşük gelirli ekonomik birimlerin yaptığı uzun vadeli borçlanmaların, bu gelir grubundaki ekonomik birimler için suni bir gelir etkisi yaratmaması ve sürekli gelirleri ile tüketim harcamaları arasındaki bağın zayıflaması için bu gelir grubundaki ekonomik birimlerin gelir düzeyinde kalıcı artışların ortaya çıkması gerekmektedir. Çünkü söz konusu bağın zayıflaması, bu

"Fiyat mekanizmasının sağlıklı biçimde işlemlerini sağlayacak kurumların yeterli performansa sahip olmaması Türkiye ekonomisinin temel yapısal sorunudur."

"Türkiye ekonomisi potansiyel büyüme oranından daha hızlı bir büyüme sürecine girdiğinde cari açık sorunu ile yüz yüze gelmektedir. Cari açıktaki artış, dış borç stokunun büyümesine yol açarak Türkiye'nin uluslararası finansal piyasalardaki gelişmelere duyarlılığını arttırmaktadır."

ekonomik birimlerin negatif tasarruflarını arttırarak ekonominin ortalama tasarruf oranını düşürmektedir. Bu açıdan bakıldığında, bankacılık sektöründe kredilerin vadesi açısından ilave düzenlemelerin yapılması düşünülebilir. Örneğin yılda bir kez gelen bayram, yılbaşı ve tatil dönemi için 60 ay vadeli kredi verilmesinin mantığı tartışmaya açılabilir.

2. YURT İÇİ GÖRELİ FİYATLAR, ÜRETİM YAPISI VE KATMA DEĞER YARATMA GÜCÜ

Türkiye ekonomisi potansiyel büyüme oranından daha hızlı bir büyüme sürecine girdiğinde cari açık sorunu ile yüz yüze gelmektedir. Cari açıktaki artış dış borç stokunun büyümesine yol açarak Türkiye'nin uluslararası finansal piyasalardaki gelişmelere duyarlılığını arttırmaktadır. TÜİK verilerine göre, ülkemizde 2003 yılında 4500 dolar olan kişi başına gelir 2011 yılında 10.300 dolara çıkarken (%128 artarken); 2003 yılında 112 dolar olan kişi başına döviz açığı (cari açık) yüzde 919 artarak 2011 yılında 1030 dolara yükselmiştir. Türkiye ekonomisi döviz açığı veren bir ülke olduğuna göre gelecekteki döviz borçlarını rahatlıkla ödeyebilmemiz için kaynakların giderek artan ölçüde dış ticarete konu olan malları üreten (döviz kazandırıcı) sektörler tahsis edilmesi; üretim yapısı içinde bu sektörlerin göre-

li öneminin artırılması gerekmektedir. Dış ticarete konu olan mal fiyatlarının dış ticarete konu olmayan mal fiyatlarına oranı yurt içi kaynak tahsisini şekillendiren temel faktör durumundadır. Bilindiği gibi mallar (tarımsal mallar, sanayi malları) genel olarak dış ticarete konu olurken, hizmetler sektörünün ürettiği ürünler genel olarak dış ticarete konu olmamaktadır. Tabloda görüldüğü gibi Eurostat verilerine göre, ülkemizde mal fiyatlarının hizmet fiyatlarına oranı, 2004 yılında yüzde 106 iken, 2008 yılında yüzde 97'ye kadar düşmüş; 2008 sonrasında tekrar yükselme eğilimine girerek 2011 yılında yüzde 103 olarak gerçekleşmiştir. Eurostat verileri (2005=100 bazlı), dış ticarete konu olan tüm malları temsil etmektedir. Özel olarak imalat sanayisine TÜİK verileri (1998=100 bazlı) aracılığı ile bakacak olursak, üretim yöntemiyle GSYİH verilerinden hareketle imalat sanayi fiyatlarını ve hizmet sektörü fiyatlarını hesaplayabiliriz. Bu hesaplama göre, imalat sanayi fiyatlarının hizmet sektörü fiyatlarına oranı 2004 yılında yüzde 75,4 iken, 2004 sonrasında sürekli olarak düşmüş ve 2008 yılında yüzde 67,5 olarak gerçekleşmiştir. 2008 sonrasında ise yükselme eğilimine girerek, 2011 yılında yüzde 68,9 olarak gerçekleşmiştir.

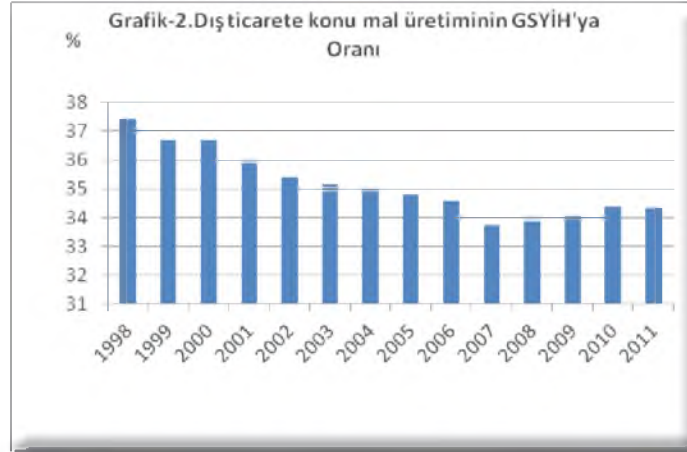
Kaynak: Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

Aynı eğilime işaret eden Eurostat ve TÜİK verilerini birlikte değerlendirdiğimizde şu saptamaları yapabiliriz: 2004-2008 döneminde görece fiyatlar dış ticarete konu olan malları üreten sektörler aleyhine gelişirken, 2008 sonrası dönemde bu eğilim tersine dönmeye başlamıştır. Bu durum, Türkiye'nin dünyada yaşanan kriz sürecine kısmen de olsa intibak ettiğini ortaya koymaktadır. Tüm mallar açısından intibak hızlı iken, imalat sanayisinin intibakı daha zayıftır. Bu intibak zayıflığı üretim yapısında da kendisini göstermektedir. Üretim yapısına "dış ticarete konu

olan malları üreten sektörler" ve "dış ticarete konu olmayan malları üreten (döviz kazandırıcı olmayan) sektörler ayrımı çerçevesinde bakarsak, Türkiye ekonomisine ilişkin olarak aşağıdaki tablo aracılığı ile iki tespit yapabiliriz: İlk olarak, dış ticarete konu olan malları üreten sektörlerin GSYİH içindeki payı 2003-2007 döneminde yüzde 35,2'den yüzde 33,7'ye düşmüştür. İkinci olarak, 2007 sonrasında bu sektörlerin GSYİH içindeki payının yüzde 33,7'den yüzde 34,3'e çıkmış olması, Türkiye'nin dünyada yaşanan ekonomik krize olumlu biçimde intibak ettiğini göstermekle birlikte, bu pay henüz 2003 düzeyine bile ulaşamamıştır.

Bu açıdan bakıldığında Türkiye ekonomisi 1 dolarlık cari açık verdiğinde yani 1 dolarlık dış kaynak kullandığında dış ticarete konu olan malları üreten sektörlerde kaç dolarlık katma değer yaratıldığı, kritik bir öneme sahiptir. TCMB verilerine göre, Türkiye ekonomisi 1 dolarlık cari açıkla 2003 yılında 11,6 dolarlık katma değer yaratırken, yaratılan katma değer 2011 yılında 2,6 dolara düşmüştür. Bu durum dış ticarete konu olan malları üreten sektörlerde verimlilik düşüklüğüne işaret etmektedir. Yani ister iç tasarruf isterse dış tasarruf olsun Türkiye'nin bu tasarrufları kullanarak katma değer yaratma gücü giderek azalmaktadır.

Kaynak: TÜİK. Dış ticarete konu olan mallar sınıflandırması yapılırken Sach ve Larrain (1993)* yaklaşımı kullanılmıştır.

"Türkiye'nin Ortadoğu, Afrika ile Avrupa'nın bir kısmı için mülkiyet hakları açısından da örnek ülke haline gelmesi, yargı reformunun iktisadi boyutuna büyük bir hassasiyetle yaklaşılmasını elzem hale getirmektedir."

Global likiditenin dolaşım hızının nasıl bir eğilim göstereceği Türkiye açısından son derece önemlidir. Çünkü dolaşım hızındaki düşüş ivme kazanırsa, sermaye akımlarının tersine dönme ve birçok ülkenin "ani duruş" sorunu ile yüz yüze gelme olasılığı bulunmaktadır. Kısa dönemde BDDK'nın bankacılık sektörüne yönelik yeni önlemlerle TCMB'yi desteklemesi büyük bir önem taşımaktadır.

3. YÜZ YÜZE OLDUĞUMUZ ÇELİŞKİ: HİZMETLER SEKTÖRÜ HIZLI BÜYÜYOR VE HIZLI BÜYÜMESİ GEREKİYOR

Konut sektörünün büyümesi, dış ticarete konu olmayan malları üreten sektörlerin kaynak dağılımı içinde daha fazla pay alması anlamına gelmektedir. Oysaki dış tasarruf kullanımı büyüyen bir ekonomi, daha önce de ifade ettiğimiz gibi, kullandığı kaynakları giderek artan ölçüde döviz üreten alanlara tahsis etmek zorundadır. Bu zorunluluk görece fiyatların dış ticarete konu olan mallar lehine değişmesini gerektirmektedir. Oysaki, ülkemizde inşaat sektörünü doğrudan ve dolaylı olarak temsil eden üç sektörün (konut sahipliği, inşaat ve gayrimenkul kiralama iş faaliyetleri) fiyatları ile imalat sanayisinin fiyatları karşılaştırıldığında görece fiyatların imalat sanayisi aleyhine geliştiği görülmektedir. TÜİK'in üretim yöntemiyle GSYİH verilerine bakıldığında 1998-2011 döneminde konut sahipliği sektörü fiyatlarının imalat sanayisi fiyatlarına oranı yüzde 231,6 artarken, bu artış inşaat sektöründe yüzde 19 ve gayrimenkul kiralama iş faaliyetleri sektöründe yüzde 90,7 olarak gerçekleşmiştir. Bu durum görece fiyatların konut-inşaat sektörü lehine geliştiğini ortaya koymaktadır. Konut sektörünün büyümesine yol açan bu süreç ülkemizde bir zorunluluğa işaret etmektedir. İlk olarak, nüfus artışının, kentsel dönüşüm projelerinin, müteakabiliyet yasasının ve İstanbul finans merkezi projesinin yaratacağı konut talebinin karşılanması gerekiyor. İkinci olarak, eski yapıların özellikle ısı yalıtımı açısından yenilenmesi süreci var. Bütün bunlar ülkemizde inşaat sektörüne yapılan

harcamaların daha da artmasını gerektiriyor. Bu artış kısa dönemde yurt içi tasarrufları azaltıcı etki yapacaktır. Ancak ülkemizde enerjinin yaklaşık yüzde 45'inin konutlarda kullanıldığı dikkate alınırsa, marka konutların yapılması, kentsel dönüşüm projeleri ve eski konutların ısı yalıtımı açısından yenilenmesi, ısrarla devam ettirilmesi gereken bir süreç haline gelmektedir. Çünkü bu uygulamalar orta ve uzun vadede Türkiye'nin enerji faturasını azaltacaktır. Ancak sektörün ülkeye sağladığı döviz girişi düşük. Ödemeler bilançosu verilerine göre, 2004-2011 döneminde inşaat sektöründen kaynaklanan net döviz girişinin toplamı sadece 7 milyar dolar. Bunun dışında inşaat sektörü Türkiye'ye portföy akımı (GMYO hisse senetleri) aracılığı ile döviz girişi yaratıyor. SPK verilerine göre, 2012 Haziran ayı itibarıyla yerli ve yabancıların GMYO hisselerine yaptığı toplam yatırımın 7,7 milyar dolar olduğu dikkate alınırsa, sadece yabancıların yaptığı yatırımların bu değer çok daha altında olduğunu söyleyebiliriz. Bu çerçevede, sektörün ülkeye döviz kazandırıcı gücünün artması açısından iki nokta son derece önemlidir. İlk olarak, yabancıların bu sektörle bağlantılı finansal araçlara uzun vadeli yatırımlarını mümkün kılacak yeni finansal araçların yaratılması gerekmektedir. Alternatif finansal ürünlerin devreye sokulması, ülkemizde sağlıklı bir gayrimenkul piyasasının oluşması açısından hayati öneme sahiptir. İkinci olarak, Türk firmalarının yurt dışında iş yapmalarını kolaylaştırıcı politikaların hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında, Türk müteahhitlik firmalarının dünyada Çin'den sonra ikinci sırada yer alıyor olması ve TOKİ'nin uluslararası düzeyde kredibiliteye sahip

bir kurum haline gelmiş olması iki önemli referanstır. Sektörün ülkemize döviz kaybettirici bir faktör haline gelmesinin önlenmesi açısından ise, yurt içinde imalat sanayisine yarattığı talep (geri bağlantı etkileri) dikkatle izlenmelidir. TÜİK tarafından yayınlanan girdi çıktı tablosuna göre, inşaat sektörünün diğer sektörlerle yarattığı talebin yüzde 46'sı üç sektöre (metalik olmayan diğer mineral ürünlerin imalatı, ana metal sanayi ve makine teçhizat hariç metal eşya sanayi) yönelmektedir. Ancak bu sektörler, dış ticarete konu olan malları üreten sektörlerdir. Bu üç sektör, inşaat sektöründeki büyümenin yaratacağı iç talep artışını, dış talebin ikamesi olarak görecektir. Türkiye'nin ihracat gelirleri azalacaktır. Bu nedenle inşaat sektörü büyürken, söz konusu sektörlerin yaptığı ihracatta bir düşüş yaşanmaması için bu sanayi kollarının arz kapasitesini arttırıcı bir politika yaklaşımının benimsenmesi gerekmektedir. Başka biçimde söylenirse, inşaat sektöründeki büyümenin sektörler arası bir perspektifle ele alınması gerekmektedir.

4.MERKEZ BANKASI DÖVİZ KURUNU DAHA FAZLA DİKKATE ALMAK ZORUNDA KALYOR

Böyle bir üretim yapısı uluslararası konjonktürün de etkisiyle TCMB'yi döviz kurunu daha fazla dikkate alan bir politika uygulamaya zorluyor. Çünkü yükümlülüklerin dolarizasyon düzeyinin arttığı bir ülkede farklı kesimlerin dış borçlarını rahat biçimde ödeyebilmeleri, borçların yenilenebilmesine bağlı hale gelmektedir. Sermaye akımlarının oynaklığının artması, borçların yenilenme oranının düşük olacağı beklentisine yol açarak gelecekle ilgili belirsizliği arttırmaktadır. Bu açıdan ülkemizde özel sektörün yurt dışından sağladığı uzun vadeli kredi borcunun **sektörel dağılımının** dikkatle izlenmesi gerekiyor. 2004-2011 döneminde finans sektörünün uzun vadeli kredi borcu içindeki payı yüzde 28,6'dan yüzde 37,1'e yükselirken; reel sektörün payı yüzde 71,4'ten yüzde 62,9'a düşmüştür. Reel kesimde

yer alan iki alt sektöre bakıldığında ise, hizmetler sektörünün uzun vadeli dış krediler içindeki payının yüzde 22'den yüzde 35,3'e yükseldiği; imalat sektörünün payının ise yüzde 26,4'ten yüzde 18'e düştüğü görülmektedir. Bu verilerden hareketle şu tespiti yapabiliriz: Borçların yenilenememesi sorunu ortaya çıkacak olursa, bundan en çok etkilenecek olan sektörler, döviz geliri üretme yeteneği olmayan bankacılık sektörü ve hizmetler sektörüdür. Burada ilave olarak bir noktayı hatırlamalıyız. Bankaların uluslararası finansal sistemden fon bulma olanakları artarken yurt içinde imalat sanayisine verdikleri krediler artmamakta, aksine azalmaktadır. Başka biçimde ifade edilirse, bankaların yurt dışından fon bulma imkânlarının artması bir yandan banka bilançolarını büyütürken; diğer yandan bankaların dış ticarete konu olmayan sektörlerle kredi vererek, iç talep üzerinde yarattıkları baskıyı arttırmaktadır. Hiç kuşku yok ki, sermaye hareketlerinin serbest olduğu ve yükümlülüklerin dolarizasyon düzeyinin yüksek olduğu bir ekonomide, sermaye akımlarının oynaklığının artması döviz kuru politikası ile para politikası arasında gerginlik yaşanmasını kaçınılmaz hale getirmektedir. Kaynakların dış ticarete konu olmayan sektörlerle tahsisi belirgin biçimde azaltılamayınca, TCMB'nin fiyat istikrarına ek olarak finansal istikrarı da gözetilecek bir politika uygulamak zorunda kalması, son derece doğal bir sonuç haline gelmektedir. TCMB'nin "imkânsız üçlem" in kısıtlarıyla daha fazla yüz yüze gelmesini ifade eden bu durum, döviz kuru rejiminin adım adım esnek kur sisteminden uzaklaşmasına, fiilen bir "ara kur rejimine" dönüşmesine yol açmaktadır. Bunun pratikteki yansıması, TCMB'nin döviz kurunu daha fazla dikkate alarak enflasyon hedeflemesi rejimini esnetmesi biçiminde ortaya çıkmaktadır. Çünkü; dış ticarete konu olan malların görelî fiyatında ortaya çıkan değişim, reel döviz kurunda yansımasını bulmaktadır. TÜFE bazlı reel kur endeksi 2004 yılında 104 iken 2008'de 123'e yükselmiş; 2011'de 112 olarak gerçekleşmiştir. Başka

biçimde ifade edersek, görelî fiyatlar dış ticarete konu olan mallar aleyhine geliştikçe, reel döviz kuru artmakta ve Türkiye'nin rekabet gücü zayıflamaktadır. Tersine, bu oran dış ticarete konu olan mallar lehine geliştikçe, Türkiye'nin rekabet gücü artmaktadır. TCMB Başkanı Erdem Başçı, 2012 yılının Aralık ayında Antalya Ticaret ve Sanayi Odası'nda yaptığı konuşmada, reel döviz kurunun 120'yi geçmesini TL'yi aşırı değerli hale getiren bir durum olarak tanımlamış ve reel kur endeksinin 130'a ulaşması durumunda güçlü politika tepkilerinin verileceğini dile getirmiştir. Aslında TCMB Başkanı bu açıklaması ile "Yurt içi kaynak tahsisinde dış ticarete konu olmayan sektörlerin payı artarsa, (aynı anlama gelmek üzere, görelî fiyatlar dış ticarete konu olan mallar lehine yeterince artmazsa) Merkez Bankası verdiği tepkinin dozunu arttıracaktır" uyarısı yapmaktadır. Böyle bakıldığında, reel döviz kuru için 120 düzeyini dış ticarete konu olmayan malları üreten sektörlerin büyümesi açısından bir hız sınırına benzetebiliriz. Bu sınır bir zorunluluğa işaret etmektedir. Çünkü dış

ticarete konu olmayan mal fiyatlarının aşağı doğru esnekliğinin düşük olduğunu ya da fiyatların aşağı doğru esnemesi durumunda bu sektörlerde ciddi bir işsizliğin ortaya çıkacağını göz önüne alırsak, görelî fiyatları değiştirmede TL'nin değer kaybı bir mecburiyet haline gelmektedir. Bu bağlamda şu soruyu sorabiliriz: "TCMB böyle davranmak yerine enflasyon hedeflemesi rejiminden çıktığını açıkça ilan etseydi ne olurdu?" Böyle bir yaklaşım döviz kurunda sıçramalar yaratmaktan, döviz borcu olan kesimlerin (özellikle de hizmetler sektörünün) bilançolarını tahrip etmekten ve hizmetler sektöründe işsizlik oranını ani biçimde arttırmaktan başka bir işe yaramazdı. Bu anlamda mevcut dünya konjonktürünü merkez bankalarının "açık ve şeffaf olmama" hakkını kullanması gereken ortamlar olarak değerlendirmek gerekir. TCMB Başkanı 2013 para politikası sunuşunda "Enflasyon hedeflemesi sisteminden çıkılıyor mu?" sorusunu, "Hayır. Biz modern enflasyon hedeflemesi uyguluyoruz." biçiminde cevaplarırken aslında şeffaf olmama hakkını kullanmaktadır. Kullanmalıdır da.

"Ekonomik birimlerin uluslararası düzeyde kendi ulusal parası cinsinden borçlanma yapamamasını anlatan 'ilk günah' kavramı bizim gibi ekonomiler açısından kırmızı çizgileri tanımlamaktadır. Bu nedenle iktisat politikalarımızı ilk günah sorununu mümkün olduğunca azaltacak bir yörengeye oturtmamız gerekiyor."

2004 sonrası dönemde TCMB'nin toplam aktiflerinin mevduat bankalarının toplam aktiflerine oranı düşme eğilimine girmiştir. Küresel kriz sürecinde TCMB, esas itibarıyla bu eğilimi durdurmaya çalışmıştır. Sermaye hareketlerinin serbest olduğu ve sermaye akımlarının dış ticarete konu olmayan malları üreten sektörleri hızlı biçimde büyüttüğü bir ortamda TCMB bu açıdan başarılı olmuştur.

5. KURUMSAL YAPININ BİR GÖSTERGESİ: MÜLKİYET HAKLARI

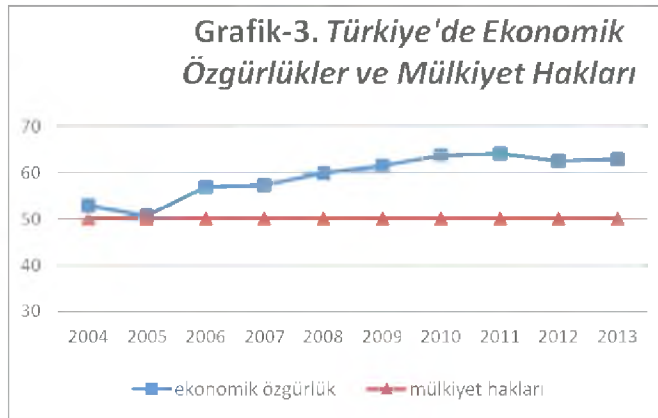
Bir ekonominin uzun dönemde büyüme performansını belirleyen faktörlerin neler olduğu; ülkeler arasında büyüme oranlarının niçin farklılık gösterdiği,

makro iktisadın en temel tartışması durumundadır. İktisatçılar bu tartışmaları iktisadın temel prensipleri çerçevesinde yapmaktadır. **"Bir ülkede yaşayan vatandaşların refah düzeyindeki artış, o ülkenin mal ve hizmet üretme kapasitesinin artmasına bağlıdır"** şeklinde ifade edilen ilke, iktisadın uzun dönemi açıklamaya yönelik temel prensiplerinden bir tanesidir. Mal ve hizmet üretme kapasitesinin artırılması sürecinde her ekonomi nelerin üretileceği; nasıl üretileceği ve kimin için üretileceği soruları ile yüz yüze gelmektedir. **Görünmez el mekanizması** olarak nitelendirilen fiyat mekanizması, bu üç soruya hangi cevapların verileceğini belirlemektedir. Fiyat mekanizmasının etkin biçimde

çalışabilmesi; maksimizasyon davranışlarına göre şekillenen bireysel tercihlerin toplumsal çıkarı da arttırıcı biçimde işleyebilmesi birtakım kurumların varlığını gerektirmekte ve bu kurumların yaratılması, yaşatılması ve geliştirilmesi açısından devlete çok büyük roller düşmektedir. Bu anlamda **fiyat mekanizmasının devlet müdahalesi olmadan işlenmesi mümkün değildir**. Tabii ki burada bahsettiğimiz devlet, sürekli bütçe açığı veren; bütçe açığı vererek ülkenin tasarruflarına âdeta el koyan; ülkeyi yüksek faiz tuzağına düşüren bir devlet değil. Kurumlar yaratarak, özel sektörün kurumsallaşmasını teşvik ederek oyun alanının kurallarını belirleyen ve o kuralların herkese aynı biçimde uygulanacağını garanti altına alan bir devletten bahsediyoruz. Piyasa

mekanizmasının etkinliğini arttırıcı kurumların yaratılması ve geliştirilmesi ekonomik özgürlük düzeyini yükselttiği için devletin bu rolü hayati bir öneme sahip. Yapılan çalışmalar ekonomik özgürlük düzeyi yükseldikçe ülkelerin mal ve hizmet üretme kapasitesinin arttığını ortaya koymaktadır. Piyasa ekonomisinin dinamizmi açısından bu kurumlar içinde en önemlisi tartışmasız biçimde **özel mülkiyet kurumu**dur. Diğer kurumlar özel mülkiyet kurumu etrafında şekillenmektedir. The Heritage Foundation (<http://www.heritage.org>) tarafından hesaplanan ekonomik özgürlük endeksi sekiz farklı alt endeksin ortalaması olarak 0 ile 100 arasında hesaplanmakta ve ülkeler ekonomik özgürlük derecesi açısından beş farklı kategoriye ayrılmaktadır.

2004-2008 döneminde "çoğu zaman özgür değil" kategorisinde olan Türkiye, 2008 sonrası dönemde "kısmen özgür" kategorisine yükselmiştir. Grafikte görülebileceği gibi, Türkiye ekonomisi genel ekonomik özgürlük endeksi açısından böylesine bir yükselme sürecinde olmasına rağmen, mülkiyet hakları endeksi değerinin 2004 yılından beri 50 düzeyinde kalması dikkat çekicidir. Bu durum fiziki ve fikri mülkiyet haklarını koruma konusunda neredeyse hiç yol katedemediğimizi, ticari davalar açısından mahkemelerin uzmanlaşma düzeyini yükseltemediğimizi, iktisadi ihtilafların çözülmesi konusunda adalet sisteminin etkinliğini arttıramadığımızı ortaya koy-

maktadır. Oysaki Türkiye'nin Ortadoğu, Afrika ile Avrupa'nın bir kısmı için mülkiyet hakları **açısından da** örnek ülke haline gelmesi, yargı reformunun iktisadi boyutuna büyük bir hassasiyetle yaklaşılmasını elzem hale getirmektedir. Başka biçimde söyleyecek olursak, reform yorgunluğuna düşme lüksümüzün olmadığını her zaman hatırlamamız; belki de hiç unutmamamız gerekmektedir.

6- SICAK PARA REFORM YORGUNLUĞUNA DÜŞMEMİZİ KOLAYLAŞTIRIYOR MU?

TCMB, finansal istikrar hedefi çerçevesinde yurt içi kredi hacminin sermaye hareketlerine duyarlılığını

azaltmaya yönelik politikalar uygulamaktadır. Global likidite koşullarında ortaya çıkan değişim, 2008 sonrası dönemde Türkiye ekonomisine yönelik sermaye akımlarını şekillendiren en önemli faktör haline gelmiştir. Global likidite, üç büyük merkez bankasının (ABD, Avrupa ve Japonya) parasal tabanları ile küresel rezervlerin toplamı olarak tanımlanmaktadır. IMF'nin yaptığı bu tanımdan hareketle hesapladığımızda, **global likiditenin dolaşım hızının** 2000 yılında 10,7 olduğunu; 2009'da dip seviyesi olan 4,71'e düştüğünü; 2010 yılında 4,76'ya yükselmekle birlikte; tekrar azalma eğilimine girerek, 2012 itibarıyla 4,5 düzeyinde olduğunu görüyoruz. Dolaşım

hızındaki bu düşüş, likiditenin büyüme hızının dünya üretim hacminin büyüme hızından daha büyük olmasından kaynaklanmaktadır. Enflasyon hedeflemesi uygulamasının iki önemli örneği olarak Brezilya ve Türkiye'ye yönelik sermaye akımlarını 2000-2012 dönemi itibarıyla incelediğimizde; Türkiye'nin dış kaynak kullanımı içinde sıcak paranın payının yüksek (%80) olduğu görülmektedir. Oysaki cari açığının 2,5 katı kadar sermaye girişi yaşayan ve Türkiye'den daha fazla dış kaynak kullanan Brezilya'da, toplam sermaye akımları içinde sıcak paranın payı (%32) Türkiye'ye göre son derece düşüktür.

(2000-2012) milyar dolar	Türkiye	Brezilya
Cari açık	350	217
Net sermaye akımı	394	534
Sıcak para*	315	172
Sıcak Para/Net sermaye akımı	80%	32%
Sıcak para tanımı için: (Bouvatier,2008)		

Bu açıdan global likiditenin dolaşım hızının nasıl bir eğilim göstereceği Türkiye açısından son derece önemlidir. Çünkü dolaşım hızındaki düşüş ivme kazanırsa, sermaye akımlarının tersine dönme ve birçok ülkenin "ani duruş" sorunu ile yüz yüze gelme olasılığı bulunmaktadır. Eğer TCMB halihazırda uyguladığı politikalarda yalnız bırakılırsa, böyle bir olasılık ülkemizde kısa vadede sermaye hareketlerine yönelik doğrudan sınırlamaları (Tobin vergisi) gündeme getirebilir. Oysaki, dünya örneklerine bakıldığında sıcak paraya yönelik bir vergilendirmeyi yönetmenin çok kolay olmadığı bilinmektedir. Buna ilaveten, orta vadede İstanbul Finans Merkezi projesi çerçevesinde sıcak parayı soğutacak alternatif finansal araçları geliştirme potansiyelimiz bulunmaktadır. Bu nedenle kısa

dönemde BDDK'nın bankacılık sektörüne yönelik yeni önlemlerle TCMB'yi desteklemesi büyük önem taşımaktadır. Bankaların yurt dışından sağladıkları kaynakları yurt içine plase etmesi kredi genişlemesine yol açarak hem toplam talep üzerinde hem de varlık fiyatları üzerinde baskı yaratmaktadır. Bu çerçevede ele alındığında, banka bilançolarının pasif yapısı ile yurt içi tasarruflar arasındaki bağın zaman içinde zayıflamasının yarattığı basıncı azaltmak için banka bilançolarının aktif yapısı ile yurt içi plasmanlar arasındaki korelasyonu azaltıcı önlemler alınabilir. Bu önlemler BDDK tarafından dizayn edilirken bankaların yurt dışından sağladıkları kaynakların bir kısmını yine yurt dışında kredi olarak vermelerini teşvik edici **konjonktürel olarak değişen yeni bir ölçüt** tanımlanabilir. Böyle bir uygulama ile bir yandan bankaların uluslararasılaşması teşvik edilirken (bir anlamda sermaye hareketlerinin serbestlik derecesi daha da arttırılırken), diğer yandan sermaye akımlarının yaratabileceği bozucu etkileri azaltılabilir.

7- SONUÇ YERİNE: UZUN DÖNEM, TEKNOLOJİ, EKMEK ve CARİ AÇIĞIN KALİTESİ

- Kısa dönemin on yıla kadar uzayabilen bir dönem olduğu dikkate alındığında kısa dönemin tartışılması tabii ki büyük bir önem arz ediyor. Ancak ülkemizde yaşayan ortalama bir vatandaşın refah düzeyinin kalıcı biçimde arttırılabilmesi için potansiyel üretim düzeyimizi arttırmamız gerekiyor. Kısa dönemi tartışırken ve bu tartışmaların merkezine TCMB'yi koyarken para politikasının kısa dönemde potansiyel büyüme oranından sapmaların azaltılmasında rol oynayabildiğini; potansiyel üretim düzeyinin arttırılmasına doğrudan bir katkı yapamayacağını hatırlamamız gerekmektedir. Bu çerçevede ele aldığımızda potansiyel üretim düzeyimizi arttırabilecek politikaları konuşmaya daha fazla enerji ve zaman ayırmamız gerekmektedir. Bir ekonominin uzun dönemde potansiyel üretim düzeyini arttıracak en önemli faktör hiç kuşku yok ki teknolojik gelişmedir. Bu anlamda kurumsal yapının yeni teknolojilerin yaratılmasını teşvik edici hale gelmesi büyük önem taşımaktadır.
- Ancak mevcut teknolojilerin kullanılabilir hale gelmesinin en az yeni teknolojiler yaratmak kadar önemli olduğunu vurgulamalıyız. Türkiye'de ekonomik birimlerin yeni teknolojileri satın alabilme konusunda imkânları giderek genişlemektedir. Ancak yeni teknolojilerin verimlilik artışı yaratabilmesi için; başka biçimde söylenirse yeni teknolojileri kullanmanın teknolojik gelişme etkisi yapabilmesi için bu teknolojilerin hayatımıza dâhil olması ve iş yapma biçimimizi; yaşama biçimimizi de-

ğıştirmesi gerekiyor. Bu anlamda bakıldığında yeni teknolojileri satın alma imkânlarımız giderek artmasına rağmen bu teknolojilerin iş yapma biçimimizde önemli değişiklikler yarattığı söylenemez. Bu konuda çok değişik yerlerden farklı örnekler verilebilir. Son dönemde Türkiye'nin gündemine gelen ekmek israfı meselesine bu açıdan bakmak mümkün. TMO'nun 2012 yılında hazırladığı ekmek israf raporuna göre ülkemizde günde 6 milyon ekmek çöpe atılacak hale geliyor. Rapordaki

rakamları 1\$=1.78TL kurundan dolara çevirip baktığımızda çöpe attığımız 6 milyon ekmeğin yıllık faturası yaklaşık 843 milyon dolar. Bu israfın yaklaşık 320 milyon doları hane halkı kesiminin ekmek israfından kaynaklanıyor. Türkiye'de ortalama bir hane halkının mutfağında kullandığı teknoloji geçmişe göre çok ilerlemesine rağmen bu düzeydeki bir ekmek israfı herhalde kullandığımız teknolojiyi verimlilik artışına dönüştüremediğimiz; o teknolojiyi yaşam biçimimizi değiştiren bir

faktör haline getiremeyişimizin basit bir ifadesi durumundadır. Oysaki 320 milyon dolarlık cari açığı eklemek israfı nedeniyle değil de makine teçhizat ithalatı nedeniyle verseydik, cari açığımızın kalitesi daha yüksek olacaktı. Bu açıdan bakıldığında cari açığı küçültmemek de cari açığın kalitesini arttırmak bile Türkiye ekonomisinin dinamizmini arttıracaktır.

- Yeni teknolojileri yaratmak ya da var olan teknolojiyi kullanabilir hale gelmek zaman alan bir süreçtir. Teknolojinin gerçekten kullanılabilir hale gelmesinde ortaya çıkan gecikmeler sadece Türkiye'ye özgü değildir. Bu çerçevede ele alındığında politika yapıcıların ve iktisatçıların cari açık meselesine bakışı son derece önemlidir. Bir bütün olarak cari açığın küçültülmesine yönelik bir düşünce biçimi yerine, kısa dönemde cari açığın kalitesini arttırmaya yönelik; uzun dönemde ise cari açık taşıma kapasitemizi arttırmaya yönelik bir bakış açısına sahip olmamız son derece önemlidir.
- Türkiye ekonomisi dünyadaki 17. büyük ekonomidir. Ve hiç kuşku yok ki dış kaynak kullanımını bir ekonominin gücünü anlatır. Ekonomik birimlerin uluslararası düzeyde kendi ulusal parası cinsinden borçlanma yapamamasını anlatan "ilk günah" kavramı bizim gibi ekonomiler açısından kırmızı çizgileri tanımlamaktadır. Uluslararası para sisteminin bugünkü yapısı değişmediği sürece para birimi uyumsuzluğu sorunundan kurtulmamız imkânsız. Bu nedenle iktisat politikalarımızı ilk günah sorununu mümkün olduğunca azaltacak bir yörengeye oturtmamız gerekiyor. Ülkemizde, başta inşaat sektörü olmak üzere, dış ti-

carete konu olmayan sektörlerin daha fazla büyümek zorunda olduğu bir gerçek. Öyleyse döviz üreten sektörlerle tahsis ettiğimiz dış kaynaklarla yarattığımız katma değeri arttırmak önceliğimiz olmalıdır. Yarattığımız katma değeri arttırmak ise parasal bir mesele olmaktan daha çok, kurumsal ve teknolojik bir meseledir. Merkez Bankası'nın fiyat istikrarı hedefiyle baş başa kalamamasının; enflasyon hedeflemesini esnetmek zorunda kalmasının en önemli nedeni, başta imalat sanayi olmak üzere, ekonominin döviz üretme gücünün düşük olmasıdır.

Yararlanılan kaynaklar

*Bouvatier, V. (2008), "Hot money inflows and monetary stability in China", Applied Economics,

Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

The Heritage Foundation (<http://www.heritage.org>)

Kalkınma Bakanlığı. www.dpt.gov.tr

*Reinhart, C.M ve Rogoff K.S "Bu Defa Farklı: Finansal Çılgınlığın 800 Yıllık Tarihi", (Çev. L.Konyar), NTV Yayınları, İstanbul 2010.

*Sachs, J.D ve Larrian, F (1993); *Macroeconomics in the Global Economy*, Prentice Hall,

Türkiye Bankalar Birliği, <http://www.tbb.org.tr/tr>

TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr>

* Togay, S. Hürses Gazetesi Aralık, Ocak, Şubat Mart ayı yazıları

* TCMB, <http://www.tcmb.gov.tr/>

Özdebir, 2. Asya-Pasifik Bölgesel Ticaret Müşavirleri toplantısına katıldı

14 Şubat 2013

Ankara Sanayi Odası Başkanı Nurettin Özdebir, Ekonomi Bakanlığı Hikmet Esen toplantı salonunda 14 Şubat tarihinde düzenlenen 2. Asya-Pasifik Bölgesel Ticaret Müşavirleri toplantısına katıldı.

Ekonomi Bakanı Zafer Çağlayan, Ticaret Müşavirleri, Sivil Toplum Örgütü Başkanları ve Asya Pasifik İş Adamları'nın katıldığı toplantının açılışında Özdebir şöyle konuştu:

"Ekonomi Bakanlığımız sizin liderliğinizde çok hızlı bir değişim gösterdi ve sahada bulunan ticaret müşavirlerimiz gerçekten çok aktif çalışıyorlar. Yapmış olduğum gezilerde bunu görüyorum. Gece geç saatlere kadar bizimle birlikte olup, ikili görüşmelerimize katkıda bulunuyorlar. Bu fedakârlıktan dolayı

da ticaret müşavirlerimize Ekonomi Bakanımız Zafer Çağlayan şahsında teşekkür ediyorum. Konuşmanızda orta vadeli programdan bahsettiniz. Orta vadeli programda birtakım değişiklikler yapılmasına rağmen siz orta vadeli programda hiçbir değişiklik yapmadan hedefini tutturduğunuz Ekonomi Bakanımızdınız. Bunun için şahsınızda tüm bakanlığa ve bu bakanlığın bir ferdi olan ihracatçı kardeşlerime çok teşekkür ediyorum."

Konuşmasında cari açığın azaltılmasında en büyük payın ihracat olduğunu vurgulayan Özdebir, ihracatçıların artan faktör ve işletme maliyetlerine rağmen 152,5 milyar dolar ihracatı gerçekleştirerek, zoru başardığının altını çizdi. Türkiye'nin 2012 yılında

yüzde 2,2 büyüdüğünü hatırlatan Özdebir, ihracatın büyümeye katkısının 4,1 puan olduğunu söyleyerek ihracatı arttırmak için yoğun çaba sarf ettiklerini kaydetti ve "Geçen yıl ihracat olmasa Türkiye küçülecekti." ifadesini kullandı.

Ekonomi Bakanı Zafer Çağlayan ise ihracatçının gösterdiği performansın katkılarıyla cari açığın 2012 yılında yüzde 36,6 düşüş gösterdiğini bildirdi. Cari açığın 28 milyar dolarlık azalışla 48,9 milyar dolara kadar gerilediğini belirten Çağlayan, "Bazı arkadaşlarım bu konuda uygulanan sıkı para politikasını bu işin başarısı olarak gösterebilirler. Ama tarlada izi olup harmanda sözü olanlar için cari açığın düşüşünde, Türk sanayicisinin, üreticisinin, siz değerli ihracatçıların ve benim ticaret müşavirlerimin katkısı olduğunu biliyorum." dedi.

Bazı kurum ve kuruluşların, hükümet tarafından verilen ve kanun ile belirtilen görevleri yerine getireceklerini kaydeden Çağlayan, 28,2 milyar dolarlık cari açığı düşürün 23,4 milyar dolarının mal ve hizmet ihracatından, 4 milyar doların da ithalattaki gerilemeden kaynaklandığını belirtti.

Türkiye'nin 2012 yılında 23,4 milyar dolar ihracat artışıyla, 28,2 milyar dolar cari açık azalışının temel nedeni olduğunu ifade eden Çağlayan, "Bu konuda hiç kimse kendine pay çıkarmaya kalkmasın, eğer pay çıkaracak biri varsa, Türk sanayicisidir, üreticisidir, ihracatçısıdır, bugün burada olan sivil toplum kuruluşları ve Ekonomi Bakanlığı'ndaki bürokrat arkadaşlarımdır." dedi. Cari açığın azalmasının OVP'deki hedefinin yüzde 7,3 olduğunu, 2012 yılı GSYH rakamları açıklandığında bunun yüzde 6-6,3 mertebesinde açıklanmasını beklediklerini kaydeden Çağlayan, Asya Pasifik Bölgesi'nin Türkiye'nin cari açığı, ihracatın artması ve ithalatın azaltılması açısından son derece önemli olduğunu vurguladı.

Türkiye olarak Asya-Pasifik bölgesine ticareti seferberlik ilan ederek çok daha fazla arttırmak ve geliştirmek gerektiğini ifade eden Çağlayan, ezberlerin bozulması gerektiğine dikkat çekerek "Eksen kaydırma eleştirisi yapanlar duysun istiyorum. Dört sene önce Türkiye'de önemli bir politika değişikliğiyle beraber Asya-Pasifik bölgesine, Amerika'ya ve Afrika bölgesine yönelmesini o tarihte Türkiye'de karşı muhalefet yapmak adına kendilerine görev üstlenmiş olanlar Türkiye'nin ekseninin kaydığını söylemişti. Ben de bizim eksenimizin zaten baştan yanlış kurulduğunu ve kendimizi yıllar boyunca sadece AB pazarını adadığımızı söylüyorum. Şimdi bunu düzeltmeye çalışıyoruz ve düzeltmeye çalıştıkça da bunun olumlu etkilerini hep birlikte görüyoruz." diye konuştu.

Özdebir, Avcı'yı ziyaret etti

14 Şubat 2013

Ankara Sanayi Odası Başkanı Nurettin Özdebir, Milli Eğitim Bakanı Nabi Avcı'yı 14 Şubat tarihinde makamında ziyaret etti.

ASO Başkanı Özdebir, ziyaretinde Ankara Sanayi Odası'nın mesleki eğitim konusundaki çalışmalarını anlattı, ayrıca geçtiğimiz yıl eğitime başlayan ASO Teknik Koleji ile ilgili bilgi verdi.

Üniversite-Sanayi İş Birliği Toplantısı ASO 1. OSB'de yapıldı

17 Ocak 2013

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından düzenlenen "Üniversite-Sanayi İş Birliği Bölgesel Toplantısı" 17 Ocak tarihinde Ankara Sanayi Odası 1. Organize Sanayi Bölgesi'nde yapıldı.

Toplantıya ASO Başkanı Nurettin Özdebir, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Nihat Ergün, Ankara Valisi Alâaddin Yüksel, Yüksek Öğretim Kurulu Yürütme Kurulu Üyesi Prof. Dr. Durmuş Günay, bazı milletvekilleri ve üniversite rektörleri katıldı.

Toplantının açılışında konuşan ASO Başkanı Nurettin Özdebir, üniversite sanayi iş birliğinin kuvvetlenmesiyle zaman, emek ve kaynak israfının önüne geçileceğini söyledi. Özdebir, "Eğer bizim, dünyanın en büyük ekonomileri arasına girmek gibi bir hedefimiz, sanayi devi olan, bilgi üreten, teknoloji ihraç eden bir ülke olma idealimiz varsa, üniversite sanayi iş birliği bu işin anahtarıdır, olmazsa olmazdır ve önümüzdeki en önemli somut projedir. Zira başarının ilk şartı, kaynakların doğru şekilde kullanılmasıdır. Bizim bugüne kadar en büyük handikabımız, kaynaklarımızı israf etmemizdir. Özellikle zaman ve emek is-

rafi, enerjimizi verimsiz kullanmamızın temel nedeni oldu. Üniversite sanayi iş birliğinin kuvvetlenmesi ve sağlıklı bir zemine oturması, zaman, emek ve kaynak israfını engelleyecektir." dedi. İleri teknoloji gerektiren ürünlerin ihracat içindeki payının düşük kaldığını ve imalat sanayi ihracatının önemli bir bölümünün işlenmiş ara malı ithalatı ile yapıldığını anlatan Özdebir, bu durumun üniversite sanayi iş birliği konusunda çok gerilerde kaldığının göstergesi olduğunu ifade etti.

Sanayisini kendi teknolojisi ile üretebilen ülkelerin küreselleşen dünyada varlığını sürdürme şansı olduğuna dikkati çeken Özdebir, "Geliştirme projelerine harcanan paranın, makine ve tesislere harcanandan defalarca fazla kazanç getirdiği bilinen bir gerçektir. Bu nedendir ki, gelişmiş ülkeler milli gelirlerinin yüzde 2'si kadar bir payı Ar-Ge'ye ayırmaktadır. Bizdeyse bu oran yüzde 1'in altındadır. Oysa küreselleşen dünyada rekabet gücünü belirleyen en temel faktör, Ar-Ge ve inovasyon kaynaklı yüksek ve sürdürülebilir verimlilik artışıdır." diye konuştu. Özdebir, üniversite-sanayi iş birliğinin sadece yeni ürünlerin ortaya çıkması için değil, mevcut ürünlerin daha kaliteli, daha standart üretilmesi ve üretim sistemlerinde verimliliğin en yüksek düzeye çıkması için de gerekli olduğunu ifade etti.

Bu iş birliğinin artırılmasının, sadece sanayideki katma değeri yükseltmeyeceğini, üniversitelere de ciddi bir kaynak sağlayacağını dile getiren Özdebir, ASO olarak, kümelenme ve üniversite-sanayi iş birliği alanında büyük bir gayret içinde olduklarını ve bu konuda her türlü katkıyı sağlamaya devam edeceklerini bildirdi.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Nihat Ergün de Bilim Teknoloji Yüksek Kurulu toplantısında sağlık teknolojilerindeki çalışmalara yoğun ARGE desteği verilmesinin ele alındığını söyledi. Bakan Ergün, Ankara'da köklü üniversitelerin ve organize bir sanayinin olduğunu belirterek, başkentte diğer şehirlere göre daha yüksek bir farkındalık olduğunu, Ankara'nın üniversite-sanayi iş birliği konusunda da başkent olma yolunda ilerlendiğini belirtti. Ergün, bazı illerde sanayi-üniversite iş birliğinin "Sen bize fakülte yap, biz sana 'fahri doktor' unvanı verelim" şeklinde algılandığını ve bunun yüzeysel bir iş birliği olduğunu ifade ederek, daha derinlemesine bir iş birliğine ihtiyaç olduğunu altını çizdi. Yeni YÖK Kanunu taslağında üniversite-sanayi iş birliği ile ilgili önemli maddeler olduğuna dikkati çeken Ergün hem sadece "bilim" olsun diye hem de toplumun refah düzeyini arttırmak için bilimsel araştırmalar yapılması gerektiğini söyledi. Ergün, yeni YÖK Kanunu taslağının araştırmacı öğretim üyesi konusunu ele aldığını belirterek, şöyle konuştu: "Bugünkü sistemde

eğitim-öğretim ağırlıklı bir model işliyor, araştırmacıya çok fazla zaman kalmıyor. Gençler, üniversiteden dereceyle mezun olmuş, yurt içinde, yurt dışında çok yüksek maliyetlerle yüksek lisans, doktora yaptırmışız, şimdi mecburi hizmet için bir üniversiteye gelmiş, orada 5-6 sene görev yapacak. Yardımcı doçent, doçent olmuş, 2 bin 300 lira maaş alıyor. Nasıl yaptığını sorduğumuzda 'Bir de ikinci öğretim var. İkinci öğretimden de biraz para geliyor. 4 bin liraya maaşımı çıkarmaya çalışıyorum.' diyor. Ne zaman araştırma yapacağı sorulduğunda da yapmadığını söylüyor. Yapamaz ki, böyle bir şey olmaz. Kime ne vereceğimizi de iyi hesaplamamız lazım. Kamuda akşama kadar hiçbir iş yapmayan insanlar var. Ona 4-5 bin lira maaş veriyoruz. Gece gündüz çalışan adama da bir şey vermiyoruz. Bu dengesizlikleri hem üniversitelerin içinde hem de kamuda gidermemiz lazım. İş yapanla yapmayan belli olmayacaksa, o zaman biz ne zaman ilerleyeceğiz? Marifet iltifata tabidir. Biz kötü adamı taltif ediyoruz, iyi adamın yüzüne bile bakmıyoruz, olmaz ki böyle bir şey. Âdeta işe yaramayan adamı ödüllendiriyoruz." Bakan Ergün, ikinci öğretim konusunun da YÖK Kanunu'nda ele alınması gerektiğini belirterek, özellikle teknik konulardaki bölümlerin ikinci öğretiminin olmaması gerektiğini söyledi. İkinci öğretim alanının daralmasının, bazı üniversiteler ve bazı bölümlerle sınırlı olması gerektiğine dikkati çeken Ergün, öğretim üyelerine daha çok araştırma yapabilmeleri için zaman verilmesi gerektiğini belirtti. Ergün, iyi yönetim, gelecek vizyonu oluşturmak, yeni sektörleri öğrenmek için üniversite-sanayi iş birliğine ihtiyaç olduğunu belirterek, üniversiteleri de bu konuda bir yarışa soktuklarını ifade etti. Girişimcilik ve yenilikçilik konusunda üniversite-

leri değerlendirerek ilk 50 üniversiteyi sıralayacaklarını belirten Ergün, öğrencilerin üniversite tercihlerinden önce bu listeyi ilan etmeyi düşündüklerini ve öğrencilerin tercihlerini buna göre yapmasını sağlamayı planladıklarını kaydetti. Ergün, Bilim Teknoloji Yüksek Kurulu toplantısında daha önce belirlenen yoğun ARGE desteği verilecek öncelikli alanlar konusunun ele alındığını belirterek, "Dün sağlık sektörünü de bu konuya dâhil ettik. Şimdi sağlık teknolojilerindeki çalışmalara da yoğun ARGE desteği verilmesi planlanıyor." dedi. Bakan Ergün, Türkiye'nin son yıllarda çok fazla üreten ve katma değer oluşturan bir kimlik kazanmaya başladığına dikkati çekerek, 10 yıl önce Türkiye'nin sanayi ürünlerinin yüzde 50'sinin düşük teknoloji ürünler olduğunu, 10 yılda alınan yol ile Türkiye'nin orta teknoloji seviyesine geldiğini bildirdi. İleri demokrasiye ve ileri teknolojiye geçmek için atılması gereken önemli adımlar olduğunu ifa-

de eden Ergün, "Bir sıçrama yapmamız lazım." dedi. Şimdiye kadar 49 teknopark kurulduğunun altını çizen Ergün, artık yeni bir aşamaya geçildiğini anlattı. Ergün, teknokentleri farkındalık oluşturun diye desteklediklerini belirterek, "Şimdi nitelik aramaya başladık. Yeni bir düzenleme ile her teknopark için performans kriterleri oluşturuyoruz." diye konuştu. Bakan Ergün, Patent Kanunu'nda değişiklik yapmak için çalışmalarını sürdürdüklerini belirterek, üniversitelerin kurumsal olarak patent sahibi olabileceklerini, lisans sahibi olduğunda gelir elde edebileceğini, buluşu yapan öğretim üyesinin patent haklarından en az yüzde 30 pay alabileceğini belirtti.

TÜBİTAK'ta destek programlarının içine teknoloji transfer ofisleriyle ilgili destek programları koyduklarını belirten Ergün, "Üniversite-sanayi iş birliğinde teknoloji transfer ofisleri TÜBİTAK tarafından sınırlam 1 milyon liraya kadar destekleniyor." dedi.

Ankara Valisi Alâaddin Yüksel ise toplantının üniversite ve sanayi arasındaki teknoloji transferine katkı sağlayacağını belirtti. Ankara'nın 21. yüzyılda da dinamik nüfusu, eğitimli insan gücü ve içerisinde 6 teknokenti olan 20 üniversitesi, hava ve uzay sanayisini yüksek sesle duyuran organize sanayi bölgeleriyle entelektüel bir dünya şehri olduğunu vurgulayan Yüksel, başkentin dünya ile yarışmaya devam ettiğini dile getirdi. Yüksel, ayrıca Ankara'nın Türkiye'ye üniversite ile sanayi iş birliği konusunda örnek olduğunu söyledi.

Özdebir'e Mesleki Hizmet Ödülü verildi

30 Ocak 2013

Ankara Kavaklıdere Rotary Kulübü tarafından ASO Başkanı Nurettin Özdebir'e 2012-2013 yılı Mesleki Hizmet Ödülü verildi. İş yaşamında mesleki erdem ve iş yerinde üstün ahlaki değerler oluşturma yolunda göstermiş olduğu üstün çabalarından dolayı ödüle layık görülen Özdebir'e ödülü, Kavaklıdere Rotary Kulübü Başkanı Fatih Selim Yurdakul, Kulüp Meslek Hizmetleri Komite Başkanı Sait Ulusoy ile Kulübün kurucularından Necati Oğuz birlikte verdi.

Türkiye Barolar Birliği Konuk Evi Litai Otel'de 30 Ocak tarihinde düzenlenen törende bir konuşma yapan Ankara Sanayi Odası Başkanı Nurettin Özdebir, göreve geldiği günden itibaren önemli bir sorumluluk aldığının bilinciyle hareket ettiğini belirterek, bu ödülün arkasındaki asıl itici gücün Ankaralı sanayiciler olduğunu söyledi. Özdebir, sanayicilerin son derece önemli ve saygı duyulması gereken bir görev üstlendiklerini belirterek, "Çünkü tüm sanayicilerimiz bu ülke için üretim yapıyor, insanlarımıza istihdam yaratıyor. ASO Başkanı olarak, Ankara'nın ekonomik ve sosyal gelişmesine katkılarından dolayı tüm sanayicilerimize teşekkür ediyorum." dedi.

Ankara'nın orta üstü ve yüksek teknolojide en çok işletmenin bulunduğu, en çok istihdam yaratılan, en çok ücret ödenen ve en çok üretim yapılan bir üs haline geldiğine dikkati çeken Özdebir, "Bunu biz Ankara'da yaşadığımız için fark etmiyoruz. Bunun en son somut örneği Ekonomi Bakanlığının yaptığı çalışmada ortaya çıkmaktadır. Türkiye ihracatının ton fiyatı 1600,

Ankara'nın ise 23 bin dolar seviyelerindedir. Ankara'yı Manisa, Kocaeli, Bursa ve İstanbul takip ediyor. Ankara sanayileşme ve teknoloji üretiminde diğer illere göre farklı bir konumdadır. Bunda Türkiye'nin en saygın üniversiteleri ve teknoparklarının Ankara'da olmasının da çok büyük etkisi var. Ankara'nın savunma sanayisinin merkezi olması ilimizin kalite, yönetim ve üretim anlayışını değiştirdi. Bu özellikler Ankara'yı çok farklı bir konuma taşıyor." diye konuştu.

Bugün Türkiye'de en çok tartışılan konulardan birinin de orta gelir tuzağı olduğunu vurgulayan Özdebir, "Orta gelir tuzağına yakalanmamamız için sanayide ve ileri teknolojide hızla yükselmemiz lazım. Bu anlamda bakıldığında da orta gelir tuzağına düşmeyi atlattığımız birkaç ilimizden bir tanesi de Ankara'dır." dedi.

“İş ve Meslek Danışmanları” Ankaralı sanayicilerle buluştu

20 Şubat 2013

ASO ile İŞKUR'un ortaklaşa düzenlediği “İŞKUR Destekleri Bilgilendirme, İş ve Meslek Danışmanları ile Sanayicilerin Buluşması” toplantısı 20 Şubat tarihinde ASO 1. OSB toplantı salonunda yapıldı.

Ankara Sanayi Odası Başkanı Nurettin Özdebir, toplantıda yaptığı konuşmada sanayide en temel sorunlardan birinin kariyer basamaklarının azlığı olduğunu söyledi. En önemli sorunlardan birinin de işsizlik olduğuna değinen Özdebir, işsizlik oranı yüksek olmasına rağmen işletmelerin halen ara ve nitelikli eleman ihtiyacının devam ettiğini vurguladı.

Hizmet sektöründeki memnuniyetin sanayi sektöründen daha fazla olduğunu ve söz konusu durumun irdelenmesi gerektiğini ifade eden Özdebir, “Meslek lisesinden mezun olan bir kişi önce çırak oluyor ama en fazla ustabaşı oluyor. Daha fazla bir unvanımız yok. Yani biz istihdam edeceğimiz çocuklara diyoruz ki; işçi olarak başlayıp işçi olarak kalacaksın.” diye konuştu.

İŞKUR Ankara İl Müdürü Talip Altuğ ise, 6111 sayılı Yasa ile işverenlere yönelik birçok dalda yeni teşvik ya da prim desteği getirildiğini söyledi. Söz konusu desteklerden birinin yeni işçi alımlarında sağlanan sigorta primi desteği olduğunu ifade eden Altuğ, kısa çalışma ödeneği, engelli ve eski hükümlü çalıştırma konusunda da yasal düzenlemeler yapıldığını kaydetti.

Altuğ, yeni işçi alımlarında verilen prim desteklerinin 31 Aralık 2015 tarihine kadar işe alınan her bir sigortalı için geçerli olmak üzere, 1 Mart 2011 tarihinden itibaren özel sektörde işe alınan ve fiilen çalıştırılanların, son

altı ay içerisinde çalışmamış olması, yeni işçi alınması için iş yerinde bizzat çalışan işçilerin çıkarılmaması gibi şartların sağlanması halinde verildiğine dikkati çekti.

Yeni işe alınan işçiler için belirlenen şartların sağlanması halinde 6 aydan 54 aya kadar prim desteklerinden yararlanılabileceğini anlatan Altuğ, “18 yaşından büyük ve 29 yaşından küçük erkekler ile 18 yaşından büyük kadınlar, şayet mesleki yeterlilik belgesine sahip ise bu durumda 48 ay teşvikten yararlanacak. Ancak bu kişiler İŞKUR'a kayıtlılar arasında ise 48 aya ilaveten 6 ay ilaveyle toplam 54 ay teşvikten yararlanacaktır.” ifadesini kullandı.

Altuğ, işbaşı staj eğitimi kapsamında en az iki işçi çalıştıran iş yerine İŞKUR olarak üçüncü işçiyi verdiklerini belirterek, söz konusu üçüncü elemanın 6 ay boyunca sigortasının İŞKUR'dan sağlandığını ve işçiye günlük 25 lira harçlık verdiklerini kaydetti. İşbaşı eğitime katılacak kişilerin belirli şartları taşıması gerektiğini anlatan Altuğ, eğitime katılacak kişinin işverenin birinci dereceden kan hısmı olmaması gerektiğini ifade etti.

Altuğ, 2010 yılında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ve TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi arasında Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri (UMEM) projesinin uygulama protokolünün imzalandığını söyledi. Söz konusu proje ile sanayi, hizmet ve tarım sektörlerinde faaliyet gösteren firmaların talepleri doğrultusunda mesleki eğitim kursu düzenlendiğini belirten Altuğ, kurs sonunda talep eden firmalarda staj yapılarak, eleman temin edildiğini kaydetti.

Ankara'daki üniversite rektörleri ASO'nun ev sahipliğinde bir araya geldi

3 Ocak 2013

Ankara Sanayi Odası Başkanı Nurettin Özdebir, Ankara'daki üniversitelerin rektörleriyle buluştu. Ankara Sanayi Odası Başkanı Nurettin Özdebir'in başkanlığında 3 Ocak tarihinde gerçekleşen toplantıya, Ankara Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Erkan İbiş, Ankara Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Ayhan Elmalı, Ankara Üniversitesi BAP Koordinatörü Prof. Dr. Ali Sinağ, Ankara Üniversitesi Teknopark Koordinatörü Yrd. Doç. Dr. Emin Candansayar, Bilkent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Abdullah Atalar, Gazi Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Süleyman Büyükberber, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ahmet Acar, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Volkan Atalay, Çankaya Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ziya Burhanettin Güvenç, Başkent Üniversitesi Rektör Yardımcısı Abdulkadir Varoğlu, Başkent Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Berna Dengiz, Turgul Özal Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dekanı Prof. Dr. İsmail Ertürk ve Ankara Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri Doç. Dr. Asım Balcı katıldı.

Ankara Sanayi Odası Başkanı Nurettin Özdebir toplantıda yaptığı konuşmada, Ankara'nın son yıllarda sanayide büyük atılım yaptığını, özellikle havacılık,

uzay, askeri malzemeler ve yazılım gibi ileri teknoloji üretim ihracatında Türkiye'nin en önemli merkezi konumuna geldiğini ifade etti. "Başkentin sanayisinden, sanayinin başkentine" sloganının yıllardır Ankara Sanayi Odası tarafından kullanıldığını hatırlatan Özdebir, üniversiteler ile kalıcı ve istikrarlı bir iş birliği yapılamadığına dikkati çekti. Ankara'nın bugün 12 organize sanayi bölgesi, 20 üniversitesi ve 6 teknoparkı ile üniversite-sanayi iş birliğini kurumsallaştırabilecek potansiyeli taşıdığını vurgulayan Özdebir, bu gerçeklikten hareketle Ankara Sanayi Odası 2012-2016 Dönemi Stratejik Planı'nın stratejik hedeflerinden birinin de Ankara'yı Türkiye'nin ileri teknoloji merkezi haline getirmek olarak belirlendiğini kaydetti.

Ankara'da üniversitelerin rektörlerinin bulunduğu toplantıda, Ankara Sanayi Odası ve üniversitelerin bir araya gelerek yapabilecekleri hakkında görüş alışverişinde bulunuldu. Ağırlıklı olarak, teknoparklar ile yapılan çalışmalarda daha iç içe çalışabileceği, üniversite öğrencileri ile gerek staj anlamında gerekse tez çalışmaları konusunda bir arada olunabileceği konuşuldu.

ASO Teknik Koleji'nde ilk karne heyecanı

25 Ocak 2013

Ankara Sanayi Odası tarafından ASO 1. OSB'de kurulan "Ankara Sanayi Odası Anadolu Teknik Lisesi" 1. yılını karne töreni 25 Ocak tarihinde yaptı.

Karne törenine Ankara Sanayi Odası Başkanı Nurettin Özdebir, Sincan Kaymakamı Ufuk Seçilmiş, öğrenci velileri ve öğrenciler katıldı.

Törende bir konuşma yapan ASO Başkanı Nurettin Özdebir, meslek liselerine ilişkin toplumdaki "Bu çocuk adam olmaz. Bunu teknik okula, meslek lisesine gönderelim!" algısının yanlış olduğunu ve değişmesi gerektiğini vurguladı.

Hayallerinin Türkiye'yi geleceğe taşıyacak nesilleri donanımlı şekilde yetiştirmek olduğunu anlatan Özdebir, söz konusu okul ile bu hayalin gerçekleştirilmesinde önemli bir adım attıklarını kaydetti. Oku-

lu, Türkiye'de bu konseptte kurulan bir ilk olduğunu söyleyen Özdebir, "Hemen arkamızdan başkaları da gelmeye başladı, 1500 civarında olmuşuz. Ama bunun ilki, sizlersiniz." dedi.

Türkiye'yi yetiştirecekleri gençlere emanet edeceklerini hatırlatan Özdebir, "153 milyar dolarlık ihracat yaptık, uzaya uydu gönderdik ama bunların hiçbiri sizinle mukayese edilemez. Sizler için çalışıyoruz. Size ülkemizi emanet edeceğiz. Bu bayrağı dalgalandıracak, daha yükseğe taşıyacak olan sizlersiniz. Kıymetinizi iyi bilin." diye konuştu.

Özdebir'in konuşmasından sonra dereceye giren Kazım Yel, Berna İnci ve Şenay Şahsuvar'a karne ve ödülleri, ASO Başkanı Nurettin Özdebir ile Sincan Kaymakamı Ufuk Seçilmiş tarafından verildi.

ASO Başkanı Özdebir'den Yenimahalle Belediyesi'ne ziyaret

10 Ocak 2013

Ankara Sanayi Odası Başkanı Nurettin Özdebir, Türk Sanayici ve İş Adamları Vakfı Başkanı Veli Sarıtoprak ve ASO Yönetim Kurulu Üyesi Mehmet Doğanlar, Yenimahalle Belediye Başkanı Fethi Yaşar'ı makamında ziyaret etti.

Ankara'nın sanayileşmesi ve sanayinin önündeki sorunların konuşulduğu ziyarette, ASO, TÜSİAV ve Yenimahalle Belediyesi arasında yapılabilecek iş birliği imkânları masaya yatırıldı.

Ziyarette kurumlar arası iş birliğinin şehirleşme açısından önemine değinen ASO Başkanı Nurettin Özde-

bir, bir şehri tarımıyla, sosyal hayatıyla, sanayisiyle, ticaretiyle bir bütün olarak ele almak gerektiğini söyledi. Özdebir, "Bütün bu alanların eşit düzeyde ilerlemesiyle ilin gelişmesi sağlanabilir. Ankaralı idareci, siyasetçi, yatırımcılar olarak aynı hedefe aynı şekilde ve eş zamanlı atış yapmamız gerekir." diye konuştu.

Yenimahalle Belediye Başkanı Fethi Yaşar ise Ankara'nın dört bir yanının sanayi olduğunu, dünyanın hiçbir yerinde böyle çarpık bir sanayileşmenin olmadığını ifade etti. Büyükşehirlerde yerel yönetimlerin sanayicilerle iç içe olmamasından da dert yanan Yaşar, "Yerel yönetimler, demokratik kitle örgütleri, sanayiciler, sivil toplum kuruluşları iç içe, istişare halinde olmalı. Şehrimizin geleceği için birlikte hareket etmeliyiz. Memur kentinden sanayi kentine giden Ankara'yı, geleceğe daha planlı ve programlı hazırlamalıyız. Bu nedenle iş birliği ve diyalog çok önemli. Yenimahalle Belediyesi olarak Ankara'yı geleceğe taşıyacak her türlü projeye elimizden gelen desteği vermeye hazırız." dedi.

Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi, ASO 1. OSB'yi ziyaret etti

24 Ocak 2013

Ekonomi Bakanlığının daveti ile Türkiye'ye gelen Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi Sanayi Bakanı Sinan Çelebi ve beraberindeki heyet, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı yetkilileri ile birlikte 24 Ocak tarihinde Ankara Sanayi Odası 1. OSB'yi ziyaret etti.

Ankara Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı Nurettin Özdebir ve Yönetim Kurulu üyeleri tarafından karşılan heyete önce tanıtım filmi izletildi. Film gösteriminin ardından bölge hakkında bilgi verildi ve heyetten gelen sorular yanıtladı.

Termikel firması ve Termikel Sanat Galerisi'ni de gezen heyet, son olarak Erkunt Traktör firmasında incelemelerde bulundu.

Ankara Vergi Dairesi Grup Müdürleri Özdebir'i ziyaret etti

27 Şubat 2013

Ankara Vergi Dairesi Grup Müdürleri Birgül Kalkan, Yüksel Duman, İlyas Ünal ve Akif Güldal "Vergi Haftası" münasebetiyle 27 Şubat tarihinde ASO Başkanı Nurettin Özdebir'i makamında ziyaret etti.

Ziyarete Özdebir, vergi haftasının farkındalık ve hassasiyet oluşturması bakımından çok önemli olduğunu belirtti.

Bosna Hersek Eğitim ve Bilim Bakanı Masic, ASO okullarını inceledi

21 Ocak 2013

Bosna Hersek Eğitim ve Bilim Bakanı Damir Masic ve beraberindeki heyet, Milli Eğitim Bakanlığı Türki Cumhuriyetler Balkan Grup Başkanı Mehmet Ali Akdağ ile birlikte 21 Ocak tarihinde Ankara Sanayi Odası 1. OSB'yi ziyaret etti.

ASO Başkanı Nurettin Özdebir ve Yönetim Kurulu üyeleri tarafından karşılanan heyete bölge tanıtım filmi izletildi. ASO Başkanı Nurettin Özdebir, ASO'nun mesleki eğitime verdiği önemi anlatan bir konuşma yaptı, OSEP ve yeni açılan ASO Teknik Koleji hakkında bilgi verdi. Konuk Bakan Damir Masic sorularının cevaplanmasının ardından Erkunt Mesleki Eğitim Merkezi ve ASO Teknik Koleji'nde incelemelerde bulundu.

Genç Girişimciler ASO'yu ziyaret etti

19 Şubat 2013

Ankara Sanayi Odası Başkanı Nurettin Özdebir yeni seçilen TOBB Ankara Genç Girişimciler Kurulu Başkanı Göksel Ayrancıgil ve Yönetim Kurulu üyelerini makamında kabul etti.

Ankara Sanayi Odası Başkanı Nurettin Özdebir iş dünyasında gençlerin sayısının artmasından yana

olduğunu belirterek, genç girişimcilerin bir ülkenin geleceğinde önemli bir paya sahip olduğunu ifade etti. Girişimciliği teşvik etmenin en önemli unsurunun, gençlere girişimcilik kültürünü aşlamak olduğunu belirten Özdebir; "Bugün birçok sanayicimizin çocukları kendi işlerini yapmak yerine devlete veya daha kurumsal şirketlere girmek istiyorlar. Yeni ekonomik düzene uyum sağlamak için yeni iş alanları yaratacak, yeni ürün ve hizmetlerle ekonomiyi canlandırarak genç girişimcilere ihtiyacımız var. Bunun için de genç girişimcilerimizin daha donanımlı ve eğitilmiş olması gerekir." diye konuştu.

Göksel Ayrancıgil ise "Kurul üyelerimizle birlikte genç girişimcilerimize yol gösterecek yeni projelere imza atmak istiyoruz. Amacımız, genç girişimcilerin potansiyelini nitelik ve nicelik bakımından geliştirmektir." dedi.

Sudan Büyükelçisi ASO Başkanı Özdebir'i ziyaret etti

28 Şubat 2013

Sudan Büyükelçisi Ömer Haider Abuzaid, 28 Şubat tarihinde Ankara Sanayi Odası Başkanı Nurettin Özdebir'i makamında ziyaret etti.

Ziyarete Büyükelçi Abuzaid, Özdebir'e Sudan'daki yatırım imkânları hakkında bilgi vererek Ankaralı sanayicileri yatırıma beklediklerini ifade etti.

Özdebir'e Yılın STK Başkanı ödülü verildi

28 Şubat 2013

Ankara Sanayi Odası Başkanı Nurettin Özdebir, *Ekosanayi* dergisi tarafından "Yılın Sivil Toplum Kuruluşu Başkanı" ödülüne layık görüldü.

Ekosanayi dergisi tarafından yapılan anket sonucunda belirlenen "Yılın Başarılı İş İnsanlarına" ödülleri verildi.

Jw Marriott Otel'de 28 Şubat tarihinde gerçekleştirilen ödül töreninde, Ankara Sanayi Odası Başkanı Nurettin Özdebir ödülünü, AK Parti Bursa Milletvekili Mustafa Öztürk'ten aldı.

Kadın Girişimciler Kurulu İcra Komitesi Başkanlığı görev devir teslim töreni gerçekleştirildi

24 Ocak 2013

ASO koordinatörlüğünde çalışmalarını yürüten Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Ankara Kadın Girişimciler Kurulu İcra Komitesi Başkanlığı devir teslim töreni 24 Ocak tarihinde Ankara Sanayi Odası Zafer Çağlayan Salonu'nda gerçekleştirildi. Tören müzik dinletisi ile başladı.

Törende yaptığı konuşmada, kadının erkeğin yanında yoldaş olduğunu, kadının ufak dokunuşlarla hayatı güzelleştirdiğini kaydeden Özdebir, "Kadınlar, sırtlarında çok büyük bir yük olmasına rağmen daima biz erkekleri öne itmişlerdir." ifadesini kullandı.

Erkeklerin kadınlara ihtiyacı olduğunu vurgulayan Özdebir, "Zannetmeyin, balolarda, sosyetik toplantılarda, hanımlar önden gelir. Bu sefer gerçekten ihtiyacımız var. Ülkemizin kalkınması, gelişmesi, bu vahşi dünya rekabeti içerisinde varlığımızı her geçen gün geliştirerek, iletilebilmemiz açısından sizlere ihtiyacımız var." dedi.

Kadın girişimcilerin sayısının artırılmasının önemine değinen Özdebir, "Kadının olmadığı yer çok iyi oluyor. Hayatı bizden çok daha fazla ciddiye alıyorsunuz, mesuliyetlerinizi bizden çok daha fazla biliyorsunuz." ifadelerini kullandı.

TOBB Ankara Kadın Girişimciler İcra Komitesi Başkanı Birten Gökyay ise yaptığı konuşmada, TOBB Ankara Kadın Girişimciler İcra Komitesi'nin 24 Aralık'ta seçimle iş başına geldiğini belirterek, geçen dönemde çalışan arkadaşlarına ve koordinatör Başkan ve yöneticilerine

teşekkür etti. Gökyay, "Üyelerimizin, edindikleri deneyimleri bizlerle ve tüm üyelerimizle paylaşan aktif bireyler olmalarını ve kuruldaki çalışma gruplarında yer almalarını talep ediyoruz. Bunu ihmal etmeyiniz." dedi.

Kadın girişimcilerle ilgili faaliyet raporlarından da bahseden Gökyay, birçok bilginin internet sayfasından bulunabileceğini ifade etti. TOBB Kadın Girişimciler olarak halk arasında bilinen adıyla 'ayçiçeği'ne, yani günebakan çiçeğine benzemek istediklerini söyleyen Gökyay, günebakanın üretken bir çiçek olduğuna dikkati çekti.

Eski İcra Komitesi Başkanı Sevgi Daştan ise, kadınlara toplumdaki pozisyonunun istenen yerde olmadığını kaydederek, "Kadının toplum içindeki rolünü erkek ile aynı seviyeye taşımazsak, toplumumuzun gelişimi, refahımız, huzurumuz ve gelecek nesillerin mutluluğu tehlikeye girecektir." şeklinde konuştu.

Kadın olduğu için her zaman zorluklarla karşılaştığını ifade eden Daştan, kadın olarak farklı düşünmesi ve fark yaratması gerektiğini kendi kendine söylediğini belirtti.

Konuşmaların ardından 2010-2012 yılları arasında yapılan faaliyetler sinevizyon gösterisi eşliğinde sunuldu ve ASO Başkanı Özdebir, eski İcra Komitesi Başkanı Daştan'a plaket verdi. Özdebir ve İcra Kurulu Üyeleri daha sonra Ankara Girişim Evi ve Atölyesi tarafından gerçekleştirilen ürünlerden oluşan sergiyi gezdiler.

Çin heyetinden ASO 1. OSB'ye ziyaret

10 Ocak 2013

Ningxia Hui Autonomous Region Bureau of Investment Promotion Genel Müdürü Bay Wang Jing başkanlığındaki Ningxia Hui Autonomous Delegasyonu, 10 Ocak tarihinde Ankara Sanayi Odası'nı ziyaret etti.

ASO Araştırma ve Yönlendirme Müdürü Suat Balaban'ın başkanlığında gerçekleştirilen toplantıda kendilerine Ankara sanayisi ve OSB'ler hakkında bilgi verildi ve soruları yanıtlandı.

Tarihten gelen dostluk sebebiyle Çin ile ilişkilerin sürekli geliştirilmek istendiğini ifade eden Balaban, ASO'nun her türlü iş birliğine hazır olduğunu kaydetti. Ardından Yatırım Ajansı Genel Müdür Yardımcısı Bay Wu Baocai kendi bölgeleri, yapılabilecek ortak projeler ve yatırım imkânları hakkında bir sunum yaptı.

Sunumunda ülkelerinde alüminyum hammaddesinin bulunduğunu ancak işleyecek fabrikaların olmadığını ifade eden Baocai, tekstil konusunda kaşmir üretimi yapmak üzere, Türkiye'de kurulu bir tesisi satın almak veya ortaklık kurmak istediklerini ifade

etti. Gıda ile büyük ve küçük baş hayvan üretiminde önemli bir bölge olmaları ve Müslüman nüfus nedeniyle helal ürünleri üretecek firmalara ihtiyaç duyulduğunu anlatan Baocai, kaliteli üzümünün bulunduğunu ve bunlardan şarap üretimi yapmak istediklerini, ham deri üretimleri olmasına rağmen bunu işleyecek teknoloji konusunda Türk firmalarından yardım beklediklerini belirtti.

2013 yılı Eylül ayında özel bir ekonomik bölgenin kurulacağını ve burada 50 firmanın yer alacağını bildiren Baocai, 57 Müslüman ülkenin katılmasını bekledikleri bir forum düzenlediklerini söyleyerek, Türkiye'den katılımcıları da foruma davet etti. Baocai, bölgelerinde büyük kömür rezervlerinin bulunduğunu ve petro kimya mamullerinin üretiminin yapıldığını anlatarak, bu alanda Türk firmalarla iş birliği yapmak istediklerini belirtti.

Sunumların ardından yenilen öğle yemeği sonrasında karşılıklı olarak hediyeler takdim edildi.

ÇUHADAROĞLU
Alüminyum Sistemleri

**BÜTÜNDE
GİZLİ
DETAYLAR**

SIEGE SOCIAL AQUITANIS
BORDEAUX -FRANSA

Yakuplu Mah. Hürriyet Bulvarı No: 6 - 34900 Beylikdüzü / İstanbul / Türkiye
Tel: 0212 224 20 20 (pbx) Faks: 0212 224 20 40
www.cuhadaroglu.com

AYKUT ÇINAR

Ankara Devlet Opera ve Balesi Müdürü

Ankara Devlet Opera ve Balesi Müdürü Aykut Çınar ile sanata yönelme ve operayla tanışma öyküsünü, Ankara'da sanata ilginin düzeyini, opera ve balenin daha geniş kitlelerce sevilmesi için izlenmesi gereken yolu, Devlet Opera ve Balesi'nin kuruluş öyküsünü, projelerini ve programlarını konuştuk. Operayı sevebilmek için bir yönlendirmenin gerekli olduğunu belirten Çınar, doğru bir yönlendirme sonucunda her insanın bağımlı bir opera dinleyicisi olabileceğine dikkati çekiyor. Kültür ve sanatın doğduğu yer olarak Ankara'yı işaret eden Çınar, görkemli ve Türk mimarisine yakışan bir opera binası olmadan 2023 hedeflerinin eksik kalacağına inanıyor.

HÜ Devlet Konservatuvarı'ndan mezun oldunuz. Yalçın Davran, Margarita Lilova gibi önemli sanatçılarla çalışma fırsatınız oldu. **Saraydan Kız Kaçırma, Yarasa, Şen Dul, Macbeth** gibi pek çok rolü başarıyla seslendirdiniz. Yurt dışında ve yurt içinde çok sayıda konsere ve turneye katıldınız. Ankara Üniversitesi'nde ve Hacettepe Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak bilgi ve birikimlerinizi gençlere aktarma şansını yakaladınız. Kısa bir süre önce de Ankara Devlet Opera ve Balesi'ne Müdür oldunuz. Sanatla dopdolu bir yaşam önümüzde. Bu yola girmenizdeki en önemli etkenler neler oldu?

1989-1990 döneminde Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Şan Bölümü'ne girdim. O zaman eğitim süresi 7 yıldır. Okul bitmeden 2 yıl önce devlet opera sanatçısı oldum. Türkiye'de birçok sanatçı arkadaşımızın hayatı çeşitli tesadüflerle başlıyor. Arkadaş ilişkileri ve tesadüfler önemli rol oynuyor hayatımızda. Tanrının şanslı kullarından olduğumu düşünüyorum. Liselerde opera ile ilgilenen bir arkadaşımın beni hocasına dinletmesiyle başladım. Hatta o dönemde bana "Tamam çalışalım ama çok parlak değil!" dediler. Ama kısa süre sonra çok büyük mesafe kaydettim ve her şey tersine döndü. Şu anda büyük haz aldığım ve gurur duyduğum bir işi yapmaktan çok mutluyum.

Başkent olması nedeniyle sanatla ilgili pek çok kurum ve kuruluş Ankara'da yer alır. Ankara memur ve öğrenci şehri olarak bilinir. Ancak Türkiye'de pek çok alanda olduğu gibi sanatta da İstanbul adı öne çıkar. İstanbul'a göre daha bilinçli bir nüfusa sahip olduğu öne sürülen Ankara'da sanata ilginin yeterli düzeyde olduğunu düşünüyor musunuz?

Genel olarak sanat yelpazesi içinde değerlendirildiğinde ve opera-bale olarak ele alındığında farklı sonuçlar çıkar. Nüfus oranlarını göz önünde bulundurduğumuzda İstanbul'un neredeyse Ankara'nın üç katına sahip olduğunu görürüz.

Ancak Ankara Devlet Opera ve Balesi, Türkiye'deki en yüksek seyirci sayısına ulaşan kurumdur. Devlet Opera ve Balesi Türkiye'nin en köklü geleneğe sahip kurumudur. Devlet sanatçısı alanında lokomotif Ankara'dır. Ama içimizde hep engelleyemediğimiz bir arzu vardır. Ankara Sanayi Odası'nın yayın organında dile getirmeyi de çok isteriz. Türkiye Cumhuriyeti'nin başkentine yakışan bir opera-bale evimiz maalesef yok! Mimari özellikleriyle ülkemizi yansıtan, teknolojik özellikleriyle dünyadaki rakiplerimizle rekabet edebilme şansını yakalayabileceğimiz bir yapı ne yazık ki yok. Bunun sadece devletin imkânlarıyla gerçekleşmesi mümkün değil. Türkiye'nin önde gelen sanayicilerinin bunun önemini kavramaları, bunu her fırsatta dile getirmeleri ve yardımcı olmaları gerekir.

Dünyada olimpiyat yapan ülkelerin hepsinde opera vardır. Çünkü sanat ve spor iç içedir. Barışın, kardeşliğin önemli bir ayağı spor ise bir diğeri de sanattır. Müslüman ülkeler arasında devlet olarak operası bulunan tek ülke Türkiye. Bizim gibi yerleşik bir kurum yok başka. Sanayileşmiş ülkelerle rekabet eden Müslüman tek ülke Türkiye. Dolayısıyla rekabet koşullarımızı iyileştirmek hepimiz için büyük önem taşıyor.

Opera ve balenin seçkin sanat olduklarına inanılır ve sıradan halkın bunlara ilgi göstermesi beklenmez. Opera ve bale izlemenin bir ritüelinin olması da bunu destekler nitelikte görünüyor. Sizce opera beğenisine sahip olmak belirli bir eğitim düzeyi gerektirir mi ya da eğitim düzeyi yüksek bireyler operadan zevk alırlar mı? Operadan hoşlanmak için bir müzik bilgisine ihtiyaç var mıdır?

Ben 1 Ağustos 2012 tarihinde göreve geldim. Ankara Devlet Opera Balesi'nin yöneticisi olarak sanatın herkesin hakkı olduğunu düşünüyorum. Bu kurumun dönüyor olmasında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının katkısı var. Sanat yapılabilecek her alanda halkımızla temas etmek istiyoruz. Operanın sevilmesi için yönlendirilmeye ihtiyaç vardır. Doğru yönlendirilme sonucu her insan çok bağımlı bir opera dinleyicisi olabilir. Ankara'da çok önemli bir kitlemiz var ve bu sayıyı 12.000 arttırdık.

Sosyal sorumluluk projesi olarak 3 tane cezaevi konseri yaptık. Bize mahkûmlardan gelen mektupları basınla da paylaştık. Tutukevinde oldukları halde kendilerini önemli hissettiklerini ifade eden cümleler bizi çok duygulandırdı. Yine sosyal sorumluluk projeleri kapsamında çocuk esirgeme kurumlarına ve engellilere yönelik, onların yaşadıkları sorunların altını çizen çalışmalar

“Türkiye Cumhuriyeti'nin başkentine yakışan bir opera-bale evimiz maalesef yok! Sanayileşmiş ülkelerle rekabet eden Müslüman tek ülke Türkiye. Dolayısıyla rekabet koşullarımızı iyileştirmek hepimiz için büyük önem taşıyor.”

yapıyoruz, yapmaya devam edeceğiz. Operayı her alanda, her sora katkı sunabilecek bir düzeye getirmek istiyoruz.

Bazı eserleri bir dinleyişte “Çok beğendim!” diyebilmek zordur. Dün akşam Tosca operası sahnelendikten sonra bir hanımefendi yanıma geldi ve “Hayatımda ilk kez operaya geliyorum ama çok etkilendim! İlk fırsatta yine geleceğim.” dedi. Ben de ona gelmeden önce mutlaka benimle iletişime geçmesini ve önerimi almasını söyledim. Çünkü opera beğenisinin gelişmesinde yönlendirme çok önemlidir. Yanlış bir seçim yaparsa operadan nefret de edebilir. Oysa doğru yönlendirildiğinde mutlaka sevecektir. Tosca

2,5 saat sürmesine rağmen ilk kez izleyenler için bile çekicidir.

Türkiye’de bazı pop albümleri de çıktıktan 1 yıl sonra satmaya başlıyor. Opera da biraz böyle. Bir süre önyargısız gelip gitmek gerekiyor. Ankara’da yaşayan, iyi eğitim almış, bürokrat, akademisyen, öğretmen, doktor olmuş biri hayatında hiç opera izlememişse bunun sorumluluğu bizdedir. Önümüzdeki dönemde repertuar çalışması yaparak, daha çok insana ulaşmak istiyoruz. Ancak binamız çok yorgun, hoyratça kullanılmış. Biz haftada 7 gün temsil yapıyoruz burada. Normal koşullarda haftada 1 gün dinlendirilmesi gerekir binanın. Biz dinlendirmeden çalışıyoruz.

Ankara, marka şehir olma yolunda çok iddialı. Dünyada bütün marka şehirlerin simgesi opera binalarıdır. Çok görkemli, Türk mimarisinin göz bebeği bir opera binası bulunmadan, Ankara’nın marka şehir olması yolunda önemli bir eksik kalır. Böyle bir opera binasının bu şehre büyük katma değer katacağını düşünüyorum. Kültür eski Bakanı Ertuğrul Günay’ın hakkını teslim etmek gerekir. Onun döneminde başlatılan ve inşaatı devam eden konser salonu Ankara’daki önemli bir boşluğu dolduracak. Yeni Bakan Ömer Çelik’in de aynı duyarlılıkta devam edeceğine inanıyorum.

Ankara Devlet Opera ve Balesi olarak 27 Nisan’da Pekin’e gidiyoruz.

Saraydan Kız Kaçırma operasını ilk kez Türkler oynayacak orada. Çin operası diye bilinen bir şey yoktur dünyada ancak Çin opera binasının adı vardır. Teknoloji, estetik ve mimari olarak bir şaheserdir.

Türkiye’de Devlet Opera ve Balesi’nin 1948 yılında çalışmalarına başladığını biliyoruz. Kuruluş aşamasına kadar geçen süreyi ve dönemin toplumsal koşulları düşünüldüğünde Devlet Opera ve Balesi’ne duyulan ihtiyacın nedenleri konusunda fikirlerinizi bizimle paylaşır mısınız?

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Ulu Önder Atatürk, yönünü batıya çevirmiştir. Bunu da onlar gibi olmak için değil, kendi insanımızı evrensel yaşama hazırlamak için yapmıştır. Atatürk hepimiz gibi Türk halk müziğinin de hayranıdır. Ama bunun evrensel forma sokulmasını ve tüm dünyada sevilmesini istemiştir. Öncelikle evrensel müziği öğrenmeleri

ve Türk müziğini evrensel normlarla tüm dünyaya sunmaları için Musiki Muallim Mektebi kurulur. Daha sonra 1948 yılında Devlet Opera ve Balesi açılır.

Biz dünyada 400-450 yıllık opera ekolleri ile rekabet ediyoruz. Bu süreçte hızla çok iyiye gidiyoruz. Üretim de önünü açtık. Opera-bale bestelemek çok zordur. Biz artık her sezon 1-2 Türk eserine yer veriyoruz. Bu eserlerin satın alınması yoluyla bestecilerine de emeklerinin karşılığı olmasa da ödeme yapıyoruz ve üretimi teşvik ediyoruz, önünü açmaya çalışıyoruz. Dünyada bestelenmiş 1000’in üstünde opera eseri olmasına rağmen dünya klasığı olanların sayısı 50’yi geçmez. Dolayısıyla üretim çok önemli. Çok üretilirse, çok bizden olursa bir yerden sonra dinleyicinin de dünya klasiklerine geçmesi kolaylaşır. Ben bu coğrafyanın bir özelli-

“11-12 Mayıs tarihlerinde Congressium sahnesinde Mikis Theodorakis’in Zorba balesini izleyici karşına çıkaracağız. Dünyaca ünlü İrek Muhammedov oynayacak. Muhammedov, dünyaya bale sanatını sevdirmekle kalmamış, önemini de insanların beyinlerine kazımış bir sanatçıdır.”

ğinin daha altını çizmekten yanayım. Bu coğrafyada hikâye çok, opera için bestelenebilecek konu bol. Melodiyi en çok seven halk da yine üzerinde bulunduğumuz coğrafyada yaşıyor. Türk milleti iyi sestem çok iyi anlar. İyi ses duyduğunda, ne söylediğine bakmadan dinler ve beğenir. Bunları sağlam politikalarla gerçekleştirebilirsek Türkiye Cumhuriyeti, 2023 hedeflerinde opera ve balesiyle de hak ettiği yere gelir.

20. yüzyılın başlarında müzik üzerine çalışma yapan en önemli ismin Frankfurt Okulu'ndan Adorno olduğunu söylemek yanlış olmaz sanıyoruz. Adorno o dönemde yaptığı ciddi müzik ve hafif müzik ayrımında 'operayı' hafif müzik olarak değerlendirir. Adorno çalışmalarını yaptığı dönem itibarıyla böyle bir sınıflandırmaya gitmek mümkünken şu anda bunu anlamakta güçlük çekiyoruz. Sizce Adorno bugünkü koşullarda operayı yine alçak sanat olarak mı değerlendirdi? Adorno'nun kültür endüstrisi bağlamında sanatın metalaşması görüşüne katılıyor musunuz?

Opera ilk olarak doğduğu coğrafyada insanları eğlendirmek amacıyla ortaya çıkmış. Ancak yaşamın değişen koşullarıyla birlikte müzik de değişti. O dönemde insanlar 5,5 saat boyunca eğlenebiliyorlardı ancak günümüz koşullarında bu mümkün değil. İnsanların bir sanat aktivitesi için 3 saatini bile ayırması çok zor. Dolayısıyla bu açığı popüler müzik doldurdu. Algılanması kolay, tüketilmesi kolay. Hayatımıza giren tüketim merakı,

“Sosyal sorumluluk projeleri kapsamında çocuk esirgeme kurumlarına ve engellilere yönelik, onların yaşadıkları sorunların altını çizen çalışmalar yapıyoruz, yapmaya devam edeceğiz. Operayı her alanda, her soruna katkı sunabilecek bir düzeye getirmek istiyoruz.”

müzikte de var. Ben operayı artık bir eğlence müziği olarak değil, insan ruhuna yapılan bir yatırım olarak görüyorum. Müzik dinlemek, canlı performansla tanışıklık etmek insanın ruhuna yaptığı yatırımdır. Bunun bu sanat dalı için haksız bir değerlendirme olduğunu düşünüyorum.

Operanın operet müzikal olarak adlandırılan daha eğlencelik türleri de vardır. Ama dünya klasikleri dediğimiz sanat eserleri çok yüksek bir sanatın temsilcisidir. Opera, insanın ruhuna, bedenine, manevi dünyasına çok ciddi katkı

yapacağına inandığım bir sanat dalıdır. Resim, heykel, dans, tiyatro gibi tüm türleri bir gösteride bir araya getirme olanağını içinde barındıran en yüksek sanattır. Umarım bu sanat kurumları hak ettikleri yere gelirler.

Opera, üretimi de pahalı olan bir sanattır. Tiyatro da çok yüksek bir sanattır ama operanın üretimi de yüksek bütçeler gerektirir. Şu anda Devlet Opera ve Balesi'nin binasında 900 kişi çalışıyor. Tüm temsilleri bu binada yapıyoruz. Her şeyi pahalı bir sanattır opera. Bu nedenle bu sanatın arkasında devletin olması zorunludur. Türkiye Cumhuriyeti bu konuya gereken önemi her zaman vermiştir ve verecektir. Ancak hızımızı kesen konular elbette var. Bu kurumların gelecek nesillere sapsağlam aktarılması için Türkiye Cumhuriyeti kültür politikaları doğrultusunda dünyaya ayak uydurmak zorundayız.

Devlet Opera ve Balesi Müdürü olarak Türkiye'yi ve özel olarak Ankara'yı sanatsal etkinlikler ve kültürel faaliyetler konusunda nerede görüyorsunuz? Bulunduğu yeri nasıl değerlendiriyorsunuz?

Finans şehri olduğu için, büyük sanat-

çılarının konserlerinin orada gerçekleşmesi nedeniyle Türkiye'de sanatın kalbi İstanbul'da atıyormuş gibi bir algı oluşuyor. Aslında kültür ve sanatın doğduğu yer Ankara'dır. Ankara, kültür ve sanat hayatına yön veren şehirdir. Şu dönemde herkesin hayranlıkla izlediği dizilerde oynayanların neredeyse tamamı Ankara Devlet Konservatuarı kökenlidir. Ekol bu şehirde başladı, resimde de, heykelde de, müzikte de...

Ancak Ankara, muhtemelen bürokrasinin ağırlığından dolayı yapılan işleri ortaya koymakta sorun yaşıyor. Basında Ankara'nın kültür ve sanat hayatının yer alması gerekir. Biz burada iş yapıyorsak ve bundan kimsenin haberi yoksa bu bizim sorunumuzdur.

Devlet Opera ve Balesi'nin kısa ve uzun vadedeki projeleri, programları konusunda bilgi verebilir misiniz?

Bu sezon sonuna kadar Çin'e çok sayıda turne düzenliyoruz. Çin'de Türk yılı organizasyonunun önemli kısmını Devlet Opera ve Balesi yürütüyor.

11-12 Mayıs tarihlerinde Congressium sahnesinde Mikis Theodorakis'in *Zor-*

ba balesini izleyici karşına çıkaracağız. Dünyaca ünlü İrek Muhammedov oynayacak. Muhammedov, dünyaya bale sanatını sevdirmekle kalmamış, önemini de insanların beyinlerine kazımış bir sanatçıdır. Burada sahne alacak olması bizi heyecanlandırıyor. Ankaralı bale izleyicisine 3000 kişilik bir salonda *Zorba* temsili sunacağız.

Ankaralı sanatseverler için her beğeniye uygun bir repertuar hazırlıyoruz. Çocuklara yönelik çalışmalar yapıyoruz. Leyla Gencer Çocuk Operası sahnemiz var. Her yıl onlarca çocuğu eğitiyoruz. Her hafta çocuklarımızla buluşuyoruz. Binamıza ulaşma imkânı olan izleyiciler zaten geliyor. Ancak bu imkâna sahip olmayanlara da biz ulaşmak istiyoruz. Bu amaçla Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı

okullarla görüşüyor, iş birliği yapıyoruz. Öğrencilerin ücretsiz buraya gelmelerini sağlıyoruz. Önümüzdeki yıl belediyelerle bir de iş birliği yaparak bu olanaktan çok daha fazla çocuğun yararlanmasını sağlamayı hedefliyoruz.

Çocuklara verdiğimiz önem, 20 sene sonraki seyircimize verdiğimiz önemi gösteriyor.

Ekleme istediğiniz bir şey var mı?

Sanayi içerikli bir yayın organında kültür, sanat, opera, bale konuşulması bile beni heyecanlandırdı açıkçası. Ankara Sanayi Odası'na ve *ASO Medya* dergisine çok teşekkür ediyorum.

Zaman ayırdığınız için teşekkür ediyor, iyi çalışmalar diliyoruz.

ASOBÜLTEN

RESMÎ GAZETE ÖZETLERİ (20 MART - 25 NİSAN 2013)

20 Mart 2013 Tarihli ve 28593 Sayılı Resmî Gazete

- 2013/4399 Bazı Anlaşmaların Yürürlüğe Girdiği Tarihlerin Tespit Edilmesi Hakkında Karar
- 2013/4383 Türkiye Cumhuriyeti ile Kore Cumhuriyeti Arasında Serbest Ticaret Alanı Tesis Eden Çerçeve Anlaşma'nın Onaylanması Hakkında Karar

22 Mart 2013 Tarihli ve 28595 Sayılı Resmî Gazete

- Yapı Malzemelerinin Tabi Olacağı Kriterler Hakkında Yönetmelik Kapsamında Eurogap Belgelendirme ve Özel Eğitim Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti.'nin Uygunluk Değerlendirme Kuruluşu Olarak Görevlendirilmesine Dair Tebliğ (No: MHG/2013-1)
- Yapı Malzemeleri Yönetmeliği (89/106/EEC) Kapsamında Polistren Üreticileri Derneği Çevre Enerji Verimlilik ve Kalite Kurulu İktisadi İşletmesi'nin Onaylanmış Kuruluş Olarak Görevlendirilmesine Dair Tebliğ (Tebliğ No: MHG/2012-07)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: MHG/2013-2)
- Yapı Malzemelerinin Tabi Olacağı Kriterler Hakkında Yönetmelik Kapsamında Yapı Araştırma Derneği-İnşaat Teknik ve Bilimsel Araştırma Kurulu İktisadi İşletmesi'nin Gerçekleştirileceği Teknik Onay Yayımlama Faaliyetlerine Dair Tebliğ (Tebliğ No: MHG/2011-01)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: MHG/2013-3)
- İthalatta Gözetim Uygulanmasına İlişkin Tebliğ (No: 2013/3)
- İthalatta Gözetim Uygulanmasına İlişkin Tebliğ (No: 2013/4)

24 Mart 2013 Tarihli ve 28597 Sayılı Resmî Gazete

- Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği

26 Mart 2013 Tarihli ve 28599 Sayılı Resmî Gazete

- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Kamu Kurumları Araştırma ve Geliştirme Projelerini Destekleme Programına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Gümrük Genel Tebliği (Fikri ve Sınai Haklar) (Seri No: 1)

27 Mart 2013 Tarihli ve 28600 Sayılı Resmî Gazete

- Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Kimyasalların İthalat Denetimi Tebliği (Ürün Güvenliği ve Denetimi: 2013/6)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Ürün Güvenliği ve Denetimi: 2013/27)

- Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 425)

- Rüzgar ve Güneş Enerjisine Dayalı Lisans Başvuruları İçin Yapılacak Rüzgar ve Güneş Ölçümleri Uygulamalarına Dair Tebliğ (Tebliğ No: 2012/01)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ

28 Mart 2013 Tarihli ve 28601 Sayılı Resmî Gazete

- TULOMSAŞ Türkiye Lokomotif ve Motor Sanayii Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü'nün 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 3'üncü Maddesinin (g) Bendi Kapsamında Yapacağı Mal ve Hizmet Alımları İçin Satınalma ve İhale Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

29 Mart 2013 Tarihli ve 28602 Sayılı Resmî Gazete

- İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ
- Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılmasına İlişkin Gümrük Genel Tebliği (Sıra No: 1)

29 Mart 2013 Tarihli ve 28602 Sayılı Resmî Gazete - Mükerrer

- 2013/4471 Türkiye Cumhuriyeti ile Morityus Cumhuriyeti Arasında Serbest Ticaret Anlaşması'nın Onaylanması Hakkında Karar

30 Mart 2013 Tarihli ve 28603 Sayılı Resmî Gazete

- 6446 Elektrik Piyasası Kanunu
- Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik
- İşyerlerinde İşin Durdurulmasına Dair Yönetmelik
- Toplu Konut İdaresi Başkanlığı Satış, Devir, İntikal, Kiraya Verme, Trampa, Sınırlı Ayni Hak Tesisi ve Arsa Satışı Karşılığı Gelir Paylaşımı İhale Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Karayolları Genel Müdürlüğü Tasarrufundaki Taşınmazların Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik
- 556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnemenin Uygulanmasına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Avrupa Patentlerinin Verilmesi ile İlgili Avrupa Patent Sözleşmesinin Türkiye'de Uygulama Şeklini Gösterir Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

- Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulama Şeklini Gösterir Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulama Şeklini Gösterir Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

31 Mart 2013 Tarihli ve 28604 Sayılı Resmî Gazete

- Dış Ticaret Sermaye Şirketlerine İlişkin Karar

1 Nisan 2013 Tarihli ve 28605 Sayılı Resmî Gazete

- Kozmetik Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

2 Nisan 2013 Tarihli ve 28606 Sayılı Resmî Gazete

- Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Ekmek İsrafını Önleme Kampanyası ile İlgili 2013/3 Sayılı Başbakanlık Genelgesi
- Türk Gıda Kodeksi Buğday Unu Tebliği (No: 2013/9)
- Türk Gıda Kodeksi Ekmek ve Ekmek Çeşitleri Tebliği (Tebliğ No: 2012/2)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2013/10)

4 Nisan 2013 Tarihli ve 28608 Sayılı Resmî Gazete

- Alkol ve Alkollü İçki Tesislerinin Haiz Olmaları Gereken Teknik Şartlar, Kurulumları, İşletilmeleri ve Denetlenmelerine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

5 Nisan 2013 Tarihli ve 28609 Sayılı Resmî Gazete

- Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Gümrük Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

8 Nisan 2013 Tarihli ve 28612 Sayılı Resmî Gazete

- 2013/4485 Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanacak Hazine Desteğine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar

9 Nisan 2013 Tarihli ve 28613 Sayılı Resmî Gazete

- Altıköşe Başlı Cıvatalar-Mamul Kalitesi A ve Mamul Kalitesi B ile İlgili Tebliğ (TS EN ISO 4014) (No: MSG-MS-2013/7)

10 Nisan 2013 Tarihli ve 28614 Sayılı Resmî Gazete

- 6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunun 2478 Sayılı Kanunla Değişik 2'nci Maddesi Gereğince Yurda Sokulmasına İzin Verilecek Silahlara İlişkin Yönetmeliğin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik
- Yivli ve Yivsiz Av Tüfekleri, Nişan Tüfek ve Tabancaları, Bunların Aksamları ile Mermilerinin Yurda Geçici Olarak Sokulmasına İlişkin Yönetmeliğin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik

- Yurt Dışı Müteahhitlik ve Teknik Müşavirlik Hizmetleri Kapsamında Yapılacak İhracat ve İthalata İlişkin Tebliğ (Serbest Bölgeler: 2013/1)

- Türk Gıda Kodeksi Baharat Tebliği (No: 2013/12)

11 Nisan 2013 Tarihli ve 28615 Sayılı Resmî Gazete

- 6455 Gümrük Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
- Türk Gıda Kodeksi Distile Alkollü İçkiler Analiz Metotları Tebliği (No: 2013/11)

13 Nisan 2013 Tarihli ve 28617 Sayılı Resmî Gazete

- Elektrik Dağıtım Şirketlerinin Faaliyetlerinin İncelenmesi ve Denetlenmesine Dair Yönetmelik
- Çerçeve Anlaşma İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Danışmanlık Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- İthalatta Gözetim Uygulanmasına İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2009/6)'in Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Tebliğ
- İthalatta Gözetim Uygulanmasına İlişkin Tebliğ (No: 2013/5)
- Elektrik Dağıtım Şirketlerinin Faaliyetlerinin İncelenmesi ve Denetlenmesine Dair Tebliğ
- Kamu İhale Genel Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ

16 Nisan 2013 Tarihli ve 28620 Sayılı Resmî Gazete

- İcra ve İflâs Kanunu Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Ekranlı Araçlarla Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik

17 Nisan 2013 Tarihli ve 28621 Sayılı Resmî Gazete

- Yapı Malzemeleri Yönetmeliği (89/106/EEC) Kapsamında Tebar Test Belgelendirme Araştırma ve Geliştirme Ticaret A.Ş.'nin Onaylanmış Kuruluş Olarak Görevlendirilmesine Dair Tebliğ (Tebliğ No: YİG/2009-04)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: MHG/2013-4)
- İthalatta Korunma Önlemlerine İlişkin Tebliğ (No: 2013/2)

18 Nisan 2013 Tarihli ve 28622 Sayılı Resmî Gazete

- 01/12/2012 Tarihli ve 28484 Sayılı Resmî Gazete'de Yayımlanan 28/11/2012 Tarihli ve 7108 Sayılı Alkol ve Al-

kollü İki Tesislerinin Haiz Olmaları Gereken Teknik Şartlar, Kurulmaları, İşletilmeleri ve Denetlenmelerine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmeliğin 21'inci Maddesinin Uygulanması ile İlgili Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurulu Kararında Değişiklik Yapılmasına Dair Kurul Kararı

20 Nisan 2013 Tarihli ve 28624 Sayılı Resmî Gazete

- Hazır Ambalajlı Mamullerin Ağırlık ve Hacim Esasına Göre Net Miktar Tespitine Dair Yönetmelik (76/211/AT)'te Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- İthalatta Gözetim Uygulanmasına İlişkin Tebliğ (No: 2013/6)
- İthalatta Gözetim Uygulanmasına İlişkin Tebliğ (No: 2013/7)
- Türkiye Odalar Ve Borsalar Birliği İle Odalar ve Borsalar Organ Seçimleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Mimarlık ve Mühendislik Hizmet Bedellerinin Hesabında Kullanılacak 2013 Yılı Yapı Yaklaşık Birim Maliyetleri Hakkında Tebliğ
- Yapı, Tesis ve Onarım İşleri İhalelerinde Kullanılan Müteahhitlik Karneleri ve İş Bitirme Belgelerinin 2013 Yılına Ait Değerlendirme Katsayıları Hakkında Tebliğ
- Akaryakıt Haricinde Kalan Petrol Ürünlerinin Yurt İçi ve Yurt Dışı Kaynaklardan Teminine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ

25 Nisan 2013 Tarihli ve 28628 Sayılı Resmî Gazete

- Şeker Kotalarının Düzenlenmesine İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği
- Gümrük Genel Tebliği (Mahrece İade) (Seri No: 2)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Mahrece İade) (Seri No:4)

DUYURULAR

NATO İHALE DUYURUSU

T.C. Ekonomi Bakanlığı Serbest Bölgeler, Yurtdışı Yatırım ve Hizmetler Genel Müdürlüğü'nden alınan bir yazıda; NATO tarafından idari ve genel hizmetlerin tedariki amacıyla 2013 yılında gerçekleştirilecek ihalelere ilişkin bilgiler iletilmekte olup, genel ihale duyurularının kamuya açık olduğu ve tedarik amacıyla çizelgede belirtilen ihale dönemlerinde NATO'nun web sayfasında (<http://www.nato.int/structur/procurement>) yayımlanacağı bildirilmektedir.

MISIR'DA KALKINMA PROJELERİ

T.C. Ekonomi Bakanlığı Serbest Bölgeler, Yurtdışı Yatırım ve Hizmetler Genel Müdürlüğü'nden alınan bir yazıya atfen; Mısır Hükümeti'nin, büyük bölümü yabancı sermaye yatırımlarına açacağı tahmin edilen öncelikli kalkınma projelerine dair bilgilere Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği web sitesi (www.tobb.org.tr) sağ

panelinde "Hizmetler" başlığı altındaki "Uluslararası İş İmkanları/Özelleştirme ve Yatırım Projeleri" bölümünden ulaşılabilir.

RF VE BELARUS'A YASADIŞI YOLLARDAN İŞÇİ GETİREN KİŞİ VE ŞİRKETLER / ALINACAK TEDBİRLER

Dışişleri Bakanlığı'ndan alınan bir yazıya atfen; Rusya Federasyonu'nda (RF) en faal sektörlerimizin başında gelen müteahhitlik sektörümüzün, genel anlamda ülkemizi büyük başarıyla temsil ettiği, 1989 yılından bu yana müteahhitlerimizin RF'de üstlendikleri projelerin toplam değerinin 40 milyar dolar seviyesine ulaştığı, önümüzdeki dönemde 2014 Soçi Kış Olimpiyat Oyunları tesisleri ile 2018 Dünya Futbol Şampiyonası münasebetiyle inşaat firmalarımızın mevcut ayrıcalıklı konumlarını ve iş hacimlerini büyütmelemlerinin beklendiği belirtilmektedir.

Yazıda devamla, Moskova Büyükelçiliğimizden alınan yazıya atfen, bu olumlu arka plan ve gelecek projeksiyonuna zarar verecek şekilde, inşaat firmalarımızla birlikte çalışan veya Rus firmalarıyla iş yapan bazı taşeron şirketler tarafından (çoğu durumda şirketi dahi olmayan yetkisiz kişiler), vize muafiyeti istismar edilerek, RF'de çalışmak vaadiyle turist vizesiyle getirilen çok sayıda vatandaşımızın iş bitiminde veya iş sırasında ödemeleri yapılmadan ortada bırakıldığına dikkat çekilmektedir.

Moskova Büyükelçiliğimizde, mağdur duruma düşürülen vatandaşlarımızın taşeron/işverenlerle sorunlarının çözülmeye çalışıldığını veya doğrudan ülkemize dönmelerine yardımcı olunduğunu ancak söz konusu sorunların zaman geçtikçe baş edilmesinin zor boyutlara ulaştığını ve tedbir alınmadığı takdirde, bu tür olayların inşaat firmalarımızın olduğu kadar ülkemizin imajına da hizmet etmeyeceğini, söz konusu sorunların Rus makamlarıyla siyasi düzeyde de pürüzlere neden olabileceğini değerlendirmekte olduğu bildirilmektedir. Benzer sorunların son dönemde Belarus'ta da cereyan ettiği, Minsk Büyükelçiliğimizde ifade edilmektedir.

BELÇİKA'DA İFLAS VEYA KONKORDATO İLAN EDEN ŞİRKETLER VERİ TABANI

T.C. Ekonomi Bakanlığı Serbest Bölgeler, Yurtdışı Yatırım ve Hizmetler Genel Müdürlüğü'nden alınan bir yazıda, Brüksel Ticaret Müşavirliğimizden alınan bir yazıya atfen; Belçika'nın önde gelen danışmanlık firmalarından Graydon'un, resmi internet sitesinde iflas ya da konkordato ilan eden Belçika şirketlerinin bilgilerini yayınlamaya başladığı ve söz konusu şirket bilgilerine www.graydon.be/publicnew/Default.aspx?i=96 adresinden ulaşılacağı kaydedilmekte olup, söz konusu sitede alfabetik ve aylık olarak bulunabilecek güncel verilerden şirket adına, açık adresine, satışa aracılık eden küratöre, iflas sebebine, iflas tarihine ve ilgili ticaret mahkemesinin adına ulaşılabilir.

PODGORİCA BÜYÜKELÇİMİZİN TEMASLARI

Dışişleri Bakanlığı'ndan alınan bir yazıya atfen; Podgorica Büyükelçisi Mehmet Niyazi Tanılır'ın Karadağ'ın Hırvatistan sınırına yakın Tivat kentine gerçekleştirdiği ziyaret çerçevesinde yaptığı görüşmelere ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Yugoslavya döneminde deniz kuvvetlerini barındıran askeri bir üsse sahip olan Tivat'ın Belediye Başkanı Miodrag-Dragan Karkaraş ile yapılan görüşmede adı geçen bölgenin günümüzde tamamen bir turizm merkezine dönüştüğü ve halen inşası devam etmekte olan "Porto Montenegro" projesinin ihtiva ettiği marina, otel ve lüks konutlar ile bir tatil köyü mahiyetinde olduğu belirtilmektedir.

Tivat'ın Belediye Başkanı, bahse konu projenin Tivat'ı önemli cazibe merkezlerinden biri haline getirdiğini, Tivat'a henüz Türk yatırımcı gelmediğini ve "Porto Montenegro" projesi başta olmak üzere Türk iş adamlarının Tivat'a yatırım yapmalarını beklediklerini ifade etmiştir.

Podgorica Büyükelçimiz ayrıca "Porto Montenegro" Proje Müdürü Oliver Corlette ile de bir görüşme gerçekleştirmiş olup, söz konusu görüşmede Corlette, adı geçen projenin ancak bir bölümünün tamamlandığını, ihtiyaca göre marınayı büyüterek yeni otel ve konut inşaatları yapılabileceğini, Türk şirketlerini burada görmek istediklerini, tatil köyü içerisinde muhakkak bir Türk lokantası açılmasını arzu ettiklerini ve uygun durumdaki Türk girişimciler için müsait alanlar bulunduğunu dile getirmiş ve anılan görüşmelerde söz konusu proje ile ilgili Türk işadamları ve yatırımcıların davet edilerek bölgedeki yatırım imkânlarının incelenmesi konusunda mutabakata varılmıştır.

SUUDİ ARABİSTAN CANLI KEÇİ, KOYUN VE İNEK İTHALİ

Riyad Ticaret Müşavirliği'nden alınan bir yazıya atfen, Suudi Arabistan Tarım Bakanlığı'nın 10.02.2013 tarihli ve 127665 sayılı kararıyla ülkemizden canlı koyun, keçi ve inek ithaline konan yasağın belirli şartlar dâhilinde kaldırıldığı ifade edilmektedir. Anılan Bakanlığın ithalat için gereken bahse konu şartlarını içeren nota ve gayri-resmi tercümesi Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği web sitesi (www.tobb.org.tr) sağ panelinde "Hizmetler" başlığı altındaki "Uluslararası İş İmkanları/Diğer Duyurular" bölümünde yer almaktadır.

FUARLAR

HAYVANCILIK VE TEKNOLOJİLERİ ULUSLARARASI İHTİSAS FUARI

13 - 15 Haziran 2013

İstanbul Fuar Merkezi 9. ,10. ve 11. Salon / İstanbul

Konu: Süt ve Besi Endüstrisi Ekipmanları

İletişim: HKF Fuarcılık

Tel: 0 212 216 40 10

Faks : 0 212 216 33 60

E-posta: nilufer@hkf-fairs.com

AQUA TERM FUARI

03 - 06 Eylül 2013

Kazakistan

Konu: Uluslararası Isıtma Soğutma, İklimlendirme ve Çevre Teknolojileri Fuarı

İletişim: H.I.S. ULUSLARARASI TURİZM SEYAHAT ACENTASI LTD. ŞTİ

Tel: +90 212 465 30 02

Fak : +90 212 465 39 89

Web sitesi:www.hismice.com - www.his.com.tr

E-posta: fuar@his.com.tr

KAZBUILD 2013

03 - 06 Eylül 2013

Kazakistan

Konu: Yapı, İnşaat, Kapı, Pencere, Dekorasyon ve Taş Fuarı

İletişim: H.I.S. ULUSLARARASI TURİZM SEYAHAT ACENTASI LTD. ŞTİ

Tel: +90 212 465 30 02

Faks: +90 212 465 39 89

Web sitesi:www.hismice.com - www.his.com.tr

E-posta: fuar@his.com.tr

WINTEX EXPO FUARI

03 - 06 Eylül 2013

Kazakistan

Konu: Pencere ve Teknolojileri Fuarı

İletişim: H.I.S. ULUSLARARASI TURİZM SEYAHAT ACENTASI LTD. ŞTİ

Tel: +90 212 465 30 02

Faks: +90 212 465 39 89

Web sitesi:www.hismice.com - www.his.com.tr

E-posta: fuar@his.com.tr

ECHOTECH FUARI

03 - 06 Eylül 2013

Kazakistan

Konu: Çevre, Geri dönüşüm ve Atık Yönetimi

İletişim: H.I.S. ULUSLARARASI TURİZM SEYAHAT ACENTASI LTD. ŞTİ

Tel : +90 212 465 30 02

Faks : +90 212 465 39 89

Web sitesi:www.hismice.com - www.his.com.tr

E-posta: fuar@his.com.tr

46. CELJE ULUSLARARASI TİCARET FUARI

11 - 17 Eylül 2013

Celje-Slovenya

Konu: Tüm sanayi, ticaret ve hizmet alanları

İletişim: İstanbul Ticaret Odası-Aylin ODABAŞ

Tel: 0 212 455 61 07 - 0533 959 30 57

Faks: 0 212 520 15 26

E-posta: aylin.odabas@ito.org.tr

Web: www.ito.org.tr

Adres: Reşadiye Cd. 34112 Eminönü,Fatih-İstanbul

VIV TÜRKİYE FUARI

19 - 22 Eylül 2013

İstanbul Fuar Merkezi (Dünya Ticaret Merkezi, Yeşilköy) / İstanbul

Konu: Tavukçuluk ve Teknolojileri Fuarı

İletişim: HKF Fuarcılık

Tel: 0 212 216 40 10

Faks: 0 212 216 33 60

E-posta: nilufer@hkf-fairs.com

17. ULUSLARARASI ISAF SECURITY FUARI

19 - 22 Eylül 2013

İstanbul Fuar Merkezi (Dünya Ticaret Merkezi, Yeşilköy) / İstanbul

Konu: Güvenlik ve Rfid

İletişim: Marmara Tanıtım Fuarcılık

Tel: 0 212 503 32 32

Fak: 0 212 503 32 31

17. ULUSLARARASI ISAF FİRE FUARI

19 - 22 Eylül 2013

İstanbul Fuar Merkezi (Dünya Ticaret Merkezi, Yeşilköy) / İstanbul

Konu: Yangın, Acil Durum, Arama- Kurtarma

İletişim: Marmara Tanıtım Fuarçılık

Tel: 0 212 503 32 32

Faks: 0 212 503 32 31

2. ISAF SAFETY & HEALTH FUARI

19 - 22 Eylül 2013

İstanbul Fuar Merkezi (Dünya Ticaret Merkezi, Yeşilköy) / İstanbul

Konu: İş sağlığı ve iş güvenliği

İletişim: Marmara Tanıtım Fuarçılık

Tel: 0 212 503 32 32

Faks: 0 212 503 32 31

2. ISAF SAFETY IT SECURITY FUARI

19 - 22 Eylül 2013

İstanbul Fuar Merkezi (Dünya Ticaret Merkezi, Yeşilköy) / İstanbul

Konu: Bilgi, Data ve Network Güvenliği

İletişim: Marmara Tanıtım Fuarçılık

Tel: 0 212 503 32 32

Faks: 0 212 503 32 31

2. ISAF SMART HOUSES FUARI

19 - 22 Eylül 2013

İstanbul Fuar Merkezi (Dünya Ticaret Merkezi, Yeşilköy) / İstanbul

Konu: Akıllı Binalar ve Bina Otomasyon

İletişim: Marmara Tanıtım Fuarçılık

Tel: 0 212 503 32 32

Faks: 0 212 503 32 31

9. LED & LED AYDINLATMA FUARI

26-29 Eylül 2013

İstanbul Fuar Merkezi (Dünya Ticaret Merkezi, Yeşilköy) / İstanbul

Konu: Led Sistemleri, Teknolojileri ve Led Aydınlatma

İletişim: Marmara Tanıtım Fuarçılık

Tel: 0 212 503 32 32

Faks: 0 212 503 32 31

2. ELEKTRONİST FUARI

26 - 29 Eylül 2013

İstanbul Fuar Merkezi (Dünya Ticaret Merkezi, Yeşilköy) / İstanbul

Konu: Elektronik komponent, Güç kaynakları ve Gömülü sistemler

İletişim: Marmara Tanıtım Fuarçılık

Tel: 0 212 503 32 32

Faks: 0 212 503 32 31

2. ELEX FUARI

26 - 29 Eylül 2013

İstanbul Fuar Merkezi (Dünya Ticaret Merkezi, Yeşilköy) / İstanbul

Konu: Elektrik çevirimi, İletimi ve Dağıtımı

İletişim: Marmara Tanıtım Fuarçılık

Tel: 0 212 503 32 32

Faks: 0 212 503 32 31

UKRAYNA - 1. TÜRK ÜRÜNLERİ FUARI

23 - 26 Ekim 2013

Kiev-Ukrayna

Konu: Tüm sanayi, ticaret ve hizmet alanları

İletişim: İstanbul Ticaret Odası-Aylin ODABAŞ

Tel: 0 212 455 61 07 - 0533 959 30 57

Faks: 0 212 520 15 26

E-posta: aylin.odabas@ito.org.tr

Web: www.ito.org.tr

Adres: Reşadiye Cd. 34112 Eminönü, Fatih-İstanbul

MAKEXPO ANATOLIA

21 - 24 Kasım 2013

ATO Uluslararası Fuar Merkezi / Ankara

Konu: Takım Tezgahları, Metal İşleme Makineleri, Presler, Kaynak Makineleri, Delme-Kesme Aletleri

İletişim: MESSE STUTTGART ARES FUARCILIK

Tel: 0212 2841110

Faks: 0212 2841001

Cep: 0542 7334312

E-posta: Cengiz.kurttepe@messe-stuttgart.com.tr

SIAL MIDDLE EAST 2013

24 - 26 Kasım 2013

Abu Dhabi - Birleşik Arap Emirlikleri

Konu: Tüm gıda, içecek, ikram hizmetleri, gıda ekipman, malzeme

İletişim: İstanbul Ticaret Odası-Aylin ODABAŞ

Tel: 0 212 455 61 07 - 0533 959 30 57

Faks: 0 212 520 15 26

E-posta: aylin.odabas@ito.org.tr

Web: www.ito.org.tr

Adres: Reşadiye Cd. 34112 Eminönü, Fatih-İstanbul

TAYLAND- 1.TÜRK ÜRÜNLERİ FUARI

28 Kasım - 1 Aralık 2013

Bangkok - Tayland

Konu: Tüm sanayi, ticaret ve hizmet alanları

İletişim: İstanbul Ticaret Odası-Aylin ODABAŞ

Tel: 0 212 455 61 07 - 0533 959 30 57

Faks: 0 212 520 15 26

E-posta: aylin.odabas@ito.org.tr

Web: www.ito.org.tr

Adres: Reşadiye Cd. 34112 Eminönü, Fatih-İstanbul

CEZAYİR- 2. TÜRK ÜRÜNLERİ FUARI

7 - 10 Aralık 2013

Alger - Cezayir

Konu: Tüm sanayi, ticaret ve hizmet alanları

İletişim: İstanbul Ticaret Odası-Aylin ODABAŞ

Tel: 0 212 455 61 07 - 0533 959 30 57

Faks: 0 212 520 15 26

E-posta: aylin.odabas@ito.org.tr

Web: www.ito.org.tr

Adres: Reşadiye Cd. 34112 Eminönü, Fatih-İstanbul